

Filmkritikerens død?

en sammenlignende analyse av profesjonell
filmkritikk og amatørkritikk

Masteroppgave i medievitenskap

Institutt for informasjons- og medievitenskap

Universitetet i Bergen

Høst 2012

Elisa D'alto

FORORD

Jeg vil benytte anledningen til å takke alle som har hjulpet meg med dette prosjektet.

Først vil jeg takke Instituttet for informasjons- og medievitenskap, som har gitt meg sjansen til å legge meg ut på et så omfattende prosjekt. Videre vil jeg takke min første veileder, Leif Ove Larsen, som ikke bare inspirerte meg til å ta for temaet kulturjournalistikk, men også hjalp meg med å finne veien til et annet interesseområde. Deretter vil jeg takke Karl Ove Knapskog, som tok på seg oppgaven til å lede meg mot det endelige målet, når veien virket uendelig lang, og tiden så ufattelig kort.

Jeg vil også takke min korrekturleser Åsa Garshol Welle, som ikke nølte med å ta den røde pennen fatt, og Christine Olsen, min største støttespiller, som alltid satte ting i perspektiv hver gang jeg nærmet meg panikktilstand.

Til slutt vil jeg takke Helge Østbye, som alltid møtte meg med et smil da vi krysset hverandre i gangene på mine lange lesesalslördager. Et klart lyspunkt på ellers gråe dager.

Elisa D'alto,

Bergen, desember 2012.

SAMMENDRAG

Formålet med denne oppgaven har vært å sammenligne profesjonell filmkritikk hentet fra norske dagsaviser, og amatørkritikk hentet på Internett. Jeg har foretatt en kvalitativ tekstanalyse på bakgrunn av Anne Gjelsvik sine kriterier til god filmkritikk. Intensjonen var å undersøke om amatørkritikk skrevet på *IMDB* og norske filmblogger drevet av amatører, kan måle seg med kvaliteten på filmkritikken skrevet av profesjonelle filmkritikere. For å undersøke om filmkritikken varierer etter filmenes genrer, ble analyse materialet delt opp i tre kategorier på to filmer hver. For hver av disse to filmene har jeg valgt ut to profesjonelle anmeldelser hentet fra *VG* og *Dagbladet* og to amatørtekster hentet fra *IMDB* eller fra filmblogger.

Analysearbeidet har vist at filmanmeldelser skrevet av profesjonelle kritikere er i hovedsak lite argumenterende og fungerer mest som forbrukerveiledning. Amatørkritikken er ikke bedre argumentert, med unntak av én anmeldelse skrevet for en smalere film. Avisenes anmeldelser er derimot overlegne når det gjelder språklige kvaliteter, på bakgrunn av journalistenes yrkeserfaring. Inndelingen etter filmgenre har også vist at det finnes klare genremessige variasjoner i filmkritikken, der norsk film måles etter egen målestokk, og overfladiske Hollywood-filmer ofte får overfladisk filmkritikk. Selv om amatørkritikeres fora åpner for en mer dyptgående og reflekterende filmkritikk, har de fleste rettet seg etter genrekonvensjoner satt av avisenes praksis.

I diskusjonen kommer jeg frem til at det finnes flere utfordringer i møte for norske kritikere, blant annet syndikering av kritikkstoff i aviser under samme konserneiere. Så lenge avisene ikke byr på mer enn forbrukerveiledning og underholdning på filmsidene, vil de filminteresserte vende seg til andre medier i søket etter gode samtaler om film som kultur.

INNHOLDSFORTEGNELSE

Forord	2
Sammendrag	3
Innholdsfortegnelse	4
1.0 Introduksjon	6
2.0 Filmkritikkens tradisjon og betydning	10
<i>2.1 Filmkritikkens tradisjon</i>	<i>10</i>
<i>2.2 Filmkritikkens betydning i dag</i>	<i>12</i>
<i>2.3 Filmkritikkens kriterier</i>	<i>15</i>
3.0 Materiale og metode	18
<i>3.1 Analytisk tilnærming</i>	<i>18</i>
<i>3.2 Valg av analysemateriale</i>	<i>19</i>
3.2.1 Hvilke filmer er valgt ut og hvorfor	19
3.2.2 Filmkritikk i dagspressen	20
3.2.3 IMDB – filmkritikk på globalt plan	21
3.2.4 Filmblogg – å dokumentere egen filmtitting for omverden	22

4.0 Én stemme blant mange – analyse av kritikerne tekster.....	23
<i>4.1 Norsk film.....</i>	<i>24</i>
<i>4.2 Hollywood-film.....</i>	<i>36</i>
<i>4.3 Smalere film.....</i>	<i>44</i>
<i>4.4 Medier, genrer og kritikk.....</i>	<i>52</i>
5.0 Filmkritikerens død? Oppsummering og konklusjon.....	56
<i>Filmkritikkens fremtid.....</i>	<i>59</i>
<i>Noen siste ord.....</i>	<i>63</i>
Kilder.....	64
Filmer i utvalget.....	67
Anmeldelser i analyseutvalget.....	68

1.0 Introduksjon

I dagspressen kjemper kritikerne mot deadline og stadig krympende spalteplass, i en rolle som stadig mer skifter fra kritiker til markedsfører. I tillegg til konkurranse fra utallige fora for amatørkritikk, både på nettsteder som *IMDB* og *Rotten Tomatoes*, blogger – til og med inkludert i pressens nettaviser, møter filmkritikerne på en hel rekke nye utfordringer: nyheter om massiv nedbemanning og samproduksjon av redaksjonelt innhold i konserneide mediehus, nærmere bestemt syndikerte anmeldelser. Denne trenden, som har sitt opphav i USA, har vist seg å være på vei til Norge etter at Schibsted valgte å bruke syndikerte filmanmeldelser i sine regionsaviser sommeren 2012.

Kunstkritikken har lenge vært preget av mye intern engstelse. Det råder en følelse av et felt i krise, at dagens kritikerrolle er i fare for å forsvinne. Kunstkritikeryrket generelt er under press, men for filmkritikeren spesielt, kan man peke mot en ny type utvikling som en særegen trussel: framveksten av amatørkritikerne.

Det er på bakgrunn av disse nye utfordringene at jeg fattet interesse for å se nærmere på innholdet i dagens filmanmeldelser. Skal man anse amatørkritikere for en reell trussel, må det først fastslås hvorvidt disse leverer et produkt som kan sammenlignes med profesjonelle filmanmeldelser. Ifølge Cecilie Wright Lund (2005) har det tabloidiserte avisformatet ført til en standardisering og korte, overfladiske anmeldelser. Amatørtekster varierer mer i format og innhold. Mens noen er som avisanmeldelser, overfladiske og rettet mot produktomtale, står amatørerne frie til å gå mer i dybden med sine tekster. Er disse amatørerne den forenklete filmkritikkens motvekt? Byr nettets ubegrensede frihet og mangfold på mer dyptgående kritikker?

Formålet med denne oppgaven er å undersøke verdien i ulike amatørtekster. Disse vurderes ut fra tradisjonelle kriterier for filmkritikk og -formidling, men mer spesifikt ut fra Anne Gjelsviks krav til god filmkritikk. Nærmere bestemt skal jeg se på form, innhold og vurderingskriterier i tekstene. Jeg har hentet inn to typer amatørtekster til dette studiet, for å vurdere amatørtekster ikke bare opp mot profesjonelle tekster, men også opp mot hverandre. Amatørkritikk på nett er ikke ensartet, og man finner lett flere typer og formater. På den ene siden har filmbloggerne en personlig stemme og smak de bruker i sine vurderinger, mens

anmeldelser hentet fra *Internet Movie Database* (IMDB) trekker fordeler på å være en del av global filmkritikk, blant annet variasjoner både med hensyn til form og innhold. Mine problemstillinger er som følger:

Kan amatørkritikken måle seg med filmkritikk skrevet av profesjonelle filmkritikere for norsk dagspresse? Byr den profesjonelle filmkritikeren på nok egenart og innsikt til å forsvare sin rolle i møte med stadig flere arenaer for filmkritikk skrevet av publikum selv? Er trusselen størst fra norske bloggere som utvikler en egen stemme og smak, eller fra den globale kritikken der både filmene og anmeldelsene bedømmes og vurderes av store deler av publikum?

For å undersøke slike problemstillinger, vil jeg i denne oppgaven foreta en kvalitativ tekstanalyse av filmkritikk. Analysemateriale består av profesjonell kritikk hentet fra dagspressen og amatørkritikk hentet fra *IMDB* og filmblogger jeg mener er representative for den alminnelige amatørkritikken. Disse skal sammenlignes og vurderes ut fra kriterier for god filmkritikk. Med dette vil jeg også undersøke om det finnes genremessige variasjoner i filmkritikk.

Anne Gjelsviks bok *Mørkets øyne* tar opp utfordringen med å definere kritikerens rolle. Filmkritikkens ideal betegner hun som «en stemme på vegne av oss alle (Gjelsvik 2002:11)». Med dette menes det at filmkritikerens inntar en rolle mellom verket og publikum, et ledd i kommunikasjonen mellom disse to. Likevel finnes det mange sider ved kritikerens arbeid: jobben kan sprike mellom forbrukerveiledning, markedsføring og kunstformidling. Anmelderens oppgave i dagspressen er å gi sin vurdering av et nytt produkt på markedet, nemlig den nye kinofilmen. Dette er dels markedsføring, og dels forbrukerveiledning. Når anmeldere og kritikere skriver om og bedømmer filmer, gjør de dette for å opplyse publikum, men også for å anbefale hvilke filmer som er verdt å se. Dette blir spesielt tydeliggjort ved bruken av terningkast og karakterer. Med sin faglige kompetanse og ekspertise har kritikeren et bredere sammenligningsgrunnlag enn publikum, derfor verdsettes hans eller hennes vurderinger. Kunstformidlingsdelen av jobben er tydeligere i den essayistiske filmkritikken enn den journalistiske. Filmkritikere som skriver for tidsskrifter, har større rom til å fortolke og analysere filmene de skriver om, i motsetning til en anmelder i dagspressen, som må dekke

mange flere premierer på betydelig kortere tid. Filmkritikeren tar på seg ulike roller, men det å informere og veilede står sterkest.

Kritikerens rolle er et sentralt spørsmål i den norske kritikkdebatten: spørsmålet er hvorvidt filmkritikken – og annen populærkritikk som musikk anmeldelser – virkelig tilfører noe mer enn forbrukerveiledning rettet mot et bredt, generelt publikum. Cecilie Wright Lund nevner for eksempel at popularisering, kommersielle interesser, tabloidisering og konkurranse har ført til en kulturkritikk preget av korte, overfladiske og enkle anmeldelser. Hennes konklusjon peker mot en nordisk kritikk i forfall (Wright Lund 2005). Anne Gjelsvik er også bekymret for nivået på filmkritikken. Standardisering og popularisering av filmkritikk fjerner kritikerens evne til å gjøre seg selv unik og ytre en særegen stemme, samtidig som det svekker idealet om kvalitet. Korte tekster i dagsaviser, som regel om ukens kinopremierer, bærer ofte preg av overfladisk forbrukerveiledning og markedsføring. Blir dette tilfelle, svekkes statusen til profesjonelle kritikere. Hvorfor skal man betale en journalist for å skrive når lesere/publikum kan skrive selv? (Gjelsvik 2002:141).

Spørsmålet om hvorvidt man i det hele tatt trenger profesjonelle filmkritikere avgjøres av hvem som tilbyr best filmformidling, det er et spørsmål om kvalitet. Kritikeren skal være «en stemme på vegne av alle», noe som krever en hårfin balanse mellom profesjonell vurdering og subjektive preferanser. På bakgrunn av sin ekspertise kan kritikeren argumentere for en films kvalitet og verdi, uten subjektive påstander. Objektiviteten, en tradisjonell forutsetning for god kritikk, er ekspertens beste beskyttelse mot en stadig voksende skare av entusiastiske amatører. Nettopp evnen til å utføre seriøs og troverdig kunstkritikk har vært det største skillet mellom de to arenaene. En av hensiktene med å foreta en kvalitativ analyse av både profesjonell filmkritikk og amatørkritikk, er å utforske om dette fremdeles er tilfelle: finner vi nevneverdig høyere kvalitet i en filmkritikk skrevet av en ekspert, sammenlignet med en tekst skrevet av en entusiast med begrenset kunnskap og kompetanse? Vil en publikumsanmeldelse være minst like innsiktsfull som er kort avis-anmeldelse? Kan amatørens, publikumets, vurdering måle seg med en profesjonell kritikers evne til å formidle forståelse for filmkunsten?

I neste kapittel vil jeg gå nærmere inn på filmkritikkens tradisjon og betydning. Jeg vil deretter gjøre rede for avisenes filmkritikk og dens tilstand i dag. Det finnes dessverre få

grundige undersøkelser av norsk filmkritikk, men både Anne Gjelsviks *Mørkets øyne* (2002) og Cecilie Wright Lunds studier av kulturdekningen i skandinavisk presse *Kritikk og kommers* (2005) vil utgjøre kjernen i fremstillingen. Wright Lund konkluderte med at økt kommersialisering fører til overfladiske og standardiserte anmeldelser; Gjelsviks med at eneste redningen for den norske filmkritikeren er å gjøre seg selv unik, å by på mer enn standardiserte, overfladiske forbrukerveiledninger. Gjelsvik ønsker kvalitet og variasjon tilbake i den norske pressens filmkritikk. Med dette i tankene vil jeg legge fram det Gjelsvik anser for å være god filmkritikk, hennes krav til form, innhold og vurderingskriterier. Disse blir senere brukt i analysedelen av denne oppgaven. I tillegg legger jeg fram fire kategorier som Wright Lund bruker til å vurdere argumentasjonsnivået i kritikker, og som jeg vil bruke i analysen av kritikkene i mitt valg.

I kapittel 3, *Materiale og metode*, presenterer jeg utvalget for min analyse, hvilke filmanmeldelser som er valgt ut og hvorfor. Jeg gjør videre rede for min analytiske tilnærming og hvordan jeg vil foreta en komparativ tekstanalyse på bakgrunn av kriteriene utarbeidet i slutten av kapittel 2.

Analysematerialet er delt opp i tre kategorier, med to filmer i hver kategori. For hver av disse to filmene har jeg valgt ut to profesjonelle anmeldelser hentet fra *VG* og *Dagbladet* og to amatørtekster hentet fra *IMDB* eller fra filmblogger. I kapittel 4 analyserer jeg disse kritikkene i lys av de vurderingskriteriene som er utviklet i kapittel 2.

Det hele avrundes med kapittel 5, der jeg legger fram konklusjonen fra min analyse og drøfter spørsmålene reist innledningsvis. Den oppsummerende drøftingen vil bestå av tanker om framtiden for filmkritikk og kunstkritikk generelt, blant annet på bakgrunn av bekymringer reist av Kritikerlaget og i diskusjoner om medie- og kulturpolitiske tiltak, for å heve nivået på kunstkritikken.

2.0 Filmkritikkens tradisjon og betydning

«En populær forestilling, hos så vel publikum som utøvere, er at filmkritikkens funksjon er å fortelle hvilke filmer den enkelte kritiker liker eller ikke liker, dermed hvilke filmer som er verdt å se» - Anne Gjelsvik, *Mørkets øyne*

I dette kapittelet vil jeg ta for meg filmkritikkens tradisjon og betydning. Deretter vil jeg gå inn på dagspressens filmkritikk og hvilke kriterier som stilles til innholdet i avisenes filmanmeldelser. Disse er tatt fra Anne Gjelsviks studie av norsk filmkritikk *Mørkets øyne*. I dette kapittelet bruker jeg begrepene kritikk/kritiker og anmeldelse/anmelder om hverandre. Det finnes noen betydningsnyanser mellom disse, spesielt i dagligtale, der kritikeren forventes å levere analytiske tekster med distansert blikk, mens anmeldelses gjerne er raskt komponerte tekster basert på umiddelbare reaksjoner til en film. Norske aviskritikere skriver både *kritikk* og *anmeldelser*, i det minste har tekstene potensiale til å være begge, derfor finner jeg det mest hensiktsmessig å ikke skille mellom begrepene i dette kapittelet eller videre i oppgaven, men heller konsentrere meg om forskjeller i kvalitet.

2.1 Filmkritikkens tradisjon

Feltet for filmkritikk lider under frykten for å forsvinne. Framveksten av en ny arena for amatørkritikk på Internett, en arena med ubegrenset tilgang og mangfold, truer den etablerte kritikken skrevet av eksperter innen feltet. Kulturdekningen i den norske dagspressen snevres stadig inn. En avis som *Dagbladet* prøver som regel å få anmeldt alle ukens kinopremierer, noe som ofte kan føre til overfladisk kritikk, anmeldelser som koker ned til et terningkast. Avisene prøver å nå et så bredt publikum som mulig, konkurrere både med Internett og andre aviser, og står dermed i fare for å fjerne kritikernes evne til å utøve kunstformidling og -kritikk til fordel for en ren forbrukerveiledning. Den dystre holdningen blant kritikere der ivrige filmseere fryktes å skulle viske ut skillelinjene mellom amatører og profesjonelle er noe basert på denne utviklingen. Men når og hvor startet denne utviklingen? Bildet av kritikeren som kulturell snobb og smaksdommer, som en belærende autoritet i finkultur er utgått på dato (Bech-Karlsen 1991:193). Hva gjør dette med kritikerrollen? Er kritikeren redusert til å være én stemme i mengden av meninger?

Den journalistiske kritikken har lang tradisjon som en viktig del av avisinnholdet. Allerede i året etter filmens ankomst, kunne man finne rapporter fra filmvisninger. Gjelsvik (2002) karakteriserer disse tekstene som rapporter om nyhetshendelse, men trekker fram hvordan disse rapportene nytter poetisk språk som beskriver bilder, farger og prøver å skildre fascinasjonen de selv opplevde (Gjelsvik 2002:32). I filmens første år, var all omtale naturligvis preget av sensasjon og underholdning, men det tok ikke lang tid før spillefilmen fikk etablert sitt potensiale som kunstverk og en profesjonalisering av filmkritikk vokste fram. Filmanmeldelser utover notiser og omtaler var på 1900-tallets første tiår forbeholdt filmmagasin og -tidsskrift som blant annet det første norske filmbladet *Norsk Kinomategraf-Tidende* som kom i 1915 og senere ble *Film og Kino*. Men fra 1930-tallet skjedde det en endring både internasjonalt og i Norge. Filmkritikk ble etablert som en profesjon og flere norske journalister begynte deretter å markere seg som filmjournalister, blant dem Gunnar Larsen, Axel Kielland og Hans Geelmuyden. Dannelsen av Norsk Kritikerlag og deres kamp for å fjerne anonymiseringen av filmanmeldelser gjorde det mulig for Larsen, Kielland og Geelmuyden å utmerke seg, samtidig som det førte til økt seriøsitet i kritikken, økt profesjonsbevissthet og anerkjennelse for faget (Gjelsvik 2002:41f).

Utviklinger i filmens kunst ga ringvirkninger i filmkritikken, noe som var særs observerbart. Når filmkritikken ble ansett som en egen kunst og profesjonalisert, oppsto det et motsvar i det akademiske feltet i form av filmteori og i det journalistiske feltet i form av en grundigere filmkritikk. Fra 1950-tallet oppsto *auteurkritikken*. Kinoenes besøkstall sank dramatisk på denne tiden, og til tross for satsinger som NRKs *Filmmagasinet*, var tilfellet at fjernsynets ankomst førte til en definitiv nedgangstid for kinoen (Gjelsvik 2002:51). Filmkritikken nådde derimot en ny, høyere status på denne tiden, med kjendiskritikere som Pauline Kael fra *The New Yorker* og senere hele miljøet rundt franske *Cahiers du Cinéma*. Auteurkritikken fungerte som en bro mellom filmkritikk og filmteori – til slutt også med konsekvenser for selve filmskapingen. Det er kjent at den franske nybølgen sentrale regissører startet som kritikere. Auteurkritikken baserer seg på en idé om at regissøren setter sitt preg, sitt kjennemerke på en film som en kunstner ville gjort; at resultatet kan bli et like personlig kunstverk som en forfatter ville levert. Da ligger filmens kvalitet på regissørens personlige uttrykk. Dette førte tidvis til polarisering i filmkritikken, at kritikeren begrenset seg til å være for én regissør og mot andre, men det etablerte et kriterium for vurdering av film. Auteurkritikken førte til en oppvurdering av filmmediet med fokus på filmen som kunstnerisk

uttrykk. Det ble lagt vekt på filmens form og filmskapernes stil og egenart som sentrale i kritikernes vurderinger (Gjelsvik 2002:55f). Filmkritikk etablerte seg som bedømmelsens kunst og det oppsto rom for mangfold i kritikkens former. Auteurkritikken står veldig nær den essayistiske filmkritikken man i dag finner i tidsskifter som *Rushprint* men satt sitt preg på all filmkritikken som kom etter.

2.2 Filmkritikkens betydning i dag

Et rask blick på dagspressens aviser er nok til å se at kultur og underholdning er sterkt representert i det journalistiske feltet i dag. Det er derimot en annen sak hvilken *type* kultur- og underholdningsstoff som prioriteres i disse avisene. Leif Ove Larsens analyse av kulturdekningen i norsk presse fra 1964 til 2005 i antologien *Kulturjournalistikk: Pressen og den kulturelle offentligheten* (2008) viser tydelig tegn på en forskyvning i prioriteringene. Spesielt i riksdekkende aviser som *Dagbladet* og *Aftenposten* (hovedsakelig aftenutgaven) er antall sider viet til kulturstoff mer enn doblet siden 1965. Bilder opptar naturligvis mange spaltemillimeter og kan være én forklaring på det økte sideantallet. I 2005 er over 90 prosent av alt kulturstoff i *Dagbladet* illustrert (Larsen 2008:321). Stort sett alle anmeldelser i dagspressen illustreres, ofte med et bilde av omslaget på den aktuelle CDen, DVDen, eller boken det gjelder. Også anmeldelser generelt har sett en kraftig økning siden 1964, til sammen mer enn 250 prosent (Larsen 2008:312). Spesielt filmanmeldelser skiller seg ut blant de høyst prioriterte kunstgreinene. Larsen forklarer at dette ikke kun er begrunnet med ekspansjonen av antall filmpremierer på kino eller endret anmelderpraksis i pressen, men også fordi det anmeldes DVD-utgivelser i tillegg. Dette stemmer overens med Larsens funn om hvor mye areal som vies til de enkelte anmeldelsene. Der er det også tydelig at selv om antall filmanmeldelser har økt, er disse anmeldelsene relativt små, spesielt sett i forhold til anmeldelser av scene- eller billedkunst, som er få men relativt store. Larsen mener dette er pressens måte å markere kunststartenes kulturelle status på, selv om det innen anmelderiet har skjedd en forskyvning fra tradisjonell finkultur til populærkultur (Larsen 2008:320).

Sentralt i Cecilie Wright Lunds studie *Kritikk og kommers* (2005) er det faktum at det lett tilgjengelige, populære underholdningsstoffet som opprinnelig skulle være et tillegg til det tradisjonelle kulturstoffet, får en stadig mer dominerende rolle i avisene. Det trykkes mange anmeldelser, men disse virker å være forenklet og popularisert:

Situasjonen for kulturdekningen har endret seg i takt med markedet og endringene i mediene. [...] *Måten* kultur- og underholdningsstoffet presenteres på, personfokuseringen og hvordan det blir plassert i avisen, og konkurransen om oppmerksomheten, er etter hvert blitt en utfordring for kulturdekningen og kritikken [Det har] skjedd en nesten umerkelig gliding i mange norske aviser mot forskjellige varianter av terningkastvurderinger og andre slike symboler (Wright Lund 2005:71).

Spesielt den utstrakte bruken av terningkast har blitt debattert og kritisert. I noen av debattene er terningkastet «den store skurken» og sees som det fremste uttrykk for anmeldelsens forfall (Larsen 2008:312). Wright Lund trekker dette fram som en av de trendene i kritikken som muligens truer kritikkens rolle:

Terningkast gir en sterkere og mer entydig melding til publikum enn de tradisjonelle anmeldelsene. Først og fremst representerer terningkast en maksimalt forkortet meningsytring. Det kan se ut som om en motivasjon for den økende bruken av terningkast også blant annet har med plass å gjøre. Mindre spalteplass til hver enkel artikkel gir mulighet til å trykke flere artikler om det store kulturtilbudet på markedet. Dessuten kan symbolene brukes som blikkfang for artiklene. Det er en måte å få sagt mye på lite plass (Wright Lund 2005:72).

Kritikker med terningkast er uansett kommet for å bli og fungerer som normen i dagspressens filmkritikk. Det betyr ikke at dette er en negativ praksis. Kinoene får omtalt et stort antall premierer hver uke, og så lenge hver enkel skal dekkes, kreves det en viss effektivisering av kritikken i forhold til spalteplass. Terningkastet fungerer som et lettfattelig kommunikasjonsmiddel mellom anmelder og leser, der anmelderen får fram de viktigste synspunktene sine. Dette kan sees på som leserveiledning, der man raskt orienterer leserne om det store kulturtilbudet (Wright Lund 2005:73). Men det er klart at denne formen for kritikk kan sette sinnene i kok. Hele tradisjonen for kritikk forutsetter at en legger fram en begrunnelse for «dommen» eller vurderingen. Wright Lund legger også vekt på dette:

Jeg ser det som svært viktig for kritikken at det gis redaksjonell plass til resonnement og begrunnelse for vurderingen, slikt at kritikeren får anledning til å uttrykke seg – for at kritikken fortsatt skal kunne falle innenfor kritikkbegrepet. Jeg ser det også som viktig at kritikkbegrepet holdes i hevd og forsvares – også i dagspressen som er den største arenaen for kritikken, noe som naturligvis også fordrer fornyelse og god journalistikk fra utøverne (Wright Lund 2005:74).

Wright Lund tar opp flere sider ved filmkritikken i dag; redaksjonell plass, dagspressens status som bæreren av kritikk og fornyelse i feltet. Dagspressens mål å dekke alle kinopremierer kan oppstå som et problem i forhold til kvaliteten. Kulturjournalistikkens utvikling mot stadig flere kortfattede og enkelt formulerte artikler og nyheter undergraver den journalistiske tradisjonen som resonnement og refleksjon. Dagspressen henvender seg med sine anmeldelser mot et veldig bredt publikum; form og innhold må tilpasses for å nå flest mulig lesere, alle med forskjellige interesser og behov. De mer akademiske og intellektuelle miljøene med klare forventninger til kritikken kan ha lettere for å henvende seg til nisjeaviser som *Morgenbladet* eller *Klassekampen* (Wright Lund 2005:32ff). Disse opererer med en annen type filmkritikk enn dagspressen, og trykker ikke store mengder filmanmeldelser. Avisene konsentrerer seg heller om et par filmer i måneden men til gjengjeld serverer de lengre tekster som går mer i dybden. Nisjeavisene skiller seg likevel fra den filmkritikken man finner i tidsskrifter og filmmagasiner. I likhet med dagspressen, leverer nisjeavisene aktuell filmkritikk rettet mot et forholdsvis bredt publikum. Forskjellen ligger heller at de har vurdert sitt publikums behov og interesse til å være forskjellige enn *VG* og *Dagbladet* sitt publikum.

Grunnen til at Wright Lund i sitatet over etterlyser fornyelse fra dagspressens kritikere er at hennes studie, sammen med de fleste andre på feltet, peker mot en standardisering og forenkling av filmkritikken i de store avisene og alle kommer frem til samme konklusjon: gi anmeldelsene mer tyngde og egenart (Norsted 2009, Simonsen 2004, Grue 2006, Wright Lund 2005, Gjelsvik 2002). Kommersialiseringen og behovet for bredde i dagspressens tekster har ført til en viss standardisering. Dagens filmanmeldere kan lide under presset til å følge avisens normer og publikumsfrieri, noe som fører til anonymisering av kritikeren, som umotivert leverer forbrukerveiledning framfor filmkritikk. Anmelderne skriver direkte for publikum, men selve anmeldelsene fungerer som beskrivelser av nye produkter på markedet og rangeringer over hvilke filmer som er verdt å se (Simonsen 2004:93, Bech-Karlsen 1991:136). I slike forenklete tekster, står terningkastet igjen som det sentrale punktet i kritikerens vurdering av filmens kvalitet og verdi.

Det er derfor Gjelsvik trekker fram kritikerens særegen stemme som den største overlevelsesmuligheten for kritikkfeltet i en tid som byr på flerfoldige utfordringer. Filmkritikk bør kunne by på mangfold og kritikere bør skrive varierte tekster. Det er når en

anmeldelse er identisk med det som står i de andre avisene at den mister verdi. Derfor bør kritikeren ivareta sin egen stemme for å unngå å bli borte. Variasjon er den ene løsningen, kvalitet er det andre argumentet (Gjelsvik 2002:141). Her trekker hun fram «den gode anmeldelsen» (og «den gode anmelderen») som vesentlig i filmkritikerens rolle som formidler. Selv om Gjelsvik er negativt innstilt til en oppskrift som skal følges, peker hun flere ganger på egenskaper ved filmkritikk som bør være tilstede og funksjoner «den gode anmeldelsen» skal dekke (Gjelsvik 2002:66ff). Formålet med filmkritikk er og bør være å formidle faglig begrunnede og grundige anmeldelser. Ved å skrive reflekterte tekster skal kritikeren som ekspert på sitt felt kunne opplyse sitt publikum med å gå i dybden på filmene. Anmeldelsene kan være beskrivende, men fundamentet i filmkritikk er dommen og begrunnelsen. Dette utgjør det viktigste innholdet i en anmeldelse. Vurderingen som finner sted skal være grunnet i anmelderens kompetanse. Det er disse komponentene, disse kriteriene til filmkritikk som ligger til grunn i min analyse videre i denne oppgaven, og skal derfor kartlegges her.

2.3 Filmkritikkens kriterier

Form og innhold

Først og fremst må det understrekes at de gode anmeldelsene skal være varierte. Derfor trenger ikke de forskjellige komponentene å settes sammen likt hver gang. Særegenhet, både ved anmelderen og filmen som anmeldes skal kunne skinne gjennom. De sentrale komponentene ved en filmanmeldelse er likevel: *et referat, bakgrunnsinformasjon og en vurdering bygget på argumentasjon*, dog ikke nødvendigvis i denne rekkefølgen.

Referatet er en viktig del av de fleste anmeldelser i dagspressen. Denne komponenten beløper seg til formidling av filmens handling. Handlingsreferatet skal gi informasjon om filmens innhold, uten å røpe poenget. Handlingen i en film er naturligvis det enkleste å fange, noe som ikke krever en kritikers erfaring eller ekspertise. Derimot er det å skrive gode, presise referat en kunst. Her er det *språket* som skiller ut de gode referatene, det å anvende språklige bilder eller skildre stemning og form med velskrevde formuleringer. Noen kan også velge å holde referatet atskilt fra resten av anmeldelse og øvrig vurdering.

Hva som anses for å være bakgrunnsinformasjon varierer. De fleste avis anmeldelser har en faktaboks i tillegg til selve anmeldelsen med informasjon om regissør, skuespillere, produksjonsland, genre og lignende. Noen velger også å ta med denne typen informasjon i teksten, da spesielt når det gjelder personer som medvirker i filmen, enten skuespillere eller regissøren. Anmelderen, med sin filmfaglige bakgrunn og kjennskap til filmskapingens prosess, sitter på kilder og informasjon publikum ikke har. Dette skal kunne løfte bakgrunnsinformasjonen som presenteres i en anmeldelse utover det grunnleggende og opp til noe innsiktsfullt. Dette er en del av kritikerens ansvar om å produsere og formidle kunnskap og informasjon. Med referat og bakgrunnsinformasjon som to av de tre hovedkomponentene, er det klart at filmanmeldelsen kan bli veldig beskrivende i formen. Den gode kritikeren skal likevel klare å vektlegge filmens helhet i en slik tekst og trekke ut vesentlige detaljer. Filmkritikken i dagspressen handler ofte mer om filmens innhold enn filmens form.

Vurdering og argumentasjon

Vurderingen i filmanmeldelsen er det som forsvaret genrens plass i avisspaltene, det er det som skiller tekstene fra notiser og forhåndsomtaler, to genrer som har et mye sterkere snev av reklame. Som nevnt tidligere, er det viktig at anmelderen har en egen stemme, derfor er Gjelsvik forsiktig med å påpeke at det ikke burde være for mye konformitet i kritikkens form. Hvis alle skriver det samme, er det ikke bruk for alle. Anmeldelsen er en journalistisk genre som rommer muligheten til å ha egen stemme og personlig stil, til å informere men også underholde. Det er nettopp i sin vurdering og argumentasjon at anmelderen får sjansen til å være konkret og egen. De internasjonalt mest berømte kritikerne er de med en profilert penn. På samme måte kan anmelderen bygge et forhold til sitt publikum med å underholde. Mange lesere liker å kjenne sin anmelders smak, og mange legger merke til anmeldernes stil (Gjelsvik 2002:73).

Det som skiller anmelderens vurdering fra en tilfeldig mening er egenskapen til å argumentere for sin vurdering av filmen. Blant annet innebærer dette å automatisk avveie egne fordommer mot bestemte filmtyper, samtidig som man kjenner og veier egne fordommers vekt på vurderingen. I tillegg skal vurderingen bygge på faglig kompetanse. Gjelsvik påpeker gjennom kommentarer fra Thore Roksvold at kritikkens argumentasjon er nært knyttet til retorikken:

Det er gjennom etos anmelderen kan skaffe seg sin lesers velvilje, mens han ved hjelp av logos (informasjon, faktaopplysninger og kontekstualisering) kan belære og ved hjelp av patos vekke tilskuerens engasjement. [...] Vurderingen må baseres på anmelderens fagkompetanse. For å overbevise oss må anmelderen kunne begrunne analysen og vurderingen (Roksvold i følge Gjelsvik 2002:70f).

Kritikkens retorikk er også et sentralt tema i Cecilie Wright Lunds *Kritikk og kommers*. Som en del av kriteriene i sin studie av skandinavisk dagspresse, undersøkte Wright Lund om kritikeren fikk anledning til å presentere en begrunnelse eller et resonnement rundt sin vurdering av et verk. Dette var regnet som en kvalitet ved kritikken og redaksjonens prioriteringer. Wright Lund skisserer også kategorier for argumentasjonsnivået i aviskritikken som hun bruker i sin analyse. Disse er utarbeidet ut fra graden av begrunnelse gitt for «dommen» i kritikken (Wright Lund 2005:78ff). De fire kategoriene er:

- *Analytisk og nyansert vurdering*: kritikker framstilt på en undersøkende og reflekterende måte som åpner perspektiver. Gjerne både utdypende og informative.
- *Noe, men begrenset vurdering*: kritikker med enkel framstilling, der kun et par avsnitt går inn på å vurdere de kunstneriske virkemidlene.
- *Forbrukerveiledning*: relativt overfladiske kritikker der referat og beskrivelse dominerer, supplert med en kort anbefaling/advarsel.
- *Slakt/panegyrikk*: kritikker som er enten positivt eller negativt ladet, men med mer påstandskarakter enn begrunnelse.

Sentralt står forholdet mellom standpunkter og begrunnelse, og form og innhold i verket som beskrives. Kritikker kan formuleres på mange forskjellige måter, og en hovedsakelig forbrukerveiledende kritikk kan også åpne for refleksjon hos leseren. Disse kategoriene fanger ikke alt som finnes av kritikk, men gir et overblikk og gjør det mulig å karakterisere tekster i en analyse. Selv om jeg har valgt å konsentrere meg om Gjelsviks krav til filmkritikk i min tekstanalyse, kan disse kategoriene brukes veiledende. De gir bredere kontekst for hva som anses for å være god filmkritikk og klargjør noen av forskjellene i gradene av argumentasjon i kunstkritikk. Som det kommer fram i neste kapittel, finnes det mange former for filmkritikk, alle med ulike kvaliteter. Med rammene satt av Gjelsvik og Wright Lund, kan man lettere gå systematisk inn for å vurdere og kategorisere tekstene og mangfoldet i analyseutvalget.

3.0 Materiale og metode

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for bakgrunnen for min analyse. Dette vil jeg gjøre med å først presentere min analytiske tilnærming og hvordan jeg vil foreta en komparativ tekstanalyse på bakgrunn av kriteriene utarbeidet i slutten av forrige kapittel. Deretter vil jeg gå nærmere inn på datamaterialet for denne analysen og kildene det er hentet fra. Avslutningsvis gis en oversikt over hvilke filmer anmeldelsene er hentet fra og hvorfor.

3.1 Analytisk tilnærming

Oppgavens formål er å undersøke mangfoldet av amatørkritikernes tekster i ulike fora og publikasjonssteder, sammenligne disse med hverandre og med profesjonelle tekster. Den analytiske interessen retter seg derfor mot innholdsmessige forhold, med spesiell vekt på tekstenes komponenter og argumentasjon. Blant annet vil jeg se på hvorvidt anmeldelsene er hovedsakelig beskrivende eller argumenterende. En beskrivende tekst legger da vekt på forbindelser mellom elementer, eller i en filmanmeldelse på å beskrive handlingen spesielt. En argumenterende tekst forsøker å overbevise om noe. I stedet for å beskrive elementer i filmen, vil en argumenterende filmanmeldelse heller inneholde gode begrunnelser for sin vurderende dom av elementer i filmen.

De fleste studiene av kritikkgenren (Wright Lund 2000, 2005; Larsen 2008; Norsted 2009) tar i bruk både kvantitativ og kvalitativ analyse for å belyse tallmessige forhold i aviskritikkens innhold i tillegg til kvaliteter ved tekstene. *Da argumentasjonen er det som blir lagt mest vekt på i min oppgave, valgte jeg å konsentrere meg om kvalitativ analyse. Jeg synes heller ikke det var behov for å hente inn nye tall så kort etter Norsteds komparative studie av noenlunde like forhold som de jeg undersøker i denne studien.*

Om tekster hentet fra massemedier, skriver Bryman i *Social Research Methods* (2008) at innholdsanalyse av denne typen tekster som oftest dreier seg om tematisk analyse. Fordelen med å bruke kvalitativ innholdsanalyse framfor kvantitativ, er at man åpner for større mulighet til å behandle nyanser i tekstene (Bryman 2008:523f). I en komparativ tekstanalyse er det nettopp nyanser som utgjør de store forskjellene i tekstene. Ordlegging, språkbruk og lignende nyanser vil være avgjørende for hvorvidt tekstene vurderes som gode

filmanmeldelser. Alle tekster vurderes opp mot kriterier hentet fra Anne Gjelsviks krav til filmkritikk, i henhold med teorien presentert forrige kapittel. Anmeldelsene vurderes etter form, innhold og argumentasjonen som ligger til grunn for dommen.

3.2 Valg av analysemateriale

3.2.1 Hvilke filmer er valgt ut og hvorfor

Analysematerialet mitt er delt inn i kategorier ut fra hvor tekstene er hentet fra, og hvem som står for kritikken. Filmene som er gjenstand for filmkritikken som analyseres er også delt opp i kategorier: norske storfiler, Hollywood-filmer og «smalere» produksjoner. Selve utvalget ble utført høsten 2011 under de første månedene i dette skriveprosjektet.

Den første kategorien består av *Hodejegerne* (2011) og *Nokas* (2010). Begge disse filmene anses for å være norske storfiler, men på forskjellig grunnlag. *Nokas* er basert på NOKAS-ranet som fant sted i Stavanger den 5. april 2004, en meget dramatisk hendelse i norsk sammenheng. *Hodejegerne* på sin side er filmatisering av Jo Nesbøs bestselgerroman med samme navn. Det var naturlig nok høye forventninger til begge disse filmene. Min hensikt med denne inndelingen var til dels for å undersøke filmkritikken på et norsk kontekstuet nivå, men også for å undersøke hvordan norsk amatørkritikk behandler norsk film. Det er kjent at den norske filmen behandles annerledes av norske filmkritikere (Gjelsvik 2002:117ff). Brukes det en egen målestokk for norske filmer? I så fall, ligger den høyere enn lavere enn for andre, internasjonale filmer? Noen sider av debatten hevder at norsk film behandles for lett og at filmkritikere gjør norsk film en bjørnetjeneste. Den andre siden hevder derimot at norske filmkritikere liker å slakte norsk film og vurderer dem ekstra hardt. Det er ikke analysens hensikt å peke mot én av sidene i debatten, men heller å undersøke om liknende forhold til norsk film er til å observere i amatørkritikken også.

Andre kategorien i filmutvalget består av to amerikanske, forholdsvis store produksjoner. Disse betegnes derfor som «Hollywood-filmer». Den første, *Limitless* (2011), er en alminnelig futuristisk thriller med kjente skuespillere. Den andre utmerker seg i forhold; *Bridesmaids* (2011) opparbeidet en del forventninger både blant publikum og kritikere før premieren. Filmen hadde en rekke interessante navn knyttet til seg, med regissør Paul Feig, produsent Judd Apatow og hovedrolleinnehaver og manusforfatter Kristen Wiig. Alle tre

regnes som å være komedieyndlinger og trekker en del publikum med dette som basis, men filmen utmerket seg også med å ha et skuespillerensemble bestående hovedsakelig av kvinner. For store, amerikanske komedier er dette uvanlig og ble hyllet som banebrytende. I oppgavens sammenheng er filmen interessant for å undersøke om amatørkritikerne legger vekt på dens status som banebrytende i sine vurderinger.

Den siste kategorien består av *Norwegian Wood* (2010) og *Submarine* (2011), henholdsvis fra Japan og Storbritannia. Hensikten med å ha to smalere filmer i utvalget var å undersøke om særinteresse for en film fører til mer utdypende filmanmeldelse. Utfordringen i innhenting av analysemateriale til denne kategorien var å finne filmblogger som dekket denne typen film i det hele tatt. Som tekstutvalget viser, er de fleste amatør Anmeldelsene hentet fra *IMDB*. Dette er kun fordi det ikke fantes anmeldelse av smalere filmer på filmbloggene utover den ene teksten hentet fra *Captain Charismas Filmblogg*, som ser ut til å ha et stort utvalg av anmeldelser for filmer fra Asia. På den ene siden er dette et godt analyseobjekt da anmelderen har tydeligvis både interesse og kunnskap om asiatisk film. På en annen side har filmene i utvalget opparbeidet en god del anmeldelser på *IMDB*, noe som tyder på at amatørkritikk på globalt plan kan by på mer mangfold enn norske filmblogger. Dette illustrerer også at det finnes sjangermessige variasjoner i filmkritikken. Hver av disse kategoriene illustrerer variasjoner i filmkritikken. Norske filmer anmeldes og kritiseres etter egen norsk målestokk. Store, amerikanske Hollywood-filmer får som nevnt tidligere overdrevet mye oppmerksomhet av amatørkritikerne, men dette kan muligens føre til enklere, overfladiske anmeldelser. Smalere filmer får begrenset med oppmerksomhet men kan inspirere til bedre og bredere filmkritikk. Hvert av disse forholdene blir lagt vekt på i det kommende analysekapittelet.

3.2.2 Filmkritikk i dagspressen

VG er Norges største avis og har en klar profil som populæravis, mens *Dagbladet* har tradisjon som radikal kulturavis, til tross for at den stadig går for en bredere og mer populær profil, såpass at den blir både en naturlig motpart til men også nærmeste gjenpart av *VG*. Viktigst for utvalget av datamateriale fra pressen er at avisene dekker alle kinopremierer, noe jeg kommer tilbake til flere ganger i løpet av min analyse. Både *VG* og *Dagbladet* dekker alle kinopremierer. Felles for de riksdekkende avisene er at de opererer med hovedanmeldelser. I *VG* og *Dagbladets* tilfelle betyr det at de dekker alle kinopremierer, men velger ut én enkel

film som hovedoppslag for kinosidene sine. Anmeldelsene er gjerne lengre enn de andre, fordelt på to sider, med et stort bilde som hovedillustrasjon. Gjennom disse hovedanmeldelsene, kan redaksjonen sette fokus på enkeltfilmer de mener fortjener mer oppmerksomhet. Det finnes totalt 12 filmanmeldelser skrevet av profesjonelle filmkritikere i mitt utvalg. Anmeldelsene hentet fra *VG* er skrevet av Jon Selås (*Bridesmaids*, *Norwegian Wood*), Øystein David Johansen (*Limitless*, *Hodejegerne*), Ingvill Dybfest Dahl (*Nokas*) og Borghild Maaland (*Submarine*). Anmeldelsene hentet fra *Dagbladet* er skrevet av Mikael Godø (*Limitless*, *Submarine*, *Bridesmaids*, *Nokas*, *Hodejegerne*) og Inger Merete Hobbestad (*Norwegian Wood*).

3.2.3 IMDB – filmkritikk på globalt plan

I motsetning til pressen, følger ikke *IMDB* premiereuker og -datoer. Kinoaktuelle filmer får naturligvis mer oppmerksomhet rundt premieredato men amatørkritikerne står fritt til å anmelde etter eget skjema. Dette fører til at data hentet fra *IMDBs* sider ikke er fast. Det endelige datamaterialet i dette utvalget er hentet 10.4.2012. Utvalgskriterier for disse amatør anmeldelsene var enkle og gikk kun på ranking og lengde. Tekstene som ble plukket ut var blant de høyst vurderte brukeranmeldelser for den enkelte filmen på innsamlingens tidspunkt. Disse er stemt fram av *IMDBs* brukere og rankingen er derfor under stadig forandring. Når det gjelder lengde så var det ikke noe minstekrav på antall ord men tekstene måtte være lange nok til å kunne vurdere både form og innhold. En av ulempene med å bruke en kilde som *IMDB* er at hovedvekten av leseranmeldelser er skrevet for de store amerikanske filmproduksjonene, som kan ha flere hundretalls leseranmeldelser på nettstedet. Denne ubalansen i hvilke filmer som får oppmerksomhet fra brukerne er dog et naturlig symptom av Hollywoods dominans på filmmarkedet, i tillegg til at nettstedet er engelskspråklig. Alle fire amatørkritikker hentet fra *IMDB* i dette utvalget er naturligvis skrevet på engelsk, og skrevet av fire forskjellige brukere: «OJT» (*Hodejegerne*), «harry_tk_yung» (*Norwegian Wood*), «toonamir» og «dsjackson90» (*Submarine*). Tekstene varierer i lengde og innhold, noe jeg går nærmere inn på under analysen.

3.2.4 Filmblogg – å dokumentere egen filmtitting for omverden

Til denne analysen har jeg lett fram blogger med film som hovedtema, såkalte filmblogger. Filmbloggene i dette utvalget er funnet ved å enkelt søke etter «filmblogg» på norske sider på nettet via Googles søketjenester. Det ble foretatt både generelt nettsøk og spesifisert bloggsøk. Deretter måtte jeg vurdere innholdet i bloggene og hvorvidt det var nok innhold til å vurderes som seriøs filmblogg men likevel skrevet av amatører da det ikke ville vært hensiktsmessig for denne studien å bruke blogger skrevet av profesjonelle filmkritikere. Disse profesjonelle filmbloggene går jeg nærmere inn på i analysekapittelet. Et annet kriterium var at bloggene i dette utvalget måtte være tilstrekkelig oppdatert og dekke aktuelle kinofilmer. Filmblogger virker til å operere med varierende formål. Mens noen kan anses som rene dagbøker eller logger, satser andre på et mer helhetlig tilbud, med filmnyheter, trailer eller innhold om tv-serier. Av den førstnevnte typen, har jeg valgt å bruke bloggen *Filmdagbok*, som noen av amatørkritikkene for *Nokas* og *Limitless* er hentet fra. Av typen filmblogger med mer helhetlig tilbud, bruker jeg *Filmbloggen* der jeg har hentet amatørkritikk for filmen *Limitless*, skrevet av brukeren Hans-Kristian Rangnes, og en amatørkritikk for filmen *Bridesmaids*, skrevet av brukeren «Marthe». Jeg bruker også bloggen *Filmmartin*, som en av amatørkritikkene for filmen *Hodejegerne* er hentet fra. Den siste bloggen jeg bruker i dette utvalget, også av typen med helhetlig tilbud, er *Captain Charismas Filmblogg – Meninger om film*. Der har jeg hentet amatørkritikk for filmene *Nokas*, *Bridesmaids* og *Norwegian Wood*, alle skrevet av «Captain Charisma».

Det er mange faktorer som spiller inn på datamaterialet i dette utvalget. Kildene vurderes, med tanke på om anmeldelsen er hentet fra dagspressen, et globalt forum for filmkritikk på nett, eller en norsk amatørdrrevet filmblogg. Så skal tekstene analyseres basert på kriterier til god filmkritikk lagt fram i forrige kapittel. Deretter vil tekstene undersøkes etter genremessige variasjoner, på bakgrunn av hvilken type film anmeldelsene er skrevet for.

4.0 Én stemme blant mange – analyse av kritikernes tekster

«Hvis avisene trekker seg tilbake fra det kritiske ansvaret,
må det etableres nye fora for dette»

- Audun Lindholm, redaktør for Vagant, Klassekampen, 30. juni 2012.

Dette kapitlet er forbeholdt analyse av datamateriale. Materialet er delt opp i tre kategorier etter hvilke filmer som anmeldes. I hver kategori analyseres to filmanmeldelser skrevet av *VG* og *Dagbladets* filmkritikere, og to amatør-anmeldelser hentet fra *IMDB* og filmblogger. Grunnlaget for analysen er Gjelsviks krav om form, innhold og argumentasjon lagt fram i kapittel 2.

Internett har åpnet for at filminteresserte kan møtes på en global arena. De kan bli en del av offentlig samtale og debatt, eller starte egne samtaler selv. Globalt sett bruker de *IMDB*, egne blogger, tilrettelagte forum eller andre nettsteder. I Norge har vi for eksempel *diskuterfilm.no*, filmblogger, eller nettsteder for spesielt interesserte som *Montages* og andre nettmagasiner. I tillegg kan filminteresserte også være aktive gjennom nettavisers kommentarfelt, der de dessuten blir en del av interaktiv filmkritikk. Dette fjerner enveissamtalen mellom anmelder og publikum. Blogg har ofte det samme enveissamtaleformatet man finner i dagspressen, men er tradisjonelt sett åpent for kommentarer fra lesere og andre interesserte, noen steder oppfordrer til dette.

Det kreves ikke noen overlegen filmkunnskap for å delta i amatør-miljøet på nettet, også en vanlig kinogjenger uten de store forfattere-vner kan ta del i mangfoldet og dele sine erfaringer. Det kan være så enkelt som å gi sin karakter på en film gjennom en avstemning på et nettsted, eller å stemme fram en annens anmeldelse etter egen vurdering. På nettet er man som regel, så lenge man skriver for seg selv, uavhengig av redaksjonelle krav. Man bestemmer selv lengde, språk, innhold, stil, osv. Man trenger ikke å skrive for et bestemt publikum, og som bloggene demonstrerer, skriver noen mest for seg selv, deretter for andre som tilfeldigvis skulle være interesserte. I tillegg står bloggeren friere til å være multimedial, og bruke lyd, bilde eller

filmklipp. På *IMDB* finner man som regel allerede trailere, bilder, etc., og amatørskribenten trenger ikke å hente inn slikt selv. På blogger står man derfor for hele innholdet. En annen fordel er hvor lett man kan henvise til tilleggsinformasjon med hyperlenker. På *IMDB* er informasjonen tilgjengelig fra før, og det er lett gjort å henvise til andre sider innenfor samme nettsted. På blogger er det vanlig å henvise til *IMDB* eller egne anmeldelser innenfor samme genre, med samme regissør eller skuespillere. Det er klart store forskjeller i maskineriet rundt profesjonell kritikk i forhold til amatørkritikk, dette kommer jeg nærmere inn på i dette kapitlet.

4. 1 Norsk film

Hodejegerne (2011)

Anmeldelsen i *VG* ble publisert på nett lenge før kinopremieren, over tre uker tidligere. Rundt samme tid ble filmen profilert under den faste spalten «Filmmiks» på *VG*s filmsider, under kategorien «Gled deg». Da anmeldelsen kom på trykk i avisen 25.8.2011, ble den derimot ikke framhevet. Anmeldelsen, skrevet av Øyvind David Johansen, er hovedsakelig positiv og åpner med en skildring av en følelsessterk kinoopplevelse med mye svingninger: «'Hodejegerne' åpner latterdøren, presser deg neglebitende lengst ut i kinosetet – og tvinger deg nesten til å grave frem lommetørkleet». Anmeldelsen er deretter formelpreget, med en kort ingress som setter tonen for resten av teksten ved at Johansen skaper mye kontekst for leseren når han trekker sammenligninger til andre kjente filmer:

Hollywood-klare Morten Tyldum manøvrerer stødig mellom absurd komikk i Tarantino-land, forfølgelsesthriller à la Jason Bourne, blodsprutende action og kjærlighetsdrama. Han finner tonen ganske kjapt og løser Nesbøs heseblesende vrirer med kløkt, befriende lite selvhøytidelighet.

Det spørres om dette er en tabloidteknikk eller Johansens innledning til å argumentere for sin begrunnelse, men han tar i alle fall i bruk kunnskap om genren og populære filmer for å informere leseren. I handlingsreferatet som følger, gjør Johansen rede for hovedkarakteren og konflikter han møter på underveis i handlingen. Det setter noe av stemningen at Johansen understreker fysiske aspekter ved karakteren som definerer personligheten hans, samtidig som beskrivelsen også fungerer noe fortolkende: «Innerst inne er Brown (han rager 168 centimeter

over bakken), personifiseringen av mannlige mindreverdighetsfølelser, han tror han må fortsette kjøpefesten for å bevare kjærligheten».

I resten av teksten, legger Johansen frem mer av sin vurdering av filmen, samt argumenter for dette. Argumentasjonen er svak og overfladisk; det legges mye vekt på Hennies prestasjon i hovedrollen. Det ikke kan tenkes noen andre til å spille Roger Brown. Eneste negativt betonte ord tildeles Hennies motspiller og hennes middelmådige prestasjon – men ikke uten å nevne at hun ikke hadde mye å jobbe med. Med tanke på Johansens entusiasme, synlig i terningkastet og språket brukt i beskrivelser, er det underlig å ikke finne flere klare argumenter for hans kvalitetsvurdering. I siste avsnittet blir en del filmtekniske grep nevnt som kvalitetselementer. Det går ikke langt utover det som er lett observerbart, som lydspor og sminke, men den særs gode norske produksjonen blir også nevnt:

Produsentene har i det hele tatt får mye ut av pengene med «Hodejegerne», og kun i en bilkrasjscene blir det avslørt at det er norsk film vi ser på, ikke studioproduert amerikansk storfilm.

Dette er klart et tegn på at anmelderne roser *Hodejegerne* som thriller, «til norsk film å være». Argumentasjonen er til stede i denne kritikken men den er heller svak. Hovedpoenget blir at *Hodejegerne* imponerer «som norsk film». Anmeldelsen er i hovedsak veiledende, dette er spesielt synlig i den overfladiske begrunnelsen for vurderingen gitt som terningkast. Det er dog språklige tendenser som gir leseren tydelig inntrykk for Johansens entusiasme og positivisme. Som Gjelsvik nevner, er begrunnelse et kompleks element i filmanmeldelser, da den ofte er flettet sammen i beskrivelser og gjengivelser av handlingen. I disse tilfellene, spiller språket en viktig rolle. En filmkritiker kan skildre mye av stemningen og filmens form med velskrevne formuleringer (Gjelsvik 2002:63). Dette er synlig i noen andre av anmeldelsene i denne analysen. Likevel er det vanskelig å anse språket i Johansens anmeldelse som tilsvarende argumentasjon, da den bærer mye preg av subjektiv filmopplevelse.

Dagbladets anmeldelse av *Hodejegerne* kom på trykk 24.8.2011, utenom de faste filmsidene i torsdagsavisen. Den ble heller trykket sammen med en del lanseringsstoff og rapport fra den norske premieren dagen før. Ingressen står i stil med terningkastet (fem), og med få ord legger

Mikael Godø grunnlaget for sin vurdering allerede da: «'Hodejegerne' er en temposterk, satirisk krim som byr på mange overraskelser». Tempoet merker de fleste som ser filmen, men genreplasseringen satire er et vurderingskriterium basert på kunnskap. Etter et kort referat, går Godø rett på å argumentere for sin dom med å rose regissør og manusforfatter for å være i «verdensklasse». Dette er bare en av flere antydninger om filmens prestasjon som norsk film, blant annet: «*Hodejegerne* er den mest spennende og fartsfylte norske thrilleren på svært lenge og etter milevis av dyster, gravalvorlig skandi-krim de siste årene, er den også befriende satirisk». Med denne setningen, gjør anmelderen flere ting. Først og fremst plasserer Godø filmen svært høyt – dog kun på en liste av norske og skandinaviske filmer i samme genre. I tillegg bruker han sin ekspertise og kompetanse i filmfaget til å begrunne sin vurdering av filmen. Det er det satiriske aspektet han legger mest vekt på, noe en amatør lett kunne oversett i sin vurdering av filmen. Dette er et tilfelle der noen aspekter og komponenter ved filmen er tatt med i en beskrivelse, men er en klar indikasjon på hvorfor filmen anses som vellykket. Fortelling og fortellerteknikk blir også nevnt i vurderingen. Anmelderen gir noe av æren til romanen filmen er basert på, men understreker at filmen er «først og fremst Tyldums film». Når det er snakk om en filmatisering, er det nettopp de filmatiske aspekter som bør vektlegges, ikke fortellingen. Godø understreker dette med å gi æren for *Hodejegerne* til regissøren. Dette gir leseren innsikt i hvorfor filmen er vellykket, og er enda et godt eksempel der gode formuleringer er grunnleggende for god filmkritikk. Som Gjelsvik nevner, «en god anmeldelse skal gi leseren noe gjennom godt språk (Gjelsvik 2002:63)». Godø viser tydelig at profesjonelle filmkritikere stiller bedre enn amatørkritikere, ikke bare på bakgrunn av kunnskap om faget, men også gjennom sine ferdigheter som journalister. Det må derimot understrekes at avisenes filmkritikere også trekker fordeler på å være en del av en redaksjon, der tekstene er kontrollert, og korrekturleses før de trykkes.

Ofte har det vært debattert om norske filmkritikere er for snille eller for kritiske til norsk film. Det samme spørsmålet kan reises i forhold til amatørkritikk. Norsk film får generelt sett mye oppmerksomhet i norske medier, men kan gå helt upåaktet blant amatørkritikere. Dette er spesielt synlig på nettsteder som *IMDB*, der amerikansk film er mest profilert. Store mengder informasjon er ikke nødvendigvis fordelaktig. På *IMDB* kan internkontrollen, i form av vurderinger fra andre lesere, brukes til å luke ut de «beste» anmeldelsene. Systemet fungerer sånn at en kan stemme fram anmeldelser som gode eller dårlige etter å ha lest dem. Tekstene

med høyeste prosent av positive tilbakemeldinger, plasseres høyest på listen av anmeldelser. De leseranmeldelser med flest positive tilbakemeldinger får stå på hovedsiden for den aktuelle filmen. Dette fungerer som en slags intern kvalitetskontroll blant brukerne. Lesere og anmeldere på nettstedet utfører en slags overvåkningsfunksjon utover kvalitetskontroll, der de kan melde fra om brudd på regler. Systemet med selvregulering fungerer til en viss grad, da de beste anmeldelsene kan bli fremhevet, men lengre, analytiske tekster kan også bli borte i mengden fordi de ikke appellerer nok til leserne. Som Norsted (2009) bemerker i sin masteroppgave, kan mangfoldet på *IMDB* fort oppleves som et meningsmylder. Å finne fram til gode amatørkritikere er problematisk når antall brukeranmeldelser kan være opptil flere hundre for en enkel film. De fleste av disse vil være «reaksjonskommentarer» eller korte argumenter for å støtte opp under en karaktersetning. Mangfoldet kan også virke mot sin hensikt, da det kan føre til forvirring hos leseren, i motsetning til faste anmeldere med én stemme man kan stole på (Norsted 2009:36).

I sin studie av amatørkritikk, fant Norsted kun tre leseranmeldelser for filmen *Lønsj* (Norsted 2009:30). I tilfellet *Hodejegerne*, ser det ut som den har fått rimelig med oppmerksomhet ut fra antall leseranmeldelser. I skrivende stund er det hele 75 som har skrevet leseranmeldelser på *IMDB*. Dette kan skyldes at filmen har potensiale til å nå ut internasjonalt, spesielt på grunn av Jo Nesbøs internasjonale suksess, som blir nevnt flere ganger i anmeldelsene i dette utvalget. Amatørkritikeren «OJT» har gitt *Hodejegerne* særdeles høy karakter på *IMDB*, denne gangen 9 av 10, noe som er i tråd med terningkastene fra *VG* og *Dagbladet*. I likhet med avisenes anmeldere, nevner «OJT» Jo Nesbøs roman tidlig i sin anmeldelse. I motsetning til de profesjonelle anmeldelsene, er det hans egen subjektive opplevelse av romanen han åpner med. Den subjektive tonen er til stede under mesteparten av anmeldelsen, spesielt i skildringer av filmopplevelsen:

Actually I still kept being surprised as the movie went along. Not only because I can't remember all details in the book, but simply because the movie has a pace and also from time to time action-clipping which makes you feel poor Roger Brown's disasters.

Dette sitatet representerer to tendenser jeg fant flere ganger i amatørkritikken: subjektiv språkbruk, med «jeg-setninger» istedenfor å referere til «publikums» opplevelser. På den andre siden, nevnes også rytme og klipping i filmen, så «OJT» har tydeligvis et øye for filmteknikk og hvordan regi og redigering skaper en viss stemning i denne filmen. Han kommer også med noe tilleggsinformasjon underveis i anmeldelsen sin, blant annet om internasjonale distribusjonsavtaler for filmen. Disse bærer derimot preg av

tabloidjournalistikk og høres mer ut som bransjesladder. En observasjon i «OJT» sin anmeldelse utmerker seg, at det er brukt ekte politimestere under filminnspillingen, noe han verdsetter: «This actually makes both an in-joke as well as making the plot believable». Det er litt uklart hva som menes her på slutten, men en kan gå ut fra at det menes at bruken av ekte politimestere gir et snev av realisme.

Det er uvisst om det er flere filmatiske aspekter som ligger til grunn for den høye karakteren filmen har fått, da argumentasjonen er veldig overfladisk. Skuespillerprestasjoner blir nevnt, men hovedvekten av kriteriene for vurderingen er oppsummert i et par korte setninger:

No doubt, the script is good. So is in all aspects the rest of the film as well. The film is smart, intelligent, surprising witty, and will engage you all the way through, both as a good story as well as a love story or a thriller. How much more do you want?

Det er uklart om det er selve filmen eller fortellingen som imponerer denne anmelderen. Han gjorde det klart i begynnelsen av anmeldelsen at også romanen falt i smak som thriller, men det nevnes ikke særegne filmgrep som begrunner en toppkarakter. En tekst som denne ville uten tvil havnet under Wright Lunds kategori for forbrukerveiledende kritikk, da den mangler både innsikt og grundig argumentasjon, men konsentrerer seg heller om underholdningsverdi og filmopplevelse.

Bloggen *Filmmartin* er av typen filmblogg med helhetlig tilbud. Mens noen filmblogger ligner mer på åpne dagbøker på nett, tilbyr noen mye filmstoff utover anmeldelser. Felles for alle disse er blant annet stor vekt på design. De bruker litt mer avansert format enn filmdagbøkene. Det er en overflod av bilder, diverse spalter, filmsnutter og ikke minst reklame. Dette får disse bloggene til å framstå mer sammensatt og profesjonelle, mer seriøse enn flertallet av filmblogger. På forsidene finner man et mylder av filmstoff; reklamer, nyheter, avstemninger, konkurranse og filmanmeldelser. All filmstoffet er presentert sammen, og det kan være vanskelig å skille mellom for eksempel reklame og omtale. Det er ikke før man får øye på kategoriinndeling lenger oppe på sidene, at man får et skille i stoffet. Her opererer bloggene med noe ulik inndeling. Når det gjelder *Filmmartin*, er anmeldelsene på bloggen alle rangert under én og samme kategori, der man kan velge mellom en alfabetisk liste eller en liste over de mest leste omtalene. Disse omtalene er stort sett tekstlige, med noe

illustrasjonsfoto. Til tross for navnet, er det flere skribenter som skriver for bloggen. Det skilles ikke nevneverdig mellom skribentene, men det virker som om «Martin» skriver mest. Anmelderen kommer ikke med egen tallmessig vurdering, men åpner derimot for at leserne skal kunne gi filmen en karakter mellom en og fem. På denne, som på de fleste bloggene, er det også åpent for kommentarer. Denne bloggen skiller seg ut med å ha en egen kategori med navnet «Filmmartins nettavis». Der finner man innlegg av svært varierende art, fra kåringer til omtale av bruk av film i skolen. Det virker som denne bloggen prøver å være veldig mye på en gang, men det er likevel filmanmeldelser som profileres mest på forsiden. Profileringen består av kategorien «Siste omtaler» som man finner høyt oppe på siden, rett under en rullerende plakat for anmeldelser, nyheter og rangeringslister – alt dette er tilsynelatende filmstoff produsert av skribentene på bloggen. «Siste omtaler» består av både kinopremierer og eldre filmer, også klassikere..

Bloggens anmeldelse av *Hodejegerne* er skrevet av den anonyme «Martin», og ble publisert på bloggen 7.9.2011, mindre enn to uker etter premieren. Den følger formatstandarden for aviskritikk så til punkt og prikke at man ikke ville sett forskjell på den og en profesjonelt utformet filmanmeldelse. Det eneste som mangler er terningkastet eller annen tallmessig dom. Innholdet følger også standarden for filmanmeldelse, men det blir mer tydelig at anmelderen ikke har særlig journalistisk erfaring. Som alle andre anmeldelser for *Hodejegerne*, åpner teksten med å nevne Jo Nesbøs suksess. Men istedenfor å gå nærmere inn på romanen som bestselger, nevner anmelderen en anekdote fra et intervju med Aksel Hennie og skuespillerens reaksjon på romanen. Dette fungerer greit som anekdote, men tilfører ikke anmeldelsen noe særlig. «Martin» nevner også at han hadde opparbeidet seg forventninger til filmen ut fra bilder av innspillingen funnet på Internett, og disse forventningene ble innfridd «når sluttresultatet viste seg å i tillegg være både voldsomt, engasjerende, motbydelig og ikke minst virkelig spennende».

Hoveddelen av anmeldelsen består av handlingsreferat. Anmelderen gir grundig beskrivelse av handlingen i filmen, men går ikke så mye inn på stemningen, trass i at han karakteriseres filmen som «stemningsfull» og «spennende». Vurderingen av filmen, og argumentasjonen for denne, består av et mellomlangt avsnitt og et addendum lagt til i etterkant. Til tross for en enkel, beskrivende tekst med mye referat, består den argumenterende delen av en del filmfaglig språk: «Dynamisk kameraføring, hjertestoppende stuntscener, fabelaktig

rolletolkning og følelsspekteret» gjør at anmelderen anser *Hodejegerne* for å være «i toppsjiktet av hva som har blitt produsert av thrillere i Norge».

Det er vanlig å vurdere norsk film etter en egen målestokk, og filmkritikere er kjent for å rose originale filmer som skiller seg ut fra mengden. Det er en gjennomgående tråd i alle anmeldelsene at *Hodejegerne* er en god thriller, men alle understreker at dette er «sett i norsk sammenheng». Filmkritikere skal se filmer i lys av andre filmer de har sett, og i en kontekstuell sammenheng, men det er én av utfordringene for kritikerne å selv ha en bevisst holdning til kontekstens betydning (Gjelsvik 2002:120). Det er klart at i norsk sammenheng, blir den norske filmproduksjonen en viktig kontekst. VGs anmelder konsentrerer seg om *Hodejegerne* som kinoopplevelse og avgjør at filmen gjør en fantastisk jobb som norsk thriller, mens Godø i *Dagbladet* trekker fram regien som avgjørende i en filmatisering. Disse har da valgt å forholde seg til kontekst rundt filmen på forskjellige måter. I amatørtekstene finner man ikke så mye kontekst dessverre. «OJT» fra *IMDB* legger mest vekt på historien, uten å se filmen som selvstendig produkt uavhengig av romanen den er basert på. «Martin» leverer en hovedsakelig beskrivende anmeldelse, men klarer likevel å sette spørsmål ved hvorvidt den «ville blitt en tilsvarende seiersgang uten den kjente boka». Men dessverre for leseren, stilles spørsmålet uten å ha et klart svar.

Nokas (2010)

Dagbladet har valgt å framheve denne anmeldelsen utover deres praksis med hovedanmeldelse, og plasserte den under sine debattsider. Teksten er fordelt på en dobbeltside med et stort bilde av skuddhull i ei glassrute, i en utgave av avisen som hadde allerede mye stoff hentet fra filmen, blant annet intervju med skuespilleren Morten Håland. Anmeldelsen vakler litt mellom kommentar- og kritikksjangeren. Bruken av terningkast og selve innholdet i anmeldelsen tyder likevel på at det er først og fremst en vurdering av en mye omtalt film, selv om Godø tar i bruk noen grep fra kommentarsjangeren, som å åpne med «jeg-setninger» og å stille retoriske spørsmål underveis. Stilen hans spriker fra alminnelig anmeldelse flere ganger.

Godøs referat av handlingen er beskrivelser i presens, sannsynligvis for å skildre stemningen fra filmen, der hendelsene fra 5. april 2004 noen ganger skjer i «real time». I sine beskrivelser, nevner Godø kameraføringen flere ganger og nevner at dette tyder på tydelige

kunstneriske valg tatt av regissør Erik Skjoldbjærg og manusforfatter Christopher Grøndahl. Dette understreker han ytterligere ved å referere til et intervju med Skjoldbjærg hentet fra *Rushprint*. Sitatet fungerer som kontekstualisering av Godøs argument om kameraføring og billedspråk: «Jeg vil nok mene at dette valget av filmspråk er i strengeste laget, siden vi som publikum får mindre overblikk enn en hvilken som helst forbipasserende den morgenen». Kanskje fordi Godø fikk friere tøyler med å legge sin anmeldelse av *Nokas* under debattsidene, men hans ekspertise og kompetanse som filmkritiker er tydeliggjort i denne anmeldelsen. Han undres om Skjoldbjærgs valg til å regissere ut fra et actionmanus når han er mest kjent for psykologisk drama. Det er gjerne derfor Godø etterlyser psykologisk utvikling av karakterene:

«Hendelsen vil nok prege dem for livet, men vi ser bare hendelsen, vi får ikke vite noe om dem som mennesker og vi ser ikke konsekvensene – alt dette som livet handler om, og som vi liker å se på kino.»

Godø poengterer at disse kunstneriske valgene fra regissørens side, og det å ikke bruke filmstjerner, er med på å gjøre selve hendelsen til det sentrale, ikke karakterenes historie. Samtidig foreslår han at disse valgene «som det står respekt av», tyder på at Skjoldbjærg ville unngå å glorifisere mordere, noe som vitner om «ærefrykt for filmen som medium» som han anser for å være mer provoserende enn «kilometer med avisomtale og tv-reportasjer».

Dette bærer preg av analytisk, dyptgående filmkritikk framfor en veiledende anmeldelse. Godø problematiserer filmens effekt som kunst og tematiserer skildringen av kriminelle og mordere som psykologisk definerte mennesker som kan skape medfølelse hos publikum. Samtidig er det lagt fram en dom og vurdering i form av terningkast 4. Argumentasjonen for denne dommen er svak, men dette er heller fordi Godø har valgt å konsentrere seg om tanker og motiver rundt filmatiske aspekter enn å legge fram en kvalitetsvurdering av filmen. At teksten er plassert under debattsidene gir kanskje andre forventninger til argumentasjonen, men så lenge terningkastet er med, bør det ligge grunn for den dommen. Dette åpner derimot for spørsmål til filmkritikk som sjanger. At teksten ble plassert under debattsidene, kan gi et signal om at det ikke er plass til dyptgående, reflekterende kritikk i avisenes vanlige filmsider. Dette er noe jeg tar opp videre i drøftingskapittelet.

VG valgte også å trekke særlig oppmerksom til filmen og publiserte anmeldelsen som hovedoppslag under sidene «Rampelys», men spaltemillimeterne på dobbeltsiden er

hovedsakelig reservert til illustrasjonsbilde fra filmen og en sak om hvor mye skuespillerne ligner på personene de forestiller. Ingvill Dybfest Dahl leverer en filmanmeldelse med fokus på filmens verdi som spenningsfilm. Allerede i ingressen legger hun begrunnelsen for sin vurdering på regissørens evne til å lage en spenningsfilm der alle kjenner til utfallet. Anmeldelsen leverer også referat av filmens handling men i begrenset grad, gjerne fordi som Dybfest Dahl har nevnt: «alle» kjenner til hendelsene den dagen. Også i sine beskrivelser av handlingsforløpet, trekker Dybfest Dahl tråder til regissørens kompetanse, for eksempel i bruk av dokumentarfilmens virkemidler for å hjelpe publikum siden filmen hopper fram og tilbake i tid: «Tidsreisene kan være noe forvirrende i starten, men Skjoldbjærg tegner effektivt et bilde av (hver)dagen for ranere, politifolk og Nokas-ansatte». Skuespillerprestasjonene nevnes også, der bruker hun mye bildespråk for å skildre stemningen i filmen:

Like fullt kjenner vi frustrasjonen til politibetjent Erik Håland (Morten Håland), den økende nervøsiteten til raner Kjell-Alrich Schumann (Winther) og den stoiske roen til førstebetjent Arne Sigve Klungland (Larsen).

Her blir leseren informert om filmens hovedkarakter og hvem som spiller rollen, samtidig som det blir gitt innsikt i stemningen og handlingen med noen velformulerte ord. Dybfest Dahl trekker fram at filmen som helhet tegner et bilde med klare paralleller: «Små detaljer sier mye, tidvis noe overtydelig, men stort sett nøkternt balansert». Hun understreker behendig hvilke aspekter ved filmen som ligger til grunn for terningkastet 5, samtidig som hun priser helheten i filmen. Dybfest Dahl legger også noen veiledende ord kinoopplevelsen, hun avslutter hele teksten med «Når det hele er over er man frustrert og andpusten. Og man føler man har vært vitne til en god film». Begrunnelsen for hva som gjør *Nokas* til en god film kunne vært fyldigere med tanke på Dybfest Dahls kompetanse som filmkritiker. Hun nevner utfordringen med å lage en spenningsfilm der publikum vet hva som skjer på slutten, og roser regissøren for sluttproduktet, uten å nevne *hva* med regien som utmerker seg. Det må sies at dette er en type tekst der vurdering, begrunnelse og beskrivelse er mye flettet sammen, som i utdraget over om skuespillerprestasjonene. Men til å være et hovedoppslag og en film med så mye oppmerksomhet rundt seg, finner man likevel for lite begrunnelse bygget på filmens kunstneriske kriterier.

Den første amatørkritikken for *Nokas* er hentet fra bloggen *Filmdagbok*. Samtidig som noen filmblogger leverer et helhetlig tilbud, fungerer noen mer som dagbøker offentliggjort på nett,

langt fram for hvem de måtte interessere. Av den sist nevnte typen, er bloggen *Filmdagbok* et klart eksempel. Forfatteren virker å dokumentere egen filmtitting, ikke nødvendigvis for et bestemt publikum, men hovedsakelig for seg selv. Han styres antageligvis ikke av kinopremierer, men heller utgivelser på DVD eller på nett. Filmstoffet dominerer på bloggen, men man finner også en del stoff om tv-serier. Bloggen består hovedsakelig av anmeldelser, og en og annen beskjed fra forfatteren til eventuelle lesere. Innholdet varierer mye, fra nye filmer til gamle B-filmer. Likevel er det Hollywood-filmer som dominerer. Når det gjelder tallmessige vurderinger, velger forfatteren for *Filmdagbok* å åpne hver anmeldelse med karakteren filmen har fått på *IMDB*. Hans egen vurdering, basert på samme system (en karakterskala fra 1 til 5) kommer helt på slutten av anmeldelsen.

Anmeldelsen for *Nokas* ble publisert på bloggen 9.11.10, over en måned etter premieren. I likhet med anmeldelsene fra *VG* og *Dagbladet*, åpner anmelderen med å nevne utfordringer med filmatisering av ekte hendelser. Dette blir ikke gjort riktig så smidig som Dybfest Dahl gjorde:

Jeg er av den oppfatningen at en film skal kunne bli forstått av alle. Det innebærer ikke nødvendigvis at filmen skal oppramse all informasjon fra det virkelige Nokas-ranet, men den skal tilpasse seg filmformatet. For meg betyr en filmatisering av noe at filmen skal kunne ta seg friheter som gjør filmen bedre – som film.

Dette åpner for en filmanmeldelse der filmen vurderes fra filmatiske og kunstneriske verdier, med fokus på filmen som eget produkt, dens virkning og verdi, i samme stil som Godøs kommentar. Istedenfor ble det brukt som en bakgrunn for anmelderen til å legge fram sine egne forventninger til filmen på forhånd, at den skulle være «mer enn en traus gjenfortelling», med mye bruk av action. Teksten fortsetter uten handlingsreferat, anmelderen går rett på sin vurdering og erklærer filmen som en spennende film som lykkes på «skyting og dramatik». Anmelderen nevner også at det mangler «de gode karakterene» men skylder ikke dette på skuespillerprestasjoner, men at filmen satser heller på «ekte mennesker», noe han belyser med bruken av «mange ukjente ansikter». Teksten oppsummeres deretter med at filmen ikke svarer helt til forventningene:

Det *Nokas* først og fremst er, er en spenningsfilm og en forenkling av en skildring av ranet. Av det jeg forventer av en fullverdig spillefilm mangler noe for å gjøre dette til en fullkommen filmopplevelse, men jeg har lite å utsette på det som er gjort.

Dette skal fungere som en oppsummering og en begrunnelse for den middelmådige karakteren som er gitt, uten at det ligger noen argumenter for det utover at «noe mangler». Denne teksten

derimot, har klare mangler i forhold til det som anses for å være god filmkritikk. Dette fungerer delvis som forbrukerveiledning men er så betont av subjektive forventninger og reaksjoner at det blir vanskelig å si at den utfyller sin rolle som det.

Den siste filmbloggen i dette utvalget, *Captain Charismas Filmblogg – Meninger om film*, er også av typen med mer helhetlig tilbud. Men i motsetning til andre blogger i samme kategori, tilbyr ikke bloggen mer filmstoff, men mer anmeldelser. Skribenten holder seg ikke bare til å annelde filmer, men også musikk og TV-serier. Disse har fått egne kategorier på bloggen, men det er likevel filmanmeldelser som står i fokus. Design og utforming er stilrent, men noe rotete. På hovedsiden er det nye anmeldelser som profileres med rullerende plakat, og for det meste er det nyere filmer som har vært på kino de siste ukene. Nedover siden er siste anmeldelser listet opp, og da ser man at det finnes litt ymse i utvalget, blant annet filmer fra flere tiår tilbake. Anmeldelsene i seg selv har en noe standard utforming, med tittel og årstall øverst.

«Captain Charisma» sine anmeldelser skiller seg ut ved at det er leserne karakter som settes øverst på anmeldelsene. Der får leserne sjansen til å gi sin egen tallvurdering til filmen, på en skala fra 1 til 10, illustrert med stjerner. Deretter forsetter den standardiserte anmeldelsen. En kort, humoristisk ingress og et illustrasjonsbilde. Det er tydelig at nettstedet er reklamefinansiert, da disse tar større plass enn illustrasjonsbildet. Selv anmeldelsen følger standarden man kjenner fra avisene og på bunnen av teksten kommer anmelderens egen karaktervurdering av filmen. I tillegg til at leserne kan sette egen karakter på filmen, er det også åpnet et kommentarfelt. Det virker som det interaktive aspektet ved filmblogger er spesielt fremhevet på *Captain Charismas Filmblogg*. Både på selve anmeldelsene men også på hovedsiden. Øverst til høyre på siden finner man boksen «Kommentarer» der de fem siste kommentarene lagt igjen på hele nettstedet profileres. Alle boksene på venstre side er dedikert til brukerbestemt innhold. Der finner man «Mest lest i dag», «Mest lest» og «Leserne Topp 20».

«Captain Charisma» åpner sin anmeldelse med humoristisk bruk av sitatet «Løp for helvete, løp!» fra filmen, og legger til sin egen «Løp slik at ingen kan lage en film om Nokas igjen». Dette setter tonen for resten av teksten. Det som følger er ren, blodig slakt. Som nevnt tidligere er formålet med å undersøke anmeldelser for norsk film sett bort fra de andre nettopp å undersøke om norsk film ble behandlet etter egen målestokk. Det virker som dette er tilfellet i anmeldelsen fra «Captain Charisma». Han argumenterer for sin vurdering, og trekker fram flere elementer som tyder om dårlig film, blant annet dårlig kameraføring som «er fra finsk fjernsyn på 80-tallet» og dårlig skuespill og dårlig dialog. Han nevner også at det gjelder norsk film spesielt:

«Hvis jeg kunne rette opp alle tingene som er feil med denne filmen, da måtte jeg nok stoppet Nokas-ranet selv. Denne filmen er kremeksempelet på hvorfor ikke folk liker norsk film, fordi den rett og slett er ræva»

Men spesielt for denne anmeldelsen er at anmelderen hadde forventninger til en god film, eller som han formulerer det selv: «råmaterialet er der». Det han prøver å si, er at filmen er dårligere enn den burde og kunne vært. Med andre ord, er det i fremføringen at det ligger et problem. Han nevner også positive forventninger til regissøren, men på underlig basis: «Erik Skjoldbjærg har jo laget *Insomnia*, jeg likte jo Christopher Nolan sin versjon!». Det spørres om dette er grunnlag nok til å kalles et godt utgangspunkt, for det hele virker som «Captain Charisma» nyter å slakte denne filmen, spesielt siden den er norsk. Å nevne skuespilleres tidligere jobber i *Hotel Cæsar* for eksempel, tyder på at han ser ned på det norske filmmiljøet, da svært mange norske skuespillere (og internasjonale superstjerner) har vært innom såpeopera i løpet av sin karriere. Dette er et tilfelle som Gjelsvik omtaler angående norsk film og filmkritikere: «det er likevel ikke til å legge skjul på at enkelte kritikere liker å fyre løs og at den gode formuleringen gjerne sitter løsere når man beskriver det man misliker» (Gjelsvik 2002:126). Om det er for å underholde lesere eller ren skadefryd, er dog uvisst.

Utfra det begrensede utvalget her, virker det som norsk film behandles annerledes av filmkritikere, både av profesjonelle kritikere og amatører. Den norske kontekstuelle sammenhengen spiller en klar rolle i anmeldelser av *Nokas*, spesielt på grunn av hendelsenes betydning i nasjonal kontekst, og fordi de fleste har kunnskap og sterke følelser knyttet til disse. Dette åpner jo også for en mer reflekterende filmkritikk, som for eksempel Godøs tekst. I tillegg gjør det både seerne og kritikere mer oppmerksom på stilistiske trekk og kunstneriske

valg som kameraføring, da hovedsakelig hos de profesjonelle filmkritikerne. Amatørkritikerne derimot, har fokusert mer på personlige opplevelse av filmen og egne forventninger til den.

Når det gjelder *Hodejegerne*, er det hovedsakelig forholdet mellom filmen og kildematerialet, og produksjonsverdien som står i fokus hos anmelderne, både i avisene og på nett. Likevel er det filmens stil som går igjen i begrunnelser for vurderingene. Hver av anmeldelsene bemerker at filmen er god «til å være norsk» og henviser flere ganger til dens Hollywood-potensiale, noe som virker å være det beste komplementet kritikere kan gi en norsk film. I neste kapittel vil jeg undersøke om denne entusiasmen for norsk film som ligner store amerikanske produksjoner, gjenspeiles i kritikken av Hollywood-filmer.

4.2 Hollywood-film

Bridesmaids (2011)

Jon Selås' anmeldelse av denne filmen ble trykket i *VG* 7.7.2011. Det er en relativt kort anmeldelse og ble ikke særlig fremhevet da den er plassert cirka midt på avissidene. Tittelen «Tidvis hysterisk» tyder om anmelderens ambivalens og passer med terningkastet 4. Inngressen går rett på sak om nevner at dette er en film om og av jenter:

Ja, de greier det, jentene i *Bridesmaids*: Å være like vulgære, sex-gale, plumpe, utagerende og høyst menneskelige som gutter i komedier som, for eksempel, *Hangover* (den første altså!).

Hoveddelen av anmeldelsen åpner med et kort referat av handlingen, deretter kommer et avsnitt med Selås' vurdering av filmen. «Genuin hysterisk latterkvalitet» trekkes fram som det beste og mest påfallende for dommen, med et eksempel hentet fra filmen. Hovedrolleinnhaver og manusforfatter roses som komedienne med riktig timing og energi. Ambivalensen kommer når anmelderen nevner at filmen går på tomgang etter hvert, men uten å forklare hvorfor. Det hele oppsummeres med at filmen sterkt anbefales for de «mer robuste blant oss». Det hele er en kort og konsis filmanmeldelse, men uten særlig begrunnelsen for vurderingen. Den anbefales, men det er ikke klart på hvilket grunnlag. Det er kjennelige grader av ros i teksten, og eneste negative trekk som nevnes er at filmen etter hvert «går på tomgang». Likevel kan det ikke regnes for en grundig begrunnelse. Sammenligningen med *The Hangover* som går

igjen i flere anmeldelser av filmen kan virke som det er den filmen *Bridesmaids* måles etter. Er det i så fall et kvalitetstrekk? Denne anmeldelsen er hovedsakelig forbrukerveiledende, og går ikke inn på nyskapning innen for komediegenren, utover ingressen som erklærer at «jentene klarer det».

Dagbladet hadde denne filmen som sitt hovedoppslag i utgaven for 7.7.2011. Anmelder Mikael Godø legger fram sin ambivalens allerede i ingressen. Der deler han filmen i to, der første delen er ren latterkule, mens i den andre, er det sentimentale for mye. I likhet med Selås, nevnes det faktumet at *Bridesmaids* er for og av jenter tidlig i teksten: «Selvsagt er *Bridesmaids* morsom fordi det er uvant å se kvinner smelle til med rå kroppshumor: Endelig har jentene fått sin egen diarékomedie – i brudekjole!». Men det legges et tykkere grunnlag for hvorfor filmen faller såpass i smak. Godø nevner at «humoren har sitt utspring i et hikstende godt manus» og «perfekt komisk timing fra et knippe talentfulle skuespillere». Wiig blir påpekt spesielt ettersom hun er både manusforfatter og «briljerer i hovedrollen». Anmeldelsen inneholder et kort referat med sitat fra filmen, som utover å opplyse om filmens handling, viser eksempler fra hvilken type humor og stemning som møter publikum. Referatet går over et avsnitt men det flettes mye inn, blant annet begrunnelser for komikken og ros for birolleinnhaver Melissa McCarthy.

De negative sidene ved filmen forbeholdes det siste avsnittet i anmeldelsen, der Godø legger fram at de sentimentale delene av filmen, blant annet kjærlighetshistorien og scenene der jentene gråter på hverandres skuldre, setter ned tempoet i filmen for lenge og derfor trekker ned hele opplevelsen – selv om moralen i filmen (verdien av vennskap og lengselen etter kjærlighet) er «derfor all rølpingen er så hylende morsom». Spesielt nevnes det at de trege delene «hører hjemme i en mer middelmådig film». Det hele avsluttes med at *Bridesmaids* ikke er verdt en femmer til terningkast men at «første halvdel er verdt hele kinobilletten». Godø legger gode argumenter for sin begrunnelse, selv om de kan virke vilkårlige og ikke basert på hverken ekspertise eller kompetanse, men på subjektiv opplevelse av filmen. Kritikken er at det mangler helhet og flyt i filmen. Det finnes rammer for hva som anses som vurderings- og kvalitetskriterier, og Gjelsvik oppsummerer dette til fire stikkord: kompleksitet, originalitet, helhet og intensitet (Gjelsvik 2002:99f). Som regel snakker man om helhet som i at verket skal være satt sammen der alle deler har en funksjon og henger sammen. Dette er særlig relevant ved bruk av overdreven vold i filmer, at den skal ha en

kunstnerisk funksjon i filmen som helhet, men dette kan være like relevant her. Godø understreker at de sentimentale scenene i *Bridesmaids* virker i hensikt til å sette en alvorlig kontrast til humoren, men velger likevel å utpeke andre del av filmen som hovedgrunnen til at filmen i sin helhet ikke fungerer optimalt, og derfor får en svakere samlet vurdering. Han nevner jo også at tempoet sakter såpass ned at det trekker ned på hele opplevelsen, noe som berører også på kravet om intensitet. Det er derimot bemerkelsesverdig at *originalitet* ikke blir lagt mer vekt på, da denne filmen skal være nyskapende i genren. Alt i alt så tyder det på at Godø er godt kjent med hva som utgjør en god film både i filmteoretisk og estetisk lys, samtidig som han veileder publikum om produktet er verdt å kjøpe.

Den første amatørkritikken er skrevet av «Captain Charisma». Det er en særedels kort anmeldelse av filmen, kanskje grunnet i karakteren 4/10 som tildeles. Teksten åpnes med at «Captain Charisma» legger fram sine forventninger til filmen, noe som ble gjort i anmeldelsen av *Nokas* også: «Jeg forventet mye mer fra *Bridesmaids* enn det jeg fikk se». Det er ikke uvant for amatørkritikere å nevne sine forventninger på denne måten, heller ikke uvant for profesjonelle kritikere, selv om en filmkritiker skal i teori være i stand til foreta en vurdering uavhengig av egne, subjektive forventninger og tanker om en film. Kritikken er tross alt en av de mer subjektive genrene innenfor journalistikk, og for noen kan det å nevne subjektive betraktninger i teksten fungere veiledende, så lenge disse blir utdypet. Det er gjerne det som er tanken når «Captain Charisma» lister det opp hvorfor forventningene han hadde ikke ble innfridd:

Dette er en ganske tom film uten sjarm, selv om filmen forsøker sitt beste. Historien er så dårlig, og skuespillerne imponerer heller ikke. Jeg forventet en jenteversjon av *The Hangover*, men dette ble mer som en typisk romantisk komedie som tar for seg en dame som har mistet det meste her i livet, og nå er hun i ferd med å miste sin bestevenn også.

Disse argumentene gjentas videre i anmeldelsen, der «Captain Charisma» trekker fram at manuset et for svakt og inneholder for lite sprell, og at resten er bare «typisk det jenter faller for, ikke oss gutter». Han har derimot noen positive ord å gi til Kristen Wiig som «får godkjent» og Melissa McCarthy som han sammenligner med Ricky Gervais, stort sett i utseendet, men man antar også i prestasjonen som komiker. Han nevner også som de andre at de morsomme øyeblikkene skjer tidlig i filmen og at ebber ut så fort at «filmene er like fort glemt». I hovedsak er det et svakt manus «Captain Charisma» reagerer så sterkt på, men det er

ikke til å unngå at han misliker at så mye av filmen er ment for jenter i hans syn. Han klarte derimot å peke ut det samme som Selås og Godø, at filmen mangler flyt og intensitet hele veien gjennom. Å trekke fram manus og ikke bare «historien» tyder på at han tar høyde for prosessen bak en film, men likevel baserer seg stort sett på det som skjer på lerretet. Det mest oppsiktsvekkende er derimot hvor negativt han anser det som han mener er noe «det typiske jenter faller for». Å nevne et svakt manus som utgivende faktor for en dårlig vurdering er gyldig, men det virker som det er det «jentete» i manuset som svekker helheten i følge «Captain Charisma». Sett i lys av hans anmeldelse av *Nokas*, så kan det også være at denne amatørkritikeren især søker å underholde lesere med slakt av filmer. Tekstene har sterk underholdningstendens, noe som er spesielt synlig i bruken av komiske ingress.

Den siste amatørkritikken her er hentet fra *Filmbloggen*, som også er en blogg av typen helhetlig tilbud. Den ligner veldig på bloggen *Filmmartin* med tanke på utforming og design: kategoriene på bloggen er delt opp etter filmgenre, deretter «Annet» og «Ukens kinotopp». Dette framstår som meget brukervennlig. Ser man for seg at dersom noen er på utkikk etter en enkel filmanbefaling, enten til å se film hjemme eller på kino, ville dette være til stor hjelp. Under «Ukens kinotopp» finner man også de mest aktuelle filmanmeldelser og forhåndsomtaler. Anmeldelsene består av noe bakgrunnsinformasjon, tekstlig anmeldelse og flere tallmessige vurderinger. Skuespill, musikk, manus og effekter får hver sin karakter i tillegg til en samlet karakter, alle i form av en til fem stjerner. Filmene som dekkes på *Filmbloggen* er både aktuelle kinopremierer og eldre utgivelser. Det finnes en egen kategori for disse klassikerne. I likhet med *Filmmartin*, bruker *Filmbloggen* også flere skribenter. I skrivende stund består «redaksjonen» av hele seks personer, deriblant tre selverklærte filmkritikere og noen skribenter. Fra bloggens egen beskrivelse:

Filmbloggen ble startet av Hans-Kristian Rangnes i begynnelsen av 2011 på grunn av hans interesse for film. Siden har siden det vokst seg større og større. *Filmbloggen* har i dag fem skribenter, to grafikere og ønsker å tilby alle sine lesere kvalitetsstoff fra filmverdenen i form av anmeldelser, nyheter og info om oppkommende filmer. Vi driver fullstendig på frivillig basis og vi er alltid på jakt etter dyktige folk som kan bidra, så ikke nøl med å ta kontakt.

Dette tyder på at filmblogger har evnen til å vokse seg store, også på relativt kort tid.

Denne anmeldelsen skiller seg ut fra de andre i utvalget på flere måter, men det mest interessante er at det er den eneste teksten skrevet av en kvinne. I teori kunne dette bydd på et mer spisset blikk på filmen, men når «Marthe» åpner teksten med «*Bridesmaids* er årets morsomste jentefilm!» er mønsteret for resten av anmeldelsen satt. Om lag halvparten av anmeldelsen består av handlingsreferat ispedd noe av anmelderens personlige begeistring for filmen; hun gjentar «Denne filmen er den morsomste jentefilmen jeg noen gang har sett!». Hun legger fram noen argumenter for denne vurderingen, blant annet «perfekt» regi og at latteren sitter løst fordi filmen «spiller på så mange tangenter samtidig». Hun understreker spesielt skuespillet og at karakterene er troverdige, og legger til at hun verdsetter at «det viser forskjellene på jentene, og er ingen typisk Hollywood blond-pen-sexy-håret-er-perfekt-type jenter». Det som trekker filmen ned for henne, er at noen deler av filmen kan være «stereotypiske og litt klisjé» men likevel «en opplevelse det er verdt å arrangere en jentekveld for!». Hun anbefaler denne filmen varmt, men ikke til alle:

Jeg vil anbefale filmen for alle jenter, men også hvis dere gutter skal overraske jenta deres med en filmkveld. Den er morsom, også for gutter! Her kan alle gutter se hvordan et bryllup fungerer i praksis i jente verden.

Dette er klart veldig forbrukerveiledende, da anmelderen ikke bare anbefaler filmen til noen spesielle grupper, men også spesielle sammenhenger. Det virker ikke som anmelderen har gått i dybden på denne filmen i det hele tatt, siden hun baserer sin vurdering på umiddelbare, overfladiske reaksjoner. Det kommer heller ingen tilleggsinformasjon i teksten. Regien nevnes som et kvalitetstrekk, men regissøren er ikke navngitt. Det er oppsiktsvekkende at anmelderen stempler filmen som en «jentefilm», kun egnet kvinnelige seere eller menn i selskap av kvinner. Ut fra begrunnelsen lagt frem i teksten, virker det som filmen er vurdert fullstendig uten videre kontekst eller sammenheng enn filmopplevelsens underholdningsverdi.

Limitless (2011)

Denne filmen omtalt i hovedanmeldelsen i *Dagbladet* 9.6.2011, med fire som terningkast. Bakgrunnen for en middelmådig karakter legges fram allerede i ingressen: «*Limitless* er i starten grenseløst kreativ, men så slutter den magiske genipillen å virke». Dette trekker klare sammenligningen med handlingen i filmen. Godø skriver referatet tidlig i sin anmeldelse men

åpner heller med å redegjøre for hovedrolleinnehaver Bradley Cooper og hans nye status som filmstjerne etter kinosuksessen *The Hangover*. Referat og vurdering av Coopers prestasjon blandes og leveres med en rimelig personlig og uhøytidelig skrivestil av Godø som poengteres med «Vi kinogjengere liker slikt». Det er ikke før Godø skal legge fram det som ikke fungerer og ikke fungerer i filmen at argumentasjonen blir mer seriøs. Mange av de ulike leddene i produksjonen av en slik film trekkes fram som de mest vellykkede, mens regissøren får skylden for det negative:

Fotograf Jo Willems og et enormt team av effektmakere må berømmes for et optisk fyrverkeri som til tider er svimlende fornøydlig. Dessverre begynner regissør Neil burger å rote det til, med russiske gangstere og aksjespekulering som ikke er helt overbevisende. Dessuten blir det mye tradisjonell løping fra skumle skurker og et par eksplosjoner som føles antiklimatiske etter filmens pirrende opptakt.

Det er sjelden kost at en filmanmeldelse for en alminnelig Hollywood-film inneholder et innblikk i produksjonen på denne måten, noe som er synlig i de andre anmeldelsene i utvalget. Godø glimter til med sin ekspertise på filmfaget når han navngir fotografen og skylder på regissøren for de stereotypiske action-delene av filmen. Han nevner også tidligere i teksten at filmen, som opprinnelig handler om en kur for skrivesperre, er basert på en roman, skrevet av en forfatter som sannsynligvis har drømt om en slik kur. På den ene siden er argumentasjonen i Godøs anmeldelse sterkere enn de andre anmeldelsene i dette utvalget siden den er basert på filmatiske egenskaper som listes opp og navngis. Samtidig kan noen av formuleringene gi en veiledende funksjon. Godø sidestiller seg med publikum når han skriver «Vi kinogjengere liker slikt», samtidig som han bruker sin kunnskap til å gi leseren innsikt i filmens prosess og en videre forståelse for den «dommen» som er gitt filmen. Rent forbrukerveiledende anmeldelser, som skriver for publikum som konsumenter som kan påvirkes, framfor å formidle kunnskap og forståelse for filmkunst, gjør publikum til objekter (Gjelsvik 2002:25). Ved å gi mye kontekst og begrunnelse for sin vurdering, inntar Godø en mer tradisjonell rolle som anmelder, der han opptrer som publikums representant.

Øyvind David Johansens anmeldelse av *Limitless* i VG den 9.6.2011 bærer også preg av en anmelder som skriver for og mot publikum. Inntrykket stammer mye fra språket som er brukt i anmeldelsen, som for eksempel subjektive meningsytringer. I det hele kan man si at anmeldelsen skimter av hva slags film som anmeldelsen. Tonen er personlig og uhøytidelig, i enda sterkere grad enn Godøs tekst. Johansen åpner med å fortelle at han som gutt på

lekeklassen drømte også om magisk hjernepille, med humor mellom linjene. Handlingsreferatet som følger avsluttes også med humor: «*Limitless* er tullball fra ende til annen, men tar seg selv såpass lite høytidelig at den fungerer som helt grei popcorn-ekspansjon». Dette sitatet sier mye om hvilken type film og hvilken type filmkritikk man har med å gjøre. Johansen begrunner den positive holdningen til filmen som helhet med blant annet «de utsøkte visuelle valgene som bokstavelig talt lyser opp filmen. [...] Frenetiske, adrenalinfylte filmkicker jeg ikke har sett siden 'Løp Lola Løp'. Men i hovedsak er det underholdningsverdien Johansen legger mest vekt på, også når han lister opp tåpelige scener, middelmådig handling og hull i plottet. Disse premisene er godtatt fordi «filmskapernes poeng her er å rive deg ut av setet og inn i en dagdrøm». Det er påfallende at faglige vurderinger av filmen er stort sett de samme som Godø legger fram i sin anmeldelse av filmen, men Johansens argumentasjon er mer overfladisk. Istedenfor å nevne fotografen, sammenlignes heller tempoet med filmen *Løp Lola Løp*. Dette er et mer veiledende enn informerende moment. Som Gjelsvik nevner, er det ofte at anmeldelser av denne typen, der anmelderen klart taler som «lesernes mann», har et mer tilgjengelig og lite fagspesifikt språk (Gjelsvik 2002:18). Det blir gjentatt flere ganger at *Limitless* ikke er kvalitet men fungerer greit som kinoundeholdning. En kan peke på et årsaksforhold, der filmen er så overfladisk, at anmeldelsen er i samme stil.

Anmeldelsen hentet fra *Filmbloggen* byr ikke heller ikke på nevneverdig dybde. Etter et innledende handlingsreferat, legger anmelderen Hans-Kristian Rangnes fram sine forventninger og reaksjon til filmen. Stilen her er som i avisanmeldelsene personlig, men i større grad. Et annet likhetstrekk er at Rangnes også går inn på Coopers nye status som stjerne i Hollywood, men det blir mer en hyllest enn bakgrunnsinformasjon eller kontekst. De andre skuespillerne som medvirker i filmen nevnes for eksempel ikke i det hele tatt, ikke engang Robert De Niro. Derimot utdyper Rangnes om Coopers prestasjon med å poengtere at han leverer i denne filmen også: «Han spiller Morra med store overbevisning og han hadde meg underholdt hele veien». Underholdningsverdien i denne filmen er noe som går igjen i alle anmeldelser men i denne er det lite som argumenterer for hvorfor filmen vurderes som spesielt underholdende. Det kan hende at Rangnes synes at detaljert handlingsreferat er nok til å få fram poenget, da nesten tre fjerdedeler av teksten er bare gjengivelse av handlingen. Han oppsummerer likevel med å guide leserne mot billettluke: «[...] dette er absolutt en film det

er verdt å ta turen på kino for. Den er velspilt, veldig bra skrevet og den tar deg med på en skikkelig thrillertur fra start til slutt». Det er påfallende at en filmanmeldelse uten terningkast er så grunn i sin argumentasjon. Bortsett fra den aller siste setningen i anmeldelsen, er det kun Coopers prestasjon som nevnes som kvalitetstrekk. Noen ganger kan en skylde på terningkastet er brukt til dom og vurdering når teksten er enkel og kort, men i dette tilfellet må en heller anta på at overskriften «*Limitless* var genial» sier nok.

Den siste anmeldelsen, hentet fra bloggen *Filmdagbok* i likhet med Rangnes sin, kort og enkel; men anmelderen får fram sine poeng om filmen. Teksten er bygget opp etter normen for filmanmeldelse med et kort referat før anmelderen legger fram sin vurdering av filmen. Det er tydeligvis ikke mye å ta tak i denne filmen, anmelderen påstår at filmen har potensiale og et godt utgangspunkt men «[...] gnisten forsvant og den artige ideen var utspilt» etter første timen. Det som er mest påfallende med denne anmeldelsen er at den setter ord på utfordringen med å anmelde en alminnelig Hollywood-film allerede fra starten av. Inngressen lyder: «*Limitless* er den type film det er vrident å skrive om. Det er lite som er dårlig nok til å gjøre poeng ut av det. Det er òg få ting som er verdt å skryte av».

Dette er et praktseksempel på årsaksforholdet mellom film og filmkritikk. Grunnen til at filmene i denne analysen er delt opp etter genre, er for å undersøke om det finnes genremessige variasjoner i filmkritikkens kvalitet. Alle fire anmeldelser av *Limitless* tyder på at middelmådighet er lite inspirerende. Kinopremierene består hovedsakelig av denne typen alminnelige Hollywood-filmer, og det er tydeliggjort i anmeldelsene at overfladisk film gir overfladisk filmkritikk. *Bridesmaids* inviterer heller ikke til dypere kritikk, selv om den skal være nyskapende innenfor genren. Derimot synes et klart skille mellom profesjonelle kritikere og amatørkritikere når Selås og Godø viser sin innsikt i filmfaget når de poengterer at dette er et skuespillerensemble bestående av kvinner, men uten å påstå at det er jentefilm. I motsetning påstår begge at går an å lage rølpekomedie med kvinner også. Gjelsvik mener at det burde være rom for mening, følelse og refleksjon også i avis-kritikken (Gjelsvik 2002:141ff). Så lenge popcorn-film dominerer på kino, vil overfladiske popcorn-anmeldelser også dominere i avisene. Dette er utgangspunktet for neste filmkategori, å undersøke om filmer som er smalere, som er litt «annerledes», inviterer til mer reflekterende, dyptgående filmkritikk.

4.3 Smalere film

Norwegian Wood (2010)

Inger Merete Hobbestad leverer her en annerledes anmeldelse enn man er vant til å lese. I torsdagsutgaven av *Dagbladet* 17.3.2011 er ikke *Norwegian Wood* hovedanmeldelse men har fått stå på en egen side. Dette skyldes kanskje at filmen anses for å være verdt ekstra oppmerksomhet, siden den fikk tildelt terningkast 5. Hobbestad åpner sin anmeldelse med å nevne naturkatastrofen og de forferdelige konsekvensene som Japan fortsatt slet med på den tiden, og kontrasten filmen byr på visuelt. Handlingsreferat følger, men tar ikke opp så mye av teksten. Hobbestad er rask med å informere om romanen *Norwegian Wood* skrevet av Haruki Murakami som filmen er basert på, og dens betydning, samtidig som hun legger fram sterke og svake sider ved filmatiseringen. Det er klart at anmelderen har godt kjennskap til romanen, uten at det nødvendigvis farger hennes vurdering av filmen. I motsetning så bruker hun den til å sammenligne filmen med romantikken i litteraturen og hvordan naturen spiller en egen rolle i filmen. Dette kobler hun sammen med romanforfatterens uttalelser om romantikken og filmens «store, sølvskimrende landskaper, [som] minner nettopp om romantisk billedkunst». Hobbestad har mastergrad i litteraturvitenskap og det synes meget godt i denne anmeldelsen. Argumentasjonen for vurderingen hennes er lite eksplisitt. Hun nevner hovedrolleinnehavers prestasjon og «den lengste, mest følsomme overleppen filmverden har sett siden Melanie Griffith» men det er heller i skildringen av stemning og visuelle aspekter av filmen at hun legger grunn for filmens kvalitet:

Norwegian Wood er en visuelt betagende film som lar indre og ytre landskap jobbe sammen for å formidle den særegne sinnsstemning som oppstår når du er fri til å velge livet ditt og hvem du skal elske, men som også innebærer risikoen for å måtte stå og se på at andre velger bort både deg og livet.

Å begrunne for sin vurdering er grunnsteinen i filmkritikk, men kan være en kompleks oppgave. Som Gjelsvik understreker, er det ikke slik at referat, bakgrunnsinformasjon og vurdering er tre definerte, atskilte deler av en anmeldelse, men kan flettes sammen, ofte til bedre tekster (Gjelsvik 2002:71). I dette tilfellet, har Hobbestad brukt beskrivende språk til å skildre stemning og kvalitet ved filmen, uten å liste opp enkelte aspekter ved filmen som fortjener en femmer som terningkast. En beskrivende tekst er ikke nødvendigvis grunn når det gjelder argumentasjon. I tillegg er dette et prakt eksempel der anmelderens fagkompetanse og

innsikt, med å trekke inn likhetstrekk til romantikken, gir anmeldelsen med fylde og dybde. Anmelderens særinteresse kan også være grunnen til dette og til en fremhevelse av filmanmeldelsen på avisen filmsider.

VGs anmeldelse av *Norwegian Wood* er et tilfelle som skiller seg ut i forhold til de andre tekstene i dette utvalget. Filmanmeldelsen på trykk i 17.3.2011 er en forkortet versjon, med full tekst lagt ut på *VG Nett*. Hovedanmeldelsen den dagen er den norske filmen *PAX* som opptar mesteparten av dobbeltsiden for film, mens de øvrige premiereene er kortet ned til noen bokser nederst på siden. Dette er et interessant tilfelle, det er en del informasjon å hente i hvilke deler av anmeldelsen som ble bevart til trykk og kokt ned til 75 ord. Inngressen i begge tekster nevner at dette er filmatisering av Haruki Murakamis roman. Til redaksjonens forsvar, har den komprimerte teksten blitt forkortet til beskrivelser av filmens innhold og form. Selv om den er beskrivende i stilen, er det likevel vurderingen og noe av stemningsskildringen som står igjen. En så kort tekst kan fremstå som et addendum til terningkastet, og formuleringer virker klart forbrukerveiledende, men Selås evner å si mye om *Norwegian Wood* med få ord: «Filmen er usedvanlig vakker, dvelende dramatisk og temmelig krevende. Den er en langsomtflytende, ufattelig rikt billedlagt meditasjon omkring det å mestre livet, følelsene, kjærligheten». Med et ømfintlig språk får Selås noe av filmens essens fram. Et utsnitt av hans vurdering følger: «[...] det blir for lite kontraster og drama til at man unngår en litt snikende, og dermed ødeleggende, følelse at all dvelingen ender ut i en slags stilistisk mani». I fullteksten finner man derimot mer om elementene ved filmen som gjør den til en «ufattelig rikt billedlagt meditasjon», og flere ord om opplevelsen av filmen. Som Hobbestad, trekker Selås fram litteraturen til å beskrive filmen:

Ikke sjelden får man en sterk opplevelse av å leve i et slags klassisk gresk drama, der alle handlinger, alle pauser, alle antydninger ikke bare står alene, men representerer et vidt spekter av mulig tolkninger.

Fullteksten gir også rom for å nevne flere aspekter ved filmens form og helhet som gir seeren en fullverdig opplevelse: «Musikken er, forresten, nesten like viktig som den vakre fotograferingen. Dramatisk og velfungerende og beskrivende - så lenge filmen fungerer optimalt». Det er slike observasjoner som til tross for en beskrivende natur, gir dybde og tyngde til filmkritikk. De er en del av vurderingen og som Gjelsvik understreker, er det begrunnelsen og dommen som er det viktigste innholdet i en anmeldelse.

Den første leseranmeldelsen hentet fra *IMDB*, og er usedvanlig lang til å være blant de tekstene som er stemt fram som «most useful». Som nevnt tidligere, kan film med smalere interessespekter inspirere lengre, grundigere filmkritikk, og på samme vis kan en lengre anmeldelse vurderes som bedre for de som er interessert i smalere film. Muligheten til å gå mer i dybden er én av fordelene for kritikere på internett. Større fleksibilitet og fravær av begrensninger er den største forskjellen mellom aviskritikken og kritikken på nett (Lavik 2008:250). Dette er nok ikke den største forskjellen mellom profesjonell kritikk og amatørkritikk, i hvert fall ikke i tilfelle i denne studien og andre studier som Norsted sitt komparative studie av filmkritikk (2009). Som han påviser, skaper befrielsen fra redaksjonelle begrensninger rom for mangfold og dybde, men det avhenger av en viss kompetanse fra amatørkritikeren og interesse hos leserne. De mest profilerte anmeldelsene på *IMDB* er dog tekstene som er rettet mot et bredere publikum (Norsted 2009:29). I tilfellet *IMDB*-anmeldelsen skrevet av brukeren «harry_tk_yung», er anmeldelsen mer en sammenligning mellom romanen og filmatiseringen. Dette blir gjort klart allerede i ingressen som lyder «A generally commendable effort, but with rather serious omissions». Dette er kjernen i hans vurdering av filmen, som i hans øyne, sett bort fra kildematerialet, er bra nok: «For the audience who have not read the book, this movie could be a satisfying cinematic experience if artsy romance is their cup of tea. For people who have read and liked the book, it is bound to be disappointing, and it is hard to blame them». Til hans forsvar, legger «harry_tk_yung» frem mange argumenter som taler for filmen som vellykket. Han hyller regissøren for å skildre stemning og følelser fra romanen gjennom «minimalistic direction, fluid editing, mesmerising cinematography and rich background music», selv om regissøren som regel ikke står ansvarlig for alle disse produksjonselementer. Skuespillerprestasjonene er også understreket som treffende underveis i anmeldelsen, flettet inn under argumentasjonen for hvorfor filmens handling ikke er tilstrekkelig tro mot romanen. For det er nemlig dét det argumenteres mest for i denne anmeldelsen, ikke verdien i filmen som eget, selvstendig uttrykk. I hans egne ord, er eneste forklaring på at så mye fra originalhistorien er unnlatt, bortsett fra kommersielt henseende, at filmskaperne går ut fra at publikummet er fortrolig med romanen. Om dette er tilfelle, blir publikum garantert skuffet av filmen: «So here's the dilemma. If you haven't read the book, you wouldn't be able to appreciate the movie in a way it is meant to be appreciated. But if you have, you are bound to be disappointed». I og med at denne anmeldelsen ble levert uten tallmessig karakter, noe meget uvanlig for leseranmeldelser

IMDB, tyder det på at «harry_tk_yung» ikke kunne eller ville vurdere filmen løsrevet fra romanen.

Formålet med å undersøke anmeldelser av smalere filmers, er å se om økt interesse gir økt dybde og argumentasjon. Med filmblogger, går man ut fra at amatørkritikeren allerede har uttrykt en særinteresse for faget og filmene som dekkes. Blogger, i motsetning til leseranmeldelser på *IMDB*, henvender seg som regel til et mye mindre publikum, og bloggere vil unødig dekke filmer de ikke har noen engasjement for. I tilfellet «Captain Charismas» anmeldelse av *Norwegian Wood*, har han både interesse og kjennskap til asiatisk film, noe som er tydelig i hans utvalg på bloggen, og i denne teksten. I motsetning til andre anmeldere i dette tekstutvalget, har han derimot ikke kjennskap til Haruki Murakamis roman og trekker derfor ingen sammenligninger til den. Anmeldelsen er kort og nesten blottet for handlingsreferat. Anmelderen går rett på sin vurdering av filmen, og nevner først og fremst at selv om temaet er uoriginalt så har filmen elementer ved den som vekker oppmerksomhet: «[...] men den skiller seg litt ut med flotte visuelle scener og gode skuespillere. Ken'ichi Matsuyama er en av mine favorittskuespillere, og han har etablert seg til å være en av de beste i hele Japan». Hovedrolleinnhaverens prestasjon verdsettes høyt; i sin beskrivelse gir «Captain Charisma» uttrykk for noe entusiasme for filmen: «Han er stødig og litt vanskelig å lese i noen situasjoner, det osrer mystikk og sårbarhet av denne karen. Han vil ha noe som han ikke kan få». Språket brukt til å beskrive karakteren skildrer også noe av stemningen i *Norwegian Wood*. Dette går han ikke nærmere inn på, men legger heller fram det som ikke fungerer med filmen, som at den «blir for lang og en smule langtekkelig» med for mye «lange og dvelende scener med et sårt tema». Likevel understreker han at dette i samhold med «mye sex og penisprat» gir filmen et særpreg over andre dramafilmer med kjærlighet som tema. Fotografi og regi blir også poengtert i vurderingen av filmen, hvis argumentasjon er komprimert til et avsluttende avsnitt:

Norwegian Wood er først og fremst en visuell film med gode skuespillere. Historien fungerer, men det er en film som har en veldig enkel historie og med en spilletid på over 2 timer blir det hele litt langtekkelig, men aldri kjedelig da man venter på neste visuelle godbit fra regissør Anh Hung Tran.

Denne anmeldelsen demonstrerer at særinteresse ikke nødvendigvis gir mer dybde. Teksten er beskrivende og hovedsakelig forbrukerveiledende. Karakteren 6/10 gir heller ikke uttrykk for

sterke meninger, på samme måten som argumentasjonen ikke gir innsikt utover tilfeldig mening og subjektiv preferanse.

Submarine (2011)

Borghild Maalands anmeldelse i VG 21.7.2011 åpner med en konsis, beskrivende ingress som legger fram noe av handlingen og mye av temaet i filmen. Dette er klart fordelaktig og tyder på at gode journalistiske evner er av betydning, når ingressen engasjerer til å lese videre. Maaland poengterer at *Submarine* tar for seg et velbrukt tema, uten at det er negativt. I stedet for kan poengteringen fungere som et slags handlingsreferat. Leseren blir informert om hovedpersonen og konflikter den møter på, samtidig som genre, tema og stemning blir etablert. Maaland beskriver mer av innholdet og kvaliteter ved filmen ved å sammenligne den med norske *Keeper'n til Liverpool*, men «[...] noen alderstrinn høyere opp, stilen er noen hakk skarpere og skrudd, ironien er synligere». Bruken av en annen film som referansepunkt gir kontekst til vurderingen og mer informasjon om filmen men kan likevel ikke telle som argumentasjon eller opplysning. Utover regien, er det skuespillerprestasjonene til de to ungdommene i filmen som trekkes frem som «gode og troverdige portretter» men igjen er dette mer til referanse om tema og konflikter karakterene møter enn om filmen som helhet. Det eneste av filmatiske egenskaper som understrekes er regien til debutanten Richard Ayoade: «Regissør Ayoade (med norsk-nigeriansk bakgrunn) evner på underfundig og innsiktsfull måte å fremheve det tragikomiske i pubertetens turbulente og ofte bedragerske tilstand». Det er påfallende at den populærjournalistiske vanen til å definere alle i rampelyset ut fra norsk sammenheng blir brukt her også, uten videre kontekst. I sin helhet er anmeldelsens fra Maaland lite argumentativ. Av kvalitetsmomenter, er det kun regi og skuespillerprestasjon som nevnes. Men Maaland viser at hennes evne og kompetanse som filmkritiker ligger også i formidlingsevne, og med velformulerte beskrivelser, kommer mye av filmens esser fram. Det er begrenset vurdering, spesielt i forhold til den sterke karakteren gitt som dom (terningkast 5), men det likevel informerende og overbevisende.

I *Dagbladets* utgave den 21.7.2011 fikk *Submarine* tildelt mye spalteplass til tross for en lunken mottakelse fra anmelder Mikael Godø. Teksten skiller seg ut som filmanmeldelse på grunn av de to første avsnittene spesielt. Ingressen er konsis og beskriver premisene satt av

filmen: «Oppvekstskildringen *Submarine* balanserer det såre med det selvbevisste» men det som kommer etter er en smule irrelevant. Godø åpner med å dele sitt førsteinntrykk av filmen: likheten mellom hovedrolleinnehaver og vokalisten i bandet Arctic Monkeys. Deretter poengterer Godø vennskapet mellom regissør Ayoade og vokalisten, for å til slutt nevne at bandet har laget noe av soundtracket. Denne formen for opplysninger kan som regel fungere til å gi kontekst til filmskapingens prosess, men språket og henvendelsesmåten gjør det til mer overflødig informasjon som minner om kommentarer på avisenes nettutgave av filmanmeldelser. Neste avsnitt er også viet til å gjøre rede for regissør Richard Ayoades halv-norske opphav og oppvekst, med en sidekommentar om at filmen er basert på en roman. Teksten forsetter med Godøs andre inntrykk av filmen, at den har sterke tendenser av «indie»: «Den andre tanken som slo meg, var at Ayoade må være en stor fan av amerikansk indiefilm, ikke minst Wes Anderson». Dette er nok ment til å beskrive stilen filmen tilhører, før Godø fortsetter med handlingsreferat iblandet noen ord om skuespillerprestasjoner. Det er ikke før siste avsnitt av teksten byr på faglig innsikt og opplysning:

Oliver forteller om sine mildt suicidale voksesmerter via voiceover, zooming, håndholdt kamera, freeze frames, tekstplakater og inndeling i kapitler. Ingen skal få lov å forveksle dette med realisme. Filmens stiliserende virkemidler gjør at den til tider blir i overkant distansert og ironisk, men «*Submarine*» er likevel en imponerende stødig debut.

Det avsluttende avsnittet består nesten utelukkende av observasjoner og skildringer bygget på kunstneriske kriterier. Selv om de første avsnittene virker overflødige og noe irrelevante ved første øyekast, kan det hende at de er tenkt mer til underholdning enn opplysning for leseren, samtidig som de er beskrivende og veiledende. Anmelders oppgave rommet også underholdning for leseren, og veiledende, underholdende kritikk kan også være reflekterende og underholdende. Fundamentet i Godøs vurdering av *Submarine* ligger i fagkompetanse, dette er tydelig når de stilistiske elementene blir forklart for leseren, samtidig som tonen og språket er lett og lekende. Dette kan være et prakt eksempell av det filmkritikk i avisene kan og kanskje bør være.

De to leseranmeldelsene for denne filmen er begge hentet fra *IMDB* og begge har gitt filmen karakteren 9 av 10. Den første er skrevet av brukeren «toonamir» og er av typen korte, veiledende filmanmeldelse basert på reaksjoner. Første halvdel gir leseren innsikt i hva som kan forventes av filmopplevelsen, samtidig som den legger frem noen av temaene som tas opp: «*Submarine* is a wonderfully engaging film. Along with being very funny, it genuinely understands and insightfully explores teen anxiety and communication/perception troubles.

While watching it, I felt like I was experiencing the story first hand». Anmelderen nevner det stilistiske som helhet, før han går i andre halvdel nærmere inn på at filmens kvalitet i hovedsak skyldes «the tremendous versatility and courage of filmmaker Richard Ayoade». Anmelderen påstår faktisk at regissøren her har skapt en egen filmkategori:

Submarine has created its own category, as it's quite different from Ayoade's brilliant TV comedies. It has a very unique, personal language and sensibility, which is equally thrilling and satisfying for the viewers.

Ved første øyekast virker det som anmelderen plasserer filmen i egen kategori fordi den ikke ligner Ayoades tidligere arbeid som skuespiller og regissør innen TV, men deretter legger «toonamir» fram hvilke kvaliteter ved filmen som skiller den ut som særegen. Selv om begrunnelsen bunner i stilistiske og tematiske verdier, er anmeldelsen tiltenkt som forbrukerveiledende da den avslutter med en anbefaling. Det er ikke nødvendigvis forståelse og horisont som formidles her, men mer om filmopplevelsens underholdning og verdi. I motsetning til de fleste forbrukerveiledende filmanmeldelser, foreligger det en vurdering av de kunstneriske virkemidlene i filmen. Men disse er meget positivt ladet, og kan virke mer påstående enn argumenterende. Igjen ser man at det er hovedsakelig i formuleringer brukt av anmelderen at man ser de store forskjellene mellom profesjonell og amatørkritikk. Til tross for faglig språkbruk, er denne teksten i hovedsak en forbrukerveiledning.

Den andre leseranmeldelsen fra *IMDB* er i likhet med anmeldelsen skrevet av «harry_tk_yung» for *Norwegian Wood* usedvanlig lang til å være blant de mest profilerte på *IMDB*. Det kan dog hende at smalere filmer som denne tiltrekker seg lesere som setter pris på lengre, mer formidlende anmeldelser med mye innhold og rom for fortolkning. Den åpner med gjenfortelling av anmelderens egen kinoopplevelse men byr på mye mer enn det. Tidlig i teksten sammenligner «dsjackson90» denne opplevelsen med det andre måtte ha følt etter sine første møter med «auteurs of indepedent cinema» som Wes Anderson og Spike Jonze, før han ikke bare sidestiller Ayoade med disse men opphøyer han som «almost as good as both of them put together». Dette er jo klart en bombastisk påstand, men etter å ha skrevet et kort referat, går anmelderen inn på argumentasjon for denne vurderingen. Han tar for seg mange sider ved filmen: gjennomføringen av historien, skuespillerprestasjon, temaene i filmen og ikke minst regien:

[...] what makes «Submarine» so special is Richard Ayoade's ability to capture the essence of growing up; the joy, the optimism and the tenderness alongside all the angst, confusion and depression too. I defy anyone to not see themselves plastered up on that

silver screen in the film's opening as Oliver fantasies about the adoration and attention he'd receive if he died.

Det er synlig at denne anmelderen har fagkunnskap og kan en del om prosessen bak filmskaping. Han bruker fagspråk tydelig når han trekker frem virkningen kinematografien har på filmen som helhet, også i samspill med manus, musikk og regi. Anmeldelsen har også fortolkende elementer når «dsjackson90» går inn på skuespillerprestasjonene og betydningen av karakterenes handlinger for temaene:

Similarly outstanding is Yasmin Page as his love interest Jordana. It's essential to the story that she is a mystery to Oliver for much of *Submarine*'s opening half, only revealing the reasons why she is so rebellious, unromantic and mischievous in the final act, and Page brilliantly portrays this with a careful mix of enigma, seductiveness and humanity.

Dette viser klare tegn på reflekterende kritikk, der selv om anmelderen konsentrerer seg om filmen som helhet, velger han å trekke ut detaljer og gå dypere inn på disse. Å gå under overflaten på en film som denne anmelderen gjør, gir inntrykk av en anmeldelse skrevet for å formidle kunnskap og faglig forståelse til leserne. Dette er videre tydelig at anmelderen sitter på mye kunnskap, ikke bare om filmkunsten generelt:

What also excels Ayoade's film from being just another British coming of age story is the stylishness of his direction. Presented in the fashion of a French New Wave film like 'Jules Et Jim' or 'A Bout De Souffle' he gives 'Submarine' an aura of quirkiness and creativity that you rarely find in British cinema. The "kitchen sink" is gone and has been replaced by jump cuts, inventive sound design and a somewhat disjointedness. This style, moreover, helps to complement the personality of our aforementioned protagonist who sees the world in a unique way to everyone else.

Hvis fundamentet i en vurdering må ligge i anmelderens fagkompetanse, er dette en meget vellykket og godt argumentert tekst. Anmelderen går i dybden og setter søkelys på elementer i filmen som den gjengse seeren ville oversett. Som Norsted også påpeker i sin studie, kan amatørkritikere sitte på mer kunnskap enn avisenes kritikere i noen tilfeller (Norsted 2009:31). Avisene dekker som regel alle kinopremierer, og det krever at anmelderne sitter på så bred kunnskap som mulig. Amatørkritikerne er ofte folk med stor filminteresse, men som regel er interessen rettet mot en bestemt genre, regissør eller en spesiell filmform, samtidig som de for eksempel kan være blanke på filmhistorie. Det krever særinteresse å anmelde filmer på *IMDB*, noe som kan være en fordel når det gjelder smalere filmer, som for eksempel i dette utvalget. Med den kunnskapen «dsjackson90» sitter på, og internettets frie tøyler til å skrive det en ønsker, leverer han filmkritikk med betraktelig mer dybde, samtidig som han

kan dele sin kunnskap med andre lesere. Det er mange kontraster i anmeldelsene av filmen *Submarine*, både mellom de to profesjonelle tekstene og de to amatørtekstene. Maalands tekst er kort, men hennes velformulerte bildespråk informerer og overbeviser, mens Godøs anmeldelse er proppfull av argumentasjon omkring de kunstneriske virkemidlene, til tross for en personlig og underholdende henvendelsesmåte. Den første leseranmeldelsen fra «toonamir» er kort, konsis og full av lovord for filmen, men fungerer nesten utelukkende som forbrukerveiledning. Den siste leseranmeldelsen fra «dsjackson90» er i motsetning bygget på kunnskap, innsikt og refleksjon. Det er i mitt synspunkt påfallende at særinteresse for en spesiell film eller genre er det som driver den nyanserte amatørkritikken, samtidig som det samme engasjementet kan virke hemmende på amatørkritikerne, som i tilfellet av «harry_tk_yung» sin anmeldelse av *Norwegian Wood*.

4.4 Medier, genrer og kritikk

Er filmkritikeren utrydningstruet? Alle tegn peker i retning av at den tradisjonelle filmkritikeren er på vei til å gå fra å være den ene stemmen *på vegne* av oss alle til én stemme *blant* oss alle. Det er ved å fylle andre funksjoner enn kun den mest overfladiske, forbrukerveiledningen, at han eller hun forsvarer sin plass. Om de norske avisene ikke finner rom for lengre, argumenterende kritikk, vil både lesere og skribenter fortsette å søke nye fora for dette. Fremveksten av nisjeaviser, tidsskrifter og magasiner (både på nett og papir) viser at det finnes en voksende etterspørsel, og et voksende tilbud for filminteresserte. Det tyder også på at det finnes et ønske om offentlig samtale om film i Norge.

Gjennom kartleggingen av filmbloggene i utvalget, er det spesielt én funksjon som skiller seg ut: filmkritikk på nett gir et sterkt inntrykk av å være et forum for interaktivitet og toveiskommunikasjon. Med tanke på at amatørkritikken oppsto som et svar til profesjonell kritikk i pressen, som en motvekt til enveiskommunikasjon mellom anmelder og leser, kan det virke som amatørkritikerne verdsetter innspill fra sine lesere på en annen måte enn en profesjonell filmkritiker kanskje ville gjort. Muligheten for toveiskommunikasjon er en av de klare fordelene med å flytte offentlige samtaler om film fra avisenes rom til nettet. Aviser er passive medier, der det ikke er lagt opp for lesernes aktive deltakelse i debatter, eller for å

kunne diskutere med anmelderne. Nettavisenes kommentarfelt åpner jo for dette, men det kan se ut som denne funksjonen er hentet direkte fra blogger. Toveiskommunikasjon virker å være et av kjernepunktene for amatørkritikk på nett. Amatørkritikerne stiller sterkere enn dagens pressekritikere i rollen som «lesernes mann», nettopp fordi det råder betraktelig mer åpenhet på møtesteder for filminteresserte og amatørkritikere. Selv om filmbloggene varierer i innhold, kvalitet og utforming, har alle i dette utvalget åpne kommentarfelt der leserne kan komme med innvendinger, reaksjoner eller egne vurderinger. Denne formen for kommunikasjon er særegen, og står i en veldig kontrast til enveiskommunikasjon mellom anmelder og leser i tradisjonell filmkritikk.

Toveiskommunikasjon er ikke normen for all amatørkritikk på nett. *IMDB* ligner mer på tradisjonelle medier når det gjelder henvendelsesformer og kommunikasjon. Utover muligheten til å vurdere en anmeldelse etter å ha lest den, finnes det ikke noen kommunikasjon mellom leser og anmelder på *IMDB*. Det er heller ikke mulig å henviser til andre anmeldelser eller kommentere på en anmeldelse. Om ikke leseren velger å kommunisere med å skrive egen anmeldelse, er eneste muligheten for å åpne en dialog å ta i bruk nettsidens forum. Forumaktiviteten på *IMDB* kan ikke sies å være hverken konsekvent eller saklig. Det varierer mellom rangering av de «heteste stjernene» og diskusjon av hvorvidt man observerer produksjonsfeil i *Ringenes Herre*. Som mye annet på *IMDB*, er forumene altså preget av såpass stor brukerdeltakelse at det kan være vanskelig å finne fram til de gode diskusjonene, på samme måte som det også kan være en utfordring å finne fram til god amatørkritikk.

Internettets fremvekst og avisenes overgang til digitale plattformer har spisset konkurransen i Norge. På den ene siden fortsetter kampen om opplagstall, mens nettavisenes kamp om antall unike brukere og klikk samtidig pågår. Nettavisene skal være først ute med nyheter, samtidig som de underholder lesere gjennom hele dagen. I populærjournalistikkens ånd, er det lett å la kulturdekningen gli over til underholdningsstoff, som for eksempel når norske filmpremierer drukner i kjendissnakk. En kan ikke se bort fra de økonomiske sammenhengene når en snakker om pressejournalistikk. Skal en selge flest mulig aviser, må en rette seg mot et bredt publikum. Film er populært, derfor blir filmstoffet i hovedsak brukt og behandlet som

underholdning. Når dette smitter over på filmformidling, resulterer det i overfladisk, grunn kritikk.

Et av de mest tydelige funnene i denne analysen, er at det foreligger klare genremessige variasjoner i filmkritikken, spesielt i dagspressen. Norsk film synes å vurderes kun i norsk kontekst, der produksjonsverdi eller de godt kjente skuespillernes prestasjoner står i fokus, og all entusiasme og ros bunner i filmens overraskende kvalitet «som norsk film». At det å ligne en storproduksjon fra Hollywood skal være den beste komplimenten kritikere kan gi *Hodejegerne*, står derimot veldig i kontrast til kritikkene gitt Hollywood-filmene *Limitless* og *Bridesmaids*. Begge disse fremstår som lite inspirerende, både hos de profesjonelle kritikerne og amatørerne. I de fleste anmeldelsene av førstnevnte film, var det underholdningsverdi og kinoopplevelsen som sto i fokus. Det er de smale filmene som virker å engasjere mest. Dessverre er disse i mindretall i forhold til Hollywood-filmene, og når spaltemillimeterne tildelt filmkritikk stadig kuttes ned, ser vi for eksempel i tilfellet VGs plassering av *Norwegian Wood*, at filmene med største underholdningsverdi for leserne prioriteres.

Presset mot filmkritikkens plass og status har økt. Sentralt i dette er kommersialisering og tabloidisering (Gjelsvik 2002:12, Lavik 2008:253). Når avisene ser det som sitt ansvar å dekke alle kinopremierer, kan man ende opp med filmsider der kritikk og anmeldelse er erstattet med lister over filmtitler og følgende terningkast. Vi ser allerede at hele filmanmeldelser blir kortet ned for å spare på spaltemillimeter, og så lenge det er kun forbrukerveiledning publikum ser etter i dagspressen filmkritikk, er ikke utviklingen til bekymring for andre enn kritikere selv. Den over gjennomsnittet filminteresserte leseren nøyer seg ikke med et terningkast, men krever heller å bli opplyst. Det er lett for denne leseren å ty til andre medier og vende seg til Internett, der man lett kan spore opp informasjon og dyptgående filmkritikk. Det finnes flere fordeler ved internett framfor tradisjonelle medier. Tilgjengelighet alene er grunn nok til å oppsøke informasjon på nett. Som Norsted (2009) påpeker, får man mye av alt på nettet – også mye av det dårlige. Det krever en del arbeid og innsats fra publikum å lete fram til den gode amatørkritikken i meningsmylderet som oppstår ved global amatørkritikk. Det er også en ubalanse i hvilke typer film som får mest oppmerksomhet, og naturligvis er det de store amerikanske produksjonene som får mest. Men

så lenge dette også er tilfelle i dagspressen, er det i det store og hele mer fordelaktig å henvende seg til internett, der man har større muligheter til å finne reflekterende filmkritikk enn i avisene filmsider.

Selv om de forbrukerveiledende filmanmeldelsene i avisen ofte blir stemplet som prakt eksempelpå filmkritikkens sakte død, er ikke reflekterende og veiledende filmkritikk gjensidig utelukkende. Anmeldelsen skal kunne løfte fram et produkt publikum ellers ville oversett, som smale filmer, derfor er forbrukerveiledning og underholdning også en legitim del av filmkritikkens oppgave. Så lenge det argumenteres for vurderingen og dommen som er gitt, så bevares den gode filmkritikken, i de store avisene også. Argumentasjonen er avgjørende i skillet mellom markedsføring og formidling, også for å skille kritikerens stemme fra tilfeldig mening. Filmkritikk må også åpne for å produsere og formidle kunnskap for å legitimere og forsvare sin plass.

5.0 Filmkritikerens død? Oppsummering og konklusjon

«Kritikk er godt stoff, og publikum og leserne fortjener kvalifisert og uavhengig kritikk fra flere kritikere»

- Anne Schäffer, leder for Norsk Kritikerlag, Klassekampen, 30. juni 2012.

Å ta for seg hele omfanget av amatørskrevet filmkritikk på nett, høres ut som en svimlende oppgave og var derfor aldri formålet med denne studien. Tanken var heller å ta en stikkprøve for å så undersøke forhold og tendenser, både i dagspressen, på globale fora som *IMDB*, men også i vår egen bakhage, gjennom å bruke norske amatørblogger med fokus på film. Dette var utgangspunktet for oppgavens tilnærming til å besvare problemstillingen fremsatt i introduksjonskapittelet. Gjennom å utføre en analyse av et utvalg tekster, ville jeg undersøke om amatørerne utgjør en reell trussel for profesjonelle filmkritikere, dette målt på basis av tradisjonelle kriterier til filmkritikk. Analysen har da fungert som grunnlag for en diskusjonsdel som har tatt for seg både interne og eksterne utfordringer profesjonelle filmkritikere møter i en tid der alle de store norske avisene opplever kutt i budsjett – og redaksjoner.

Forventningene som lå til grunn for analysen, i lys av tidligere forskning på filmkritikk i dagspressen, og amatørkritikk på nett, er hovedsakelig innfridd. Det finnes ikke noen grundige forskjeller i kvaliteten mellom profesjonell filmkritikk i dagspressen og amatørkritikk på nett. Det er klart at yrkesjournalister har bedre språkføring og argumentasjonsevne enn amatørerne, men dette gir ikke nødvendigvis bedre eller dypere argumentasjon i begrunnelser for vurdering av filmene. De store forskjellene i hvor godt argumentert kritikken er, synes å ligge i hva slags film som omtales. Overdreven snillisme er et kjent fenomen når det gjelder omtale av norske filmer, og fenomenet var observerbart i *VG* og *Dagbladets* omtaler av *Hodejegerne*. Disse tok for seg mer av produksjonsprosessen enn omtalelser fra *IMDB* og bloggen *Filmmartin*, men felles for alle fire anmeldelsene er at det er stort sett underholdningsverdien som ligger til grunn for vurderingen. Omtaler av *Nokas* var også rimelig overfladiske, til tross for at dette var en filmatisering av en sjokkerende og

tragisk hendelse i Norge. Likevel ble filmen satt i norsk perspektiv og vurdert etter «norsk film å være» av de fleste anmeldere i utvalget. De to omtalene som skiller seg ut er det dårlig argumenterte slaktet fra filmbloggeren «Captain Charisma», og den reflekterende anmeldelsen fra *Dagbladets* Mikael Godø. Det mest oppsiktsvekkende med sistnevnte er at anmeldelsen ble plassert under debattsidene, kanskje fordi refleksjon av denne typen anses for å være noe uforenlig med ordinær filmkritikk i pressen.

Hollywood-filmenes omtaler vakte heller ikke oppsikt. Et av utgangspunktene i å dele opp utvalgets filmer etter genre, var å se om overfladiske filmer ga overfladisk kritikk. Det ser absolutt ut å være tilfelle med *Limitless* og *Bridesmaids*. Til å være banebrytende i komediegenren, virker det ikke som *Bridesmaids* inspirerte kritikerne til å uttale seg om mer enn regi og skuespillerprestasjon, bortsett fra at «det sentimentale» trekker ned hele filmen. Amatørbloggeren «Captain Charisma» går så langt som å beskyldte de svakere delene av filmen til å være «typisk det jenter faller for», og derfor ikke godt nok for mannlige seere. Denne typen retorikk i omtaler av filmer med og for kvinner, har Anne Gjelsvik (2010) tatt opp i forhold til filmer som *Spis, Elsk, Lev*, hvor mannlige filmkritikere har skrevet krasse og harselerende anmeldelser av filmen. *Bridesmaids* ble flere ganger sammenlignet med suksessen *The Hangover* som en naturlig motpart, og da er det førstnevntes «jentete» og «sentimentale» aspekter som gjør den til en dårligere film enn sistnevnte. Dette er ikke tilfelle i anmeldelsen skrevet av «Marthe», som betegner *Bridesmaids* som «årets morsomste», men ikke uten å legge til «jentefilm». I alle tilfeller er det uansett ikke mye refleksjon til stede i anmeldelser av Hollywood-filmer, og alle tekstene i denne kategorien av analyseutvalget, kan betegnes som klart forbrukerveiledende.

Det virker som så lenge popcorn-filmer dominerer på kino, vil popcorn-kritikk også dominere, både i presse- og amatørkritikk. De fleste Hollywood-filmene i samme klasse som *Limitless* har så massive markedsføringsbudsjetter at filmkritikerne ikke vil kunne påvirke kinoenes besøkstall nevneverdig. Erlend Lavik (2008) betegner denne utviklingen i filmbransjen med å si at den slags filmer er «critic proof», eller med andre ord immune for dårlige anmeldelser, noe som også er med på å svekke filmkritikkens innflytelse og autoritet

(Lavik 2008:253). I slike tilfeller, er det passende at anmeldelser konsentrerer seg om å veilede leserne om kinoopplevelsens kvalitet, framfor filmens kvalitet.

Når det gjelder smale filmer, har kritikerne fortsatt en særegen evne til å fremheve disse. I avisene kan dette gjøres med plasseringen av anmeldelsene. På *IMDB*, kan det å gi filmen høy karakter eller skrive en lengre, dyptgående anmeldelse være nok til at flere får opp øynene for en film de ellers kunne oversett. Det samme gjelder filmblogger. Bloggernes interesse og engasjement for en smal film, kan inspirere lesere til å utvide sin egen filmhorisont. Engasjement er grunnlaget i amatørkritikk, og det er når amatørkritikerne skriver om filmer de har særegen interesse for, at de skiller seg ut i forhold til alminnelige anmeldelser. Som i dette utvalget, var «dsjackson90» sin omtale av *Submarine* en av de mer reflekterende tekstene. Selv om entusiasmen kan gå over i hyperbol, for eksempel i erklæringen av regissør Richard Ayoade som en av sin generasjons beste auteurs, er det tydelig at de som brenner for film, enten generelt eller én enkel film, skriver bedre om film. Selvsagt er det ikke alltid denne iveren resulterer i grundig eller god filmkritikk, men det gir et bedre utgangspunkt enn den noe rutinepregede hverdagen til pressekritikerne.

Med disse resultatene i minnet, er det hensiktsmessig å ta et tilbakeblikk på oppgavens problemstillinger. Analysens formål var først og fremst å måle kvaliteten på filmkritikkens tekster, og sammenligne disse. Profesjonelle anmeldelser hentet fra dagspressen viste seg å være som regel bedre formulerte og bedre begrunnede enn amatørernes, men argumentasjonsnivået i filmkritikken hentet fra avisene lå relativt lavt i forhold til kriteriene for filmkritikk lagt fram i kapittel to. De færreste tekstene kunne by på dyptgående argumentasjon grunnet i faglig kompetanse og særkunnskap. Referat og beskrivelse dominerer i de fleste tekstene, men den overlegne språklige formidlingsevnen til pressekritikerne er tydelig, og kommer særdeles godt frem i de beskrivende delene av anmeldelser. Sett i lys av Cecilie Wright Lunds kategorisering av kritikk, vil anmeldelsene hentet fra *VG* og *Dagbladet* hovedsakelig kunne plasseres under «Forbrukerveiledning» og til dels «Noe, men begrenset vurdering». Ut fra disse funnene, virker det som det ikke finnes nok egenart blant kritikerne, eller innsikt i kritikken, til at pressens kritikere kan oppfylle den tradisjonelle rollen som kunnskapsformidler. Når dét er sagt, er hovedvekten av

amatørkritikken også overfladisk og forbrukerveiledende. Selv om de norske filmbloggerne bruker den fordel de har med å kommunisere direkte til et smalere publikum enn avisenes, er det ofte deres egen smak og forventninger som ligger til grunn for vurdering av filmene. Bloggene i dette utvalget regnes for å være representative av alminnelige filmblogger, og felles for de fleste av disse er at design, henvendelsesform og skrivegenre ser ut til å være hentet fra tradisjonelle medier, nærmere bestemt de store, norske avisene. Fordelen den globale kritikken fra *IMDB* har over pressekritikken, er ikke kvaliteten på kritikken, men heller tilgjengeligheten. At leserne kan finne mer informasjon om kinopremierer på nett enn i avisene er nok den største trusselen mot dagens filmkritikk. Så lenge avisene ikke byr på mer enn underholdning og forbrukerveiledning, vil de nok miste sitt publikum til nettkritikken, men ikke nødvendigvis til amatørkritikken.

Filmkritikkens fremtid

Anne Schäffer, leder i Kritikerlaget, uttalte i *Klassekampen* 30.6.2012 at hun frykter ensartet kritikk på bakgrunn av «RP15», en rapport utarbeidet av sjefredaktørene i Schibsted-avisene *Aftenposten*, *Bergens Tidende*, *Fædrelandsvennen* og *Stavanger Aftenblad*. Rapporten er en utredelse av sparetiltak de fire avisene må foreta i årene som kommer. Det ble varslet kraftig nedmanning, men det skal også spares inn flere årsverk med utveksling av redaksjonelt stoff, i første omgang anmelderiet. Tanken er at kritikere skal levere anmeldelser som trykkes i alle fire avisene, og kun deknningen av lokale kunst- og kulturproduksjoner skal være overlatt til den enkelte redaksjonen. Den første bekymringen, utover kritikernes jobbsikkerhet, er at stoffutveksling skal true mangfoldet. Om det kun er noen få stemmer som skal få uttale seg, hvordan vil dette spille inn på den offentlige samtalen om filmformidling? Tradisjonelt sett har kritikeren ikke bare talt til publikum, men henvender seg også den andre veien, til kunstnerne. Kritikerens oppgave er ikke bare å bedømme og diskutere filmkunsten, men også å hegne om den og søke å gjøre den bedre (Gjelsvik 2002:24f). Det kreves mange engasjerte stemmer for å få til en fruktbar diskurs, og som Audun Lindholm uttaler i samme artikkelen fra 30.6.2012, om avisene trekker seg fra det kritiske ansvaret, må det etableres nye fora for dette.

Med framveksten av blogger og amatørsider med film i fokus, finnes det allerede nye fora for filmkritikk, disse drevet av motivasjon og engasjement. Som nevnt innledningsvis, råder det engstelse innenfor kritikkfeltet for at dagens kritiker er i fare for å forsvinne. Da redaksjonene i Schibsted-avisene *Bergens Tidende* og *Stavanger Aftenblad* valgte å trykke de samme filmanmeldelsene sommeren 2012, istedenfor å hente inn en vikar, forsvant allerede én av stemmene. Denne typen utvikling spådde Gjelsvik i sin studie av norsk pressekritikk, *Mørkets øyne*, da hun reiste spørsmålet: Hvorfor skal lokal- eller regionavisen holde seg med en kritiker når publikum kan lese om filmene i Oslo-avisene, eller avisen kan kjøpe omtaler fra nettet (Gjelsvik 2002:141)? Om utviklingen fortsetter slik, og Norge ser mot USA, spås det en sikker død for kritikeren. USA føler presset fra amatørkritikk mer enn andre land fordi mye av amatørkritikken på nett foregår på engelsk. Bør norsk tradisjonell presse holde et øye med norske amatørblogger?

Det finnes fortsatt lite forskning på norsk amatørkritikk, men all forskning som tar for seg filmkritikk i norsk presse gjentar det samme svaret på spørsmålet om hvordan pressekritikken skal forsvare sin rolle i fremtiden: gi anmeldelsene mer tyngde (Norsted 2009, Grue 2006, Wright Lund 2005, Simonsen 2004, Gjelsvik 2002). Gjelsvik etterlyser spesielt mer variasjon og kvalitet i filmkritikken. Når både kritikken og kritikeren er unik, har disse størst overlevelsesmulighet. En særegen, sterk stemme lar seg ikke skifte eller viske ut. Hun understreker at den gode anmelderen skal gi leseren mening, følelse og forståelse. Nyere studier viser at utviklingen i filmkritikk peker i motsatt retning (Norsted 2009, Grue 2004, Simonsen 2004). Pressens filmanmeldelser går i retning av den populære bevegelsen i så høy grad at tradisjonelle aspekter ved profesjonell kritikk synes å være fraværende, spesielt sammenlignet med de bedre amatørtekstene.

Ikke minst får publikum sjansen til å lese flere kritikker, finne flere stemmer, på nettet. Norge er et lite land, og som Sandra Lillebø spurte Audun Lindholm i *Klassekampen*, hvor mange ulike kritikere trenger vi til å anmelde blockbustere fra Hollywood? Om en tenker seg en ekstrem videreutvikling av tendensen mot stadig forenklet filmkritikk i dagspressen, er det ikke langt før tradisjonell filmkritikk er helt borte fra avisene. Det har skjedd en fremvekst på

avisenes nettsider, der det åpnes for at publikum kan gi sin egen vurdering av en film. Lesernes terningkast blir da stående ved siden av anmelderens. I tillegg til å tiltrekke seg lesertrafikk på nettsidene sine, kan avisene skryte på seg interaktivitet og engasjerte lesere. Kanskje engasjementet blant leserne når såpass høyt at avisene klarer seg helt uten betalte anmeldere? Det er med dette i tankene at Gjelsvik reiser spørsmålet: Hvorfor skal man betale en journalist for å skrive når lesere/publikum kan skrive selv (Gjelsvik 2002:141)? Problemet er ikke at det er åpent for kommunikasjon mellom kritikerne og leserne, eller at sistnevnte får gi sin vurdering, men at publikums vurderinger sidestille med de profesjonelle. Om leserne og kritikernes terningkast blir like mye verd, svekkes kritikerens autoritet. Mange anser dommen om filmens kvalitet til å være filmkritikerens viktigste oppgave, men det krever en innforstått autoritet, en tillitserklæring fra publikum, for å oppfylle denne rollen. Uten den autoriteten, vil ikke kritikerne kunne overtale leserne når det gjelder smalere filmer eller mindre norske produksjoner.

Skal filmkritikeren kunne fortsette å være publikums representant, må hans autoritet bevares. Kritikernes ferdigheter, kompetanse og ekspertise er det første våpenet i kampen mot utryddelsen. Med tanke på at kritikervirksomhet i pressen, som mye annen journalistikk, formelt sett ikke krever en spesiell utdanning, er det likevel journalistiske evner som tradisjonelt sett har vært anmelderens fremste ekspertise (Gjelsvik 2002:22). Det var lenge normen at allmennjournalister fungerte som kritikere, og heller ikke i dag kreves det teoretisk filmutdanning og kunnskap av norske filmkritikere, sammenlignet med for eksempel kritikere i USA. I mange tilfeller, er det kulturjournalister med spesialisering innenfor andre kunstgreiner som skriver avisenes filmstoff. I Norsteds studie fra 2009, er det språklig formidlingsevne som er det største skillet mellom profesjonell kritikk og amatørkritikk. Men om anmeldere leverer stadig kortere og mer overfladiske tekster, og amatørerne får stadig mer skrivetrening ved å delta aktivt i samtaler på nett, vil også dette skillet viskes ut.

Det er ikke tilfeldig at det var filmkritikken som ble Schibsteds første offer da budsjettet i alle landets redaksjoner skulle slaktes. Det er bekymringsverdig at avisenes filmkritikere anses som så uniforme og lett utskiftbare, at det kan trykkes de samme filmanmeldelsene i *Stavanger Aftenblad* som i *Bergens Tidende*. Nete Nørgaard Kristensen og Unni From (2011)

utførte en studie av kulturjournalistikk i Danmark, der intervjuer med journalister belyser et motsetningsforhold i kritikernes rolle. Innad i redaksjonene, der det råder et internt hierarki, rangeres kulturjournalistikken som regel lavere enn den dominerende nyhetsjournalistikken. Anmeldelser av kulturprodukter og kritikerne som skriver dem, er med på å skape en redaksjonell profil for avisen, noe som gjør at kritikere føler seg derimot meget synlige utad. Den redaksjonelle profilen er et avisenes verktøy i konkurransen om lesernes oppmerksomhet. Avisene er i seg selv kulturprodukter på lik linje med filmer, musikk og annen kultur som kritiseres og anmeldes, og konkurrerer med disse produktene i tillegg til å konkurrere med andre aviser. I følge mottakeranalysen i studien, er det anmeldere og deres anmeldelser som er med å differensiere og profilere avisene hos leserne. Denne studien betegner leserne som «meget selektive», og det er et kjent fenomen i Norge at faste avislesere, spesielt i lokal- og regionsaviser, har sine faste anmeldere de følger med på, kjenner smaken til, og kan gå i dialog med. Samme studien bemerket også gjennom sin mottakeranalyse, at lesere ikke nødvendigvis merker forskjellen på dyptgående, tradisjonell kritikk og den enklere, forbrukerveiledende kritikken. Mens journalister og redaktører opererer med et klarere skille mellom de to genrene, er ikke det samme tilfelle hos de fleste mottakerne. Det er derfor relevant å se på hvordan kritikere selv overveier sin rolle og funksjon i forhold til kritikkens tradisjonelle ideal. Som Gjelsvik understreker, faglig velbegrunnede, grundige og analytiske anmeldelser bør være et mål for den gode kritikken, men forbrukerveiledning og underholdning er også en legitim del av filmkritikkens oppgave, spesielt på bakgrunn av avisenes praksis.

Sett i norsk kontekst, er det klart at det alltid vil være debatt og diskusjon rundt norsk film – noe som vil være vanskelig uten egen, norsk filmkritikk. Karstein Meinich og Lars Ole Kristiansen, som begge skriver for det norske filmmagasinet *Montages*, skrev i sin kronikk i *Dagbladet* 15.8.2012 at det aller viktigste for framgang innenfor den norske filmkulturen, er rom for gode samtaler om film. Og da menes det et offentlig rom. Et fysisk sted som skal fungere som knutepunkt på samme måte som nettets diskusjonsforum gjør i dag. Norsk film er ofte under debatt – og ikke minst under konstant vurdering. Men som anmeldelsene i dette utvalget viste, er det heller unntaket enn regelen at disse debattene foregår i avisene filmsider. Selv om norsk film får mye oppmerksomhet i pressen, er det ikke ofte i spaltene tildelt filmanmeldelser at man finner de mest kritiske stemmene. Den meste reflekterende

anmeldelsen i hele denne studiens utvalg var plassert under debattsidene, og da spørres det om terningkast og resonnerende tekster i det hele tatt hører sammen.

Noen siste ord

I de siste ukene av dette prosjektet, var det to hendelser som utmerket seg i forhold til temaene som tas opp i denne oppgaven. Det ble lansert et nytt norsk filmtidsskrift trykket på papir, *wuxia*, som søker å være et rom for film og filmkultur. Publikasjonen «ønsker å ta publikum og vår aktuelle medievirkelighet på alvor». Det alle første nummer har som tema film og kritikk, med saker som «En elegi for filmkritikken?» og «Er den profesjonelle filmkritikeren truet av amatører?».

En mindre oppløftende nyhet er at de digitale cinematekene i Norge mister støtten fra *Film & Kino*, noe som betyr at norske cinemateker må legges ned, og Norge står igjen med enda mindre mangfold i kinotilbudet.

Dette tyder på at det trengs flere diskusjoner om filmformidling i Norge, og jeg oppfordrer til at videre forskning stiller flere kulturpolitiske spørsmål knyttet til vekst og forandringer på filmfeltet.

KILDER

Bech-Karlsen, Jo (1991). *Kulturjournalistikk: avkobling eller tilkobling?* Oslo, Universitetsforlaget.

Bryman,, Alan (2008). *Social Research Methods*. New York, Oxford University Press.

Gjelsvik, Anne (2010). «Kvinnefilm? Æsj-uah!» *Rushprint* [Online]. Publisert 29.10.2011. Tilgjengelig: <http://rushprint.no/2010/11/kvinnefilm-aesjuah/> [2012, 3. Desember].

Gjelsvik, Anne (2002). *Mørkets øyne: filmkritikk, vurdering og analyse*. Oslo, Universitetsforlaget.

Grue, Jan (2006). *Newspaper film reviews: a critical discourse analysis*. Oslo, Universitetet i Oslo. Masteroppgave.

Grue, Jan (2007). "Filmanmeldelsens retorikk. Personlig ethos, institusjonell ethos og persona", i *Rhetorica Scandinavica* 42. Retorikforlaget AB, s. 20-30.

Kristensen, Nete Nørgaard og From, Unni (2011). *Kulturjournalistikk – Journalistikk om kultur*. Fredriksberg, Samfundslitteratur.

Larsen, Leif Ove (2008). «Forskyvninger. Kulturdekningen i norske dagsaviser 1964-2005», i Knapskog, Karl Ove og Larsen, Leif Ove (red.), *Kulturjournalistikk. Pressen og den kulturelle offentligheten*, Oslo, Scandinavian Academic Press, s.283-331.

Lavik, Erlend (2008). «Filmkritikk i den digitale tidsalderen», i Knapskog, Karl Ove og Larsen, Leif Ove (red.), *Kulturjournalistikk. Pressen og den kulturelle offentligheten*, Oslo, Scandinavian Academic Press, s. 247-265.

Lillebø, Sandra (2012). «Frykter ensartet kritikk». *Klassekampen* [Online]. Publisert 30.6.2012. Tilgjengelig: http://www.kritikerlaget.no/nor/pages/727-frykter_ensartet_kritikk/page_files/37.pdf [12.10.2012]

Meinich, Karstein (2012). «En samtale med Maria Moseng og Maria Fosheim Lund om det nye filmtidsskriftet *wuxia*». *Montages.no*. Publisert 9.11.2012. Tilgjengelig: <http://montages.no/2012/11/en-samtale-med-maria-moseng-og-maria-fosheim-lund-om-det-nye-filmtidsskriftet-wuxia/> [5.12.12].

Meinich, Karstein og Kristiansen, Lars Ole (2012). «Snakk med meg!». *Dagbladet* (nettutgave). Publisert 15.8.2012. Tilgjengelig: http://www.dagbladet.no/2012/08/15/kultur/debatt/film/norsk_film/amanda/22975815/ [1.12.2012].

Midthun, Sondre (2012). «Går ut mot redaktørene». *Klassekampen* (nettutgave). Publisert 28.6.2012. Tilgjengelig: <http://www.klassekampen.no/60380/article/item/null/gar-ut-mot-redaktorene>. [12.10.2012].

Norsted, Rasmus (2009). *Fra konsument til konkurrent: En komparativ studie av filmanmeldelser i norske populæraviser og publikumskritikk på IMDb*. Bergen, Universitetet i Bergen. Masteroppgave.

Omdal, Sven Egil (2012). «En stemme i slavekoret». *Stavanger Aftenblad* (nettutgave). Publisert 25.8.2012. Tilgjengelig: <http://www.aftenbladet.no/meninger/kommentar/En-stemme-i-slavekoret-3018153.html>. [12.10.2012].

Simonsen, Sven (2004). *Filmformidling og tabloidisering: en studie av tabloidiseringens innvirkning på filmformidlingen i de fire største norske avisene*. Trondheim, NTNU. Hovedoppgave.

Wright Lund, Cecilie (2005). *Kritikk og kommers: kulturdekningen i skandinavisk dagspresse*. Oslo, Universitetsforlaget.

Wuxia.no, «Det nye filmbladet wuxia». [Online]. Tilgjengelig: <http://wuxia.no/> [5.12.12].

Wålengen, Sveinung (2012). «Cinematene mister støtte – hvem skal ta ansvaret for filmformidlingen i Norge?». *Montages.no*. Publisert 5.12.2012. Tilgjengelig: <http://montages.no/2012/12/cinematene-mister-stotte-hvem-skal-ta-ansvaret-for-filmformidlingen-i-norge/> [5.12.12].

Østbye et al (2002). *Metodebok for mediefag*. Bergen, Fagbokforlaget.

FILMER I UTVALGET

Norske filmer

Hodejegerne (2011). Regi: Eirik Skjoldbjærg. Regi: Tyldum, Morten (Norge)

Nokas (2010). Regi: Skjoldbjærg, Erik (Norge)

Hollywood-filmer

Limitless (2011). Regi: Burger, Neil (USA)

Bridesmaids (2011). Regi: Feig, Paul (USA)

Smale filmer

Norwegian Wood (Noruwei no mori) (2010). Regi: Hung, Tran Ahn (Japan)

Submarine (2011). Regi: Ayoade, Richard. (Storbritannia)

ANMELDELSER I ANALYSEUTVALGET

Hodejegerne

VG: «Frenetisk forundringspakke». «Hodejegerne» åpner latterdøren, presser deg neglebitende lengst ut på kinosetet - og tvinger deg nesten til å grave frem lommeørklet. Pengegriske menn i grill- og skreddersydd dress, kamp om livet badende i bæsje. Og følelser - voldsomme følelser!

Tidens aller første Jo Nesbø-filmatisering er veldig mye på én gang, men oppleves likevel som en stramt fortalt helhet. Hollywood-klare Morten Tyldum manøvrerer stødig mellom absurd komikk i Tarantino-land, forfølgelsesthriller à la Jason Bourne, blodsprutende action og kjærlighetsdrama. Han finner tonen ganske kjapt og løser Nesbøs heseblesende vrier med kløkt, og befriende lite selvhøytidelighet.

«Hodejegerne» er Nesbøs korteste, men kanskje mest handlingstette roman - som skapt for film egentlig. I sentrum står Roger Brown: vellykket, rappkjefet - og i egne øyne underbetalt hodejeger - med en usannsynlig vakker kjæreste på 1,85 og med en 40-millioners villa han finansierer via råfremme kunsttyverier på si'. Innerst inne er Brown, (han rager 168 centimeter over bakken) personifiseringen av mannlige mindreverdighetsfølelser, han tror han må fortsette kjøpefesten for å bevare kjærligheten. Intrigene starter når danske Clas Greve entrer scenen; en toppkvalifisert kjekkas - helt perfekt for Browns siste rekrutteringsjobb - og som også besitter en uvurderlig kunstsatt Brown gjerne vil ha kloa i.

Aksel Hennie lignet kanskje ikke mye på den virkelige Max Manus. Roger Brown er en høyst fiktiv karakter, men det er faktisk ikke mulig å tenke seg andre enn Hennie i rollen. Han frekker og kjekker seg som bare en gammel østkantramp kan, han leverer monolog som til tider høres skrevet og kunstig ut med en selvtillit som får deg til å sluke det rått likevel, før han i neste scene går ned på kne med tårer i øynene. Hennie gir denne drittsekken dybde, og er like mye helt som anti-helt. Godt jobba! Hans motspiller, debutant Macody Lund får ikke like mye å spille på. Rollen hennes kommer seg ikke helt ut av prydblomst-startgropa, noe hun ikke kan lastes for. En stor utfordring får hun likevel helt mot slutten, den løser hun overbevisende.

Det varierte lydsporet er høyst tilstedeværende, det tar plass uten å være insisterende og supplerer heller det vi ser. Sminkeavdelingen holder imponerende godt styr på uendelige mengder av møkk og blod uten at illusjonen brister. Produsentene har i det hele tatt fått mye ut av pengene med «Hodejegerne», og kun i en bilkrasjscene blir det avslørt at det er norsk film vi ser på, og ikke studioprodusert amerikansk storfilm.

Nesbø-fansen kan puste lettet ut, «Hodejegerne» på film er en frenetisk underholdning fra start til mål, med en hel drøss snurrige forundringspakker attåt.

Dagbladet: «Blodig moro». «Hodejegerne» er en temposterk, satirisk krim som byr på mange overraskelser. Roger Brown (Aksel Hennie) er liten av vekst og har desto mer å bevise. Han

starter showet med å fortelle oss om hvor effektiv han er når han stjeler kunst hjemme hos rikfolk. Deretter ser vi at han er en smart, glatt og effektiv hodejeger som bedriftsjefene stoler på. Hjemme i den lekke, sterile villaen har han Diana (Sunnøve Macody Lund), ei trofékone som er høy og blond og dyr i drift.

Roger er effektiv, det samme er regissør Morten Tyldum, som har en godt utviklet rytmesans. Fortellerteknisk er det internasjonal klasse over «Hodejegerne», noe som selvsagt også skyldes Jo Nesbøs roman, men det finnes mange måter å ødelegge en god historie på og Tyldum viser sammen med manusforfatter Lars Gudmestad at han kan håndverket.

Lite gravalvor

Hvor mange «plot twists» er det plass til på hundre minutter? Imponerende mange, skal det vise seg. «Hodejegerne» er den mest spennende og fartsfylte norske thrilleren på svært lenge og etter milevis av dyster, gravalvorlig skandi-krim de siste årene, er den også befriende satirisk. Men det som virkelig hever filmen, er at satiren er nedtonet. Det går så fort unna at det ikke blir plass til noe form for tydelig «budskap». Tyldum har skjønt at en thriller, selv om den er «tongue-in-cheek», må ha en rekke «thrills», flere av dem motbydelige, blant annet får vi en relativt bedriten tur til Elverumstraktene.

Mørbanket Hennie

Med andre ord, Aksel Hennie får virkelig kjørt seg. En dansk hvitsnippkjekkas med soldatbakgrunn (en utmerket over-the-top Nikolaj Coster-Waldau) skal etter hvert gjøre livet svært surt for Roger Brown, som i løpet av filmen får erfare mange former for juling. Selv om debutant Macody Lund klarer seg brukbart, er kjærligheten mellom Roger og Diana det elementet i fortellingen som er noe mindre vellykket. Når Roger snakker om «empati» og «å elske noen», føles det som innslag fra en mer seriøs film.

Hennie er god, men «Hodejegerne» er først og fremst Tyldums film. Han har vært kresen i valg av prosjekter etter «Buddy» og kunne med fordel laget flere enn én av de altfor mange Varg Veum-filmene. Nå er han i Hollywood og vi venter spent.

Filmmartin: Det ligger mye godt arbeid bak bare utformingen av tittelen ”Hodejegerne”, og det gode arbeidet er videreført inn i filmatiseringen.

Jo Nesbø har hatt stor suksess med denne romanen, og i følge et intervju fra forrige sesongs ”Sen Kveld” var Aksel Hennie henrykt over å få hovedrollen etter bare å ha sett reklame for boka. De første bildene som dukket opp på nettet bar preg av en stemningsfull film, og overraskelsen var derfor stor hos undertegnede når sluttresultatet viste seg å i tillegg være både voldsomt, engasjerende, motbydelig og ikke minst virkelig spennende.

Roger Brown jobber i rekrutteringsbransjen, og hans filosofi er at et menneskes suksess stammer fra et ord som begynner på R: Renommé. Men dette er bare ett av yrkene hans. Han bruker sin velstående omgangskrets til å kartlegge folks rikdommer, nærmere bestemt deres kunstverk. Når et verdifullt bilde fanger oppmerksomheten hans, har han stjålet det dagen etter, og fått det omsatt i penger i løpet av kort tid. Han vet at en dag vil en av to ting skje: Han vil bli tatt, eller finne et bilde så verdifullt at fremtiden hans er reddet.

Det sistnevnte byr seg først da et kunstverk fra andre verdenskrig dukker opp i leiligheten til danske Clas Greve: En tideligere toppleder i et firma som blant annet utvikler sporingsutstyr for militæret. Roger introduserer seg raskt og gir Greve inntrykk av at han vil gi ham et karriere-boost. Alt går etter planen, men i det tyveriet er unnagjort oppdager Roger det utenkelige: Kona hans har en affære med Greve, og da Roger så nekter ham karrieremulighetene starter en katt og mus jakt Roger ikke var klar for. Greve er tidligere elitesoldat, og det går raskt frem at han er ute etter Rogers hode på et fat. Dreier det seg om kjærlighet? Karriere? Kunsttyveriet? Roger forstår det ikke, men må kaste seg på flukt fra en hodejeger som har utstyr for å spore ham opp, og ingen samvittighet hva angår å ta ham av dage. Roger vet at om han så skulle overleve, er livet hans over, for i kjølvannet av hans bevegelser ligger nå døde mennesker, kunst for millioner og et renommé i fullstendige ruiner. Veien er kort fra himmel til helvete.

Med sin herlige, dynamiske kameraføring, sine stadige spennende vendinger, og rett og slett hjertestoppende stuntsener tar "Hodejegerne" seg raskt opp i toppsjiktet av hva som har blitt produsert av thrillere i Norge. Med et godt manus i bunnen er alt på plass for suksess, og Aksel Hennie har for lengst lært faget sitt. Han leverer en fabelaktig rolletolkning både som selvgod, velstående businessmann og etter hvert også som traumatisert, vannsiret bums. Følelsesspekteret fenger seeren, og vi hiver etter pusten i takt med Rogers halsbrekkende flukt. Dette er en fabelaktig thriller norsk film skal være stolt av!

Fabelaktig film til tross: I retrospektiv sitter jeg igjen med et lite filosofisk spørsmål: Jeg lurer på hvor vidt dette ville blitt en tilsvarende seiersgang uten den kjente boka, forfatter Jo Nesbø, og ikke minst skuespiller Aksel Hennie. De har tross alt opparbeidet seg én ting som trengs for at dette skulle bli en suksess. Ett ord. Det starter på R...

OJT, IMDB: Smart, intelligent, engaging and surprisingly witty *Headhunters*. At first I have to say I read the novel of which this movie is based upon, "*Headhunters*" by Jo Nesbø, two years ago. A thriller I liked quite a lot. Usually a novel is better than the film. Well, here Morten Tyldum (Acclaimed films as "*Buddy*" and a short in "*Most people usually live in China*"), succeeded in making a film just as interesting and exciting as the book.

Nesbø's writing is interesting. This is most probably who Jo Nesbø's first movie adaption of his series of novels with Harry Hole will be directed by Martin Scorsese, on Nesbø's demand - his favourite director.

Actually I still kept being surprised as the movie went along. Not only because I can't remember all details in the book, but simply because the movie has a pace and also from time to time action-clipping which makes you feel poor Roger Brown's disasters. The handcraft is beautifully done. As simple as that.

Actually this film was sold to more than 50 distributors in just as many countries before it even premiered in Norway. Probably both to the novel writers Jo Nesbø's for the latter years has become world acclaimed and compared to Stieg Larsson, buy maybe also due to director Morten Tyldums merits so far. Of course also credit to the producers, managing to sell on a promise!?

Mark Wahlberg has said he was stunned by the film, and is now to make an American remake of it, with himself as Roger. Which, of course, is not at all needed. The original is as good as it gets.

Well, back to the story. Roger Brown is a self-obtained headhunter for big companies, which has to steal art on the side to keep his woman happy. Or at least he think he has to do so. He has all the right connections, until he starts stealing from the wrong guy, while headhunting him as a new boss to a successful company. A former mercenary, or different kind of headhunter, he's turning out to be. When he understands that his greed has gotten him into trouble, he really finds out what it is, being headhunted.

Both Aksel Hennie and Nicolai Coster-Waldau is perfectly cast for this movie. Synnøve Macody Lund does a decent job in her debut-role, as do the rest of the cast. Fun also to see that real working police-chiefs are attending the police press conference in the movie. Didn't know that even was in question. This actually makes both an in-joke as well as making the plot believable.

It will surprise me if this film doesn't get a remake in Hollywood in less than two years. Not that it'll be that good, or even necessary. But that's how the Hollywood-world is, nowadays.

No doubt, the script is good. So is in all aspects the rest of the film as well. The film is smart, intelligent, surprising witty, and will engage you all the way through, both as a good story as well as a love story or a thriller. How much more do you want?

Nokas

VG: «Pulserende ransskildring». Hvordan lager man en spenningsfilm av en virkelig hendelse der så godt som alle kjenner det tragiske utfallet? Regissør Erik Skjoldbjærg sitter på et godt svar.

Premissene er gitt for «Nokas». Vi vet hvem som ranet, hvordan de slo til og at forbrytelsen kostet en politibetjent livet. Dette tar filmen på alvor.

Den starter med å liste opp fakta i store bokstaver - over bildet av ranslaget som ankommer bakgården på tellesentralen i sakte film. Den eneste lyden vi hører er tunge hjerteslag.

Handlingen utspiller seg mellom klokken 03 og 08.30 ransdagen. Men filmen hopper fram og tilbake i tid, for å følge de forskjellige involverte partene. Enkelte av dokumentarfilmens virkemidler brukes for å hjelpe publikum. Rollefigurene blir introdusert med navn og tidsskiftene er markert med klokkeslettet.

Tidsreisene kan være noe forvirrende i starten, men Skjoldbjærg tegner effektivt et bilde av (hver)dagen for ranere, politifolk og Nokas-ansatte.

Med så mange aktører blir det lite plass til å etablere enkeltmennesker. Like fullt kjenner vi frustrasjonen til politibetjent Erik Håland (M. Håland), den økende nervøsiteten til raner Kjell-Alrich Schumann (Winther) og den stoiske roen til førstebetjent Arne Sigve Klungland

(Larsen). Toska (Sletta) minner om en fotballtrener før landskamp der han egger ranerne til innsats: «Største i Norden. Gutta, nå går vi for gull!»

Bildet som tegnes er et med klare paralleller og kontraster mellom partene. Schumann og Klungland blir begge fulgt så tett som i dusjen i forberedelsene til arbeidsdagen. De ansatte på Nokas diskuterer helgens kinobesøk og matoppskrifter, politiet bekymrer seg over lav påskebemanning og barnehageinnbrudd, og i et metaøyeblikk småprater ranerne om hvor lite troverdig ran er på film, som i «Heat».

Og bilradioen spiller samme låt i både politi- og ransbiler. Små detaljer sier mye, tidvis noe overtydelig, men stort sett nøkternt balansert.

Filmen får tydelig fram absurditeten i hele hendelsen. Den eneste politipatruljen på veien når ranerne sperrer utkjørselen fra politihuset, når ikke på sambandet fordi de er opptatt med å irettesette en mann med dårlig sikret flyttelass. Skuddvekslingen på Domkirkeplassen skjer med folk som spaserer som normalt over torget, busser som fortsetter å kjøre ruten forbi ransstedet og et gissel som tror det hele er en øvelse. Ingen tror et slikt ran kan skje.

Siste del av filmen mister noe av fremdriften. Men det speiler for så vidt ranet og kaoset. Den korte, ordknappe scenen med Jan Gunnar Sjøthun som bussjåfør på plassen i sluttminuttene sier mye om hvor ufattbart det hele oppleves. Men publikum ser alt og føler hendelsene på kroppen.

Det er ikke mye vi ser av Winthers Schumann. Han er i likhet med de andre ranerne maskert gjennom størstedelen av filmen. Like fullt kommer hans tiltagende angst gjennom lerretet, godt hjulpet av lydbildet, som har hans nervøse pust som grunntone.

Når det hele er over er man selv frustrert og andpusten. Og føler man har vært vitne til en god film.

Dagbladet: «'Nokas' er 'Heat' uten et eneste psykologisk portrett». Dyster, hardtslående, komprimert og tilnærmet dokumentarisk film - som neppe blir den siste. Etter å ha sett Erik Skjoldbjærgs kompakte skytedrama, tenker jeg at det vil komme flere Nokas-filmer. Skjoldbjærg er først ute og kan enkelt og slående kalle sitt verk «Nokas», men dette er ikke nødvendigvis den ultimate filmen om Norges mest omtalte ran.

Imidlertid er det mye mulig at Skjoldbjærg og Alligator Film har laget den ultimate actionfilmen om det som skjedde på Domkirkeplassen i Stavanger om morgenen 5. april 2004. Det er nemlig her det meste av handlingen finner sted.

I starten flakker historien en del fram og tilbake i tid. Vi ser Kjell Alrich Schumann (Frode Winther) som tar en grundig dusj, med engangshansker på hendene, før han beveger seg ut i korridoren, der de andre ranerne gjør seg klare.

Kamera følger Schumann tett, svært tett og vi ser verden fra hans synsvinkel. Det snakkes lite, siden det meste allerede er sagt. Ranerne likner en gruppe soldater eller spesialpoliti som kjenner oppdraget til punkt og prikke, kledd i svart, fra topp til tå, inkludert finlandshetter og hjelmer.

Alle fester et hvitt teipbånd rundt armen til minne om William Ellingsen, David Toskas gode venn, som ble drept knappe to måneder tidligere. Klokka er tre. Om fem timer skal de elleve mennene rane Norsk Kontantservice.

Vi følger også en av de ansatte i Nokas idet hun kommer på jobb, åpner hvelvet og starter arbeidsdagen. Også her følger vi denne ene ansatte svært tett. Skjoldbjærg og manusforfatter Christopher Grøndahl har gjort flere tydelige valg i sin tilnærming til stoffet.

Et av dem er å velge seg tre hovedsynsvinkler: ranerne, de ansatte og politiet. Alle tre gruppene filmes på nært hold, så nært at det føles klaustrofobisk og til dels forvirrende, noe det konstant bevegelige og småristende kameraet bidrar sterkt til.

Før selve ranet, fylles en lastebil med madrasser, klær og andre gjenstander som inneholder ranernes DNA. Lastebilen settes deretter på tvers foran politiets garasje, madrassene dynkes i bensin og like etter står flammene ut av lasterommet.

Ideen virker som et vågalt stunt fra en krimkomedie. Hvorfor legge fra seg potensielt bevismateriale foran politihuset? Hvordan kan de være sikre på at alt tilintetgjøres? Allerede her ser vi den skarpe kontrasten mellom ranernes profesjonalitet og deres skjebnesvangre amatørfeil. Er det komisk? Absolutt, men ingen av de involverte synes det er morsomt.

Vi følger flere politimenn i forkant av ranet. Erik Håland (spilt av tvillingbroren Morten) er på patrulje, men skal spille en avgjørende rolle når ranet er i gang. Arne Sigve Klungland, operativ uteleder denne dagen, følges også tett i forkant og vi blir kjent med livet i politihuset gjennom hans bevegelser.

Et annet virkningsfullt valg Erik Skjoldbjærg har foretatt, handler om selve filmspråket. Han sier i et intervju med Rushprint at «vi brukte blant annet dataspill som referanse i utformingen av kamerabevegelser», noe som skaper en konstant uro der vi tvinges til å flakke med blikket.

Kamera ligger gjerne klistret ved siden av karakterens hode og det er vanskelig å skaffe seg overblikk. Hvorfor så stramt? «Fordi,» som Skjoldbjærg sier til Rushprint, «oversiktsbildet ikke passet inn i vårt billedspråk.» Jeg vil nok mene at dette valget av filmspråk er i strengeste laget, siden vi som publikum får mindre overblikk enn en hvilken som helst forbi-passerende den morgenen.

Hvorfor Erik Skjoldbjærg? Hva gjorde at han takket ja til denne jobben? Grøndahls manus foreskrev bortimot ren action i halvannen time, mens Skjoldbjærg er mest kjent for sine psykologiske drama, ikke minst en «hvit» film noir om en lite munter svenske som vandrer søvnløs omkring i en nordnorsk sommerby.

Regissøren behøver selvsagt ikke å ha et motiv utover at det er en utfordring, en mulighet til å utforske filmmediet, noe han har gjort tidligere. Denne gangen har han også studert terrordramaet «United 93», som i likhet med «Nokas» er kompakt, «håndholdt» og klaustrofobisk.

Et annet likhetstrekk mellom de to filmene, er mangelen på filmstjerner. Vi finner stort sett ingen profesjonelle skuespillere i «Nokas», bortsett fra Frode Winther. Resten er plukket ut på grunn av utseende og fordi de virker naturlige i rollene. I begge filmene er dette gjort for å gjøre selve hendelsen til det sentrale, ikke stjernenes karisma eller karakterenes forhistorie.

Hvorfor dette valget? Frykter Skjoldbjærg reaksjonene? Ønsker han å vise oss at en actionfilm om et spektakulært ran ikke behøver å glamorisere skurkene?

Det er en vanskelig oppgave Skjoldbjærg har gitt seg i kast med. Nokas-ranet er fortsatt et ferskt sår for mange, ikke minst Klunglands etterlatte, så hvorfor rippe opp i dette.

Er filmen forsiktig? Har man gitt etter for selvsensur? Tja. Ikke i selve effektene. Som action er filmen til tider hardtslående og effektiv i all sin dokumentariske dysterhet: Den rolige lyden av småsnakking, tunge pust og gnissende klær brytes brutalt av skarpe rop og tunge skudd fra AG3, maskinpistoler og revolvere.

De filmatiske valgene og «koreografien» på Domkirkeplassen gjør som sagt filmen noe mer kaotisk enn nødvendig, men kunstnerisk sett vil jeg si at Skjoldbjærg er temmelig kompromissløs og det oppstår noen særegne øyeblikk, som når Schumann går omkring på Domkirkeplassen og de forbipasserende tror han er spesialpoliti.

Ved å la hele filmen handle om ransøyeblikket, har Skjoldbjærg imidlertid unngått det mange har fryktet, nemlig en glamorisering av ranerne. «Nokas» er «Heat» uten et eneste psykologisk portrett. Karakterene gjennomgår ingen utvikling. Hendelsen vil riktignok prege dem for livet, men vi ser bare hendelsen, vi får ikke vite noe om dem som mennesker og vi ser ikke konsekvensene - alt dette som livet handler om, og som vi liker å se på kino.

Dette er valg det står respekt av, men samtidig vitner det om en nesegrus ærefrykt for filmen som medium, dets iboende evne til å glorifisere forbrytere og mordere.

Tanken er at kilometer med avisomtale og tv-reportasjer har mindre effekt enn en kinofilm som velger en tradisjonell tilnærming. Også ei bok som Hans Petter Aass og Rolf J. Widerøes «Dødsranet» er mindre provoserende enn en spillefilm, selv om bestselgeren tar med hver minste opplysning om ransmennene og deres hjelpere, også detaljer som kan skape medfølelse.

Sagt på en annen måte: Det vil komme flere Nokas-filmer.

Filmdagbok: Det finst dei som er opptekne av at ein film basert på ei sann hending er så korrekt som mogleg, og dei som ikkje bryr seg så mykje. Eg høyrer til den siste gruppa.

For meg har det meste av snakket om Nokas gått meg hus forbi, eg har verken engasjert meg i saka i avisene eller brydd meg særleg mykje om prosessen rundt filmen. Eg er av den oppfatninga at ein film skal kunne bli forstått av alle. Det inneber ikkje nødvendigvis at filmen skal oppramse all informasjon frå det verkelege Nokas-ranet, men den skal tilpasse seg filmformatet. For meg betyr ei filmatisering av noko at filmen skal kunne ta seg friheiter som gjer filmen betre — som film. Likevel om det endrar hendinga filmen er basert på. Det sagt, ein god film kan òg vere ei tilnærma korrekt framstilling av røynda.

Det eg hadde høyrte om Nokas, var at den hadde fått kritikk frå enkelte hald fordi den overdreiv bruken av action. Forventingane mine steig nokre hakk grunna dette, og eg såg for meg Nokas som meir enn ei traus gjenforteljing.

For å komme til poenget, så er Nokas ein spennande film. Det er høgt tempo, den heng seg ikkje opp i detaljar, det er skyting og dramatikk. Om alt er sant betyr ingen ting, for dette er område filmen lykkast på.

Går ein nøyare innpå ser ein fort at filmen manglar dei gode karakterane. Den har heller ekte menneske, og for å unngå mistforståing, ikkje dårlege prestasjonar av dei mange ukjente ansikta. Filmen støttar seg på hendinga. Bruken av tekstplakatar i byrjinga og på slutten for å pakke inn hendinga er om enn litt for enkelt utført etter min smak, effektiv nok til sitt formål.

Det Nokas først og fremst er, er ein spenningsfilm og ei forenkling av ei skildring av ranet. Av det eg forventar av ein fullverdig spelefilm manglar noko for å gjere dette til ei fullkommen filmoppleving. Men eg har lite å utsetje på det som er gjort.

Captain Charismas Filmblogg: Løp for helvete, løp! Løp slik at ingen kan lage en film om Nokas igjen.

Til alle som døde i Nokas, og deres slektninger. Jeg kondolerer, dette er ikke en kritikk på det som i virkelighet skjedde, og gir kun et filmatisk syn på saken, og tar ikke hensyn til noe annet enn selve filmen.

Hvis du ikke har av en aller annen grunn bodd i en hule de siste 10 årene, da har du fått med deg Nokas-ranet. Denne filmen er en skildring. Den skal vistnok også ifølge de som var der, være en god skildring. Plotet veldig kort: Et ran går grusomt dårlig, og vi følger hva som skjer. Takk for i dag, og god kveld.

Hvis jeg kunne rette opp alle tingene som er feil med denne filmen, da måtte jeg nok stoppet Nokas-ranet selv. Denne filmen er kremeksempel på hvorfor ikke folk liker norsk film, fordi den rett og slett er ræva. Helt utrolig ræva, og jeg kan ikke fatte og skjønne at noen så en eneste kvalitet i denne bedritne filmen. Hjelp meg, for en film!

Dialogen er stiv som ispinner, kameraføringen er som fra finsk fjernsyn på 80-tallet. Siden vi er inne på 80-tallet, hvorfor i pokker har de valgt det filteret foran kameraet, slik at alt ser ut som om det skjer på 80-tallet? Bare det alene får meg så forbanna sur. Det er som det skjer på 80-tallet, bare med middelmådig 90-tallet teknologi.

Skuespillere? Jeg mener, moren til Mai i Hotel Cæsar (Marit Synnøve Berg) i en hovedrolle? På en Stavanger-dialekt som skjærer i ørene fordi det ikke ligner på stavangersk. Det er som å høre en gris prøve å imitere en måke. Dette går da ikke an? Hallo? En skuespiller syntes jeg var bra: Morten Håland. Hvis det navnet ikke ringer noen bjeller er det kanskje ikke så rart, men han er da Erik Håland sin tvillingbror, som er "helten". Grunnen til at jeg likte han, var fordi han lignet veldig på sin tvillingbror, ikke stort annet.

Åh, jeg er så sint, så grusomt sint. Dette kunne blitt så bra. Råmaterialet er der. Jeg glede/gruet meg til filmen. Tenkte litt "7,3 av 10 på IMDB, det var ikke ille!". Erik Skjoldbjærg har jo laget Insomnia, jeg likte jo Christopher Nolan sin versjon! Skjønte ca. 5 minutter inn i filmen, da Marit Synnøve Berg åpnet munnen og kameraføringen begynte på sin hyllest til 80-tallet, at det var sannsynligvis noe feil med meg eller de som ga filmen så gode karakterer. Det er jo da ikke noe feil med meg, så da er det vel de andre.

Så en liten oppsummering. Jeg vil gi dere en liten opp skrift for å forklare alt.

1 del dårlig dialog mikset sammen med mange dårlige skuespillere. La de stå stille i fryseren i ca. 90 minutter. Strø litt slitsom, grå guffe med filter over, og litt skyting, og 2 deler med ekstremt mange forklarende "pop ups". Når da dette er ferdig føler du deg ikke mett, ikke fornøyd, og du føler deg definitivt ikke stolt over å ha sett filmen.

Det er nesten litt synd å bruke plass på denne bloggen for noe så grusomt, jeg burde sikkert kaste hele anmeldelsen i dass. Det eneste jeg kan love dere er at den er mer interessant enn Nokas (2010) noen gang kommer til å bli.

Denne fortjener ingen 1 av 10, den får det likevel. For den er ikke den verste filmen i verden. Den er ikke på min "Topp 10 liste over filmer jeg hater". . Ikke se filmen, for all del, lag fingerdukker, ta oppvasken, spis gul snø. Gjør alt annet en å se dette makkverket av en film.

Limitless

VG: «Tenk om!». Tenk om du på et vips kan bli verdens smarteste fyr! Tenk så mye du kan få gjort da! Slike problemstillinger husker jeg godt fra lekeplassen, jeg kan vel ha vært rundt ti år. Drømmer var gratis, og lite visste jeg om at noen voksne mennesker - ved sine fulle fem sanser - skulle lage film om dem en mannsalder senere. Nå er den her!

En liten gjennomsluktig pille er det som skal til. Den får deg til å bruke 100 prosent av hjernen i stedet for 20, og du lærer deg italiensk etter å ha overhørt servitøren på restaurant, du blir utlært mesterpianist på et blunk og, det viktigste her: Du er i stand til å løse alle intrikate koder som gjør deg til en vinner på børsen! Limitless er tullball fra ende til annen, men tar seg selv heldigvis såpass lite høytidelig at den fungerer som helt grei popcorn-eskapisme.

Smått tåpelige russiske gangstere, en haltende sidehistorie med konspirasjoner og et par drap som forsvinner litt i det blå godtar jeg. En voiceover som ikke kler en slik type film likeså. Filmskapernes poeng her er å rive deg ut av setet og inn i en dagdrøm og det lykkes de ganske godt med.

Mest på grunn av de utsøkte visuelle valgene som bokstavelig talt lyser opp filmen: Når vår mann tar pillen sin får vi også frenetiske, adrenalinfylte filmkick jeg ikke har sett siden «Løp Lola Løp».

Honnør fortjener også Bradley Cooper i hovedrollen. Han veksler sikkert mellom sluskete håpløs forfatter (før pillen) og Wall Street- Playboy (etter pillen) og beviser i hver scene at han er klar for større oppgaver enn Hangover 3 (se bare hva han tar fram i scenen da han finner en død mann i stua, skuespillerkunst!). «Limitless» er ikke grenseløst genial, men innimellom grenseløst underholdende.

Dagbladet: «Lett å svelge». «Limitless» er i starten grenseløst kreativ, men så slutter den magiske genipillen å virke. Bradley Cooper pleide å spille hovedfigurens kompis, men «The Hangover» gjorde fyren med de blå øynene og det brede gliset til stjerne. Han fortsatte å smile i «The A-Team», men i «Limitless» spiller han på et mye bredere register. Etter en briljant åpningssekvens som lover mye, møter vi Cooper som forfatter med skrivesperre, tjafsete klær og blodskutte øyne. Eddie Morra mister også kjæresten (Abbie Cornish), før hans ekssvoger dukker opp med en magisk pille mot skrivesperre. Sånt skjer.

Øyeblikkelig genial

Ja vel, spør du kanskje, men hvem bryr seg? Filmen bygger på romanen «The Dark Fields» av Alan Glynn, som naturlig nok var opptatt av temaet. Men en storfilm om skrivesperre? Man kan formode at færre identifiserer seg med en frustrert forfatter enn en kraftig bakrus i Las Vegas.

Heldigvis er Bradley Cooper en karismatisk tjommi og ideen bak «Limitless» kan pirre fantasien til alle som ... har hjerne: Hvis noen ga deg en pille som gjorde deg umenneskelig intelligent, ville du svelget den? Eddie Morra takker ja og etter et halvt minutt går alt så meget bedre. Han sjarmerer kvinner i seng, lærer seg nye språk på et par dager og får venner som lever det gode liv. Eddie blir kort sagt en mye bedre versjon av seg selv. Vi kinogjengere liker slikt.

Roter det til

I likhet med den kjemisk modifiserte Eddie, er også «Limitless» svært kreativ og smått genial — et stykke på vei. Fotograf Jo Willems og et enormt team av effektmakere må berømmes for et optisk fyrverkeri som til tider er svimlende fornøydlig. Dessverre begynner regissør Neil Burger å rote det til, med russiske gangstere og aksjespekulering som ikke er helt overbevisende. Dessuten blir det mye tradisjonell løping fra skumle skurker og et par eksplosjoner som føles antiklimatiske etter filmens pirrende opptakt. Både Eddie og «Limitless» går tom for superpillene, effekten dabber av.

På dette stadiet i anmeldelsen ville det være naturlig å nevne «Inception», siden «Limitless» prøver å være en brainy storfilm. La meg bare slå fast at «Limitless» har kimen i seg til å bli en god del mer enn Burger har fått til.

Filmdagbok: Limitless er den type film det er vrient å skrive om. Det er lite som er dårleg nok til å gjere poeng ut av det. Det er òg få ting som er verdt å skryte av.

Det Limitless har er ein artig idé. Det finst eit narkotikum som gjer at brukaren får utnytte hundre prosent av hjernen sin, og vår protagonist i mangel på betre skildrande titlar får tak i dette.

Då protagonisten, Eddie Morra (Bradley Cooper), ikkje heilt har livet sitt på skinner i utgangspunktet går det fort oppover. Men det er for godt til å kunne vare.

Første timen er den beste. Eddie oppdagar den positive effekten, vi blir vitne til ei rags to riches-historie, og mindre hyggelege mennesker dukkar opp i livet hans. Men så blir det brått altfor klart at filmen ikkje har meir å spele på. Ei oppnøsting av trådane, ei løysing på problema og eit innblikk i framtida kjennes meir obligatorisk enn ønskeleg. Gnisten forsvann og den artige ideén var utspela.

Men eg får meg ikkje i frå å like Limitless. Den skal belønnast for potensiale og til dels for gjennomføring. Den består av fleire gode actionsekvensar og eit lite innblikk i ein menneskeleg natur som vi må følgje, men ikkje treng like til det fulle.

Filmbloggen: «Limitless var genial». Hvor mange har ikke lyst til å være i stand til å bruke 100 prosent av hjernekapasiteten og bli til en helt perfekt versjon av oss selv? Eddie Morra (Bradley Cooper) er en ung og mindre fremgangsrik forfatter med kronisk skrivesperre, som får forandret livet umiddelbart når broren til en x-kjæreste introduserer ham for NZT, et revolusjonerende nytt legemiddel som gjør ham i stand til å benytte sitt fulle potensial. Med alle hjernecellene i høyspenn kan Eddie huske alt han noen gang har lest, sett eller hørt, lære et hvilket som helst fremmed språk på en dag, forstå kompliserte ligninger og narre alle han møter – så lenge han fortsetter å ta en tablett om dagen.

Helt ærlig: Hvem er det som ikke drømmer om noe sånt? Så helt sinnsykt konge. Jeg har gledet meg lenge til Limitless, mye er på grunn av Bradley Cooper og litt fordi traileren så bare helt sykt fet ut. Cooper begynner jo virkelig å slå av i Hollywood. Han har faktisk spilt i en god del tv-serier opp igjennom årene, som sex og singelliv, nip/tuck og en hel del andre jeg ikke har hørt om en gang. Men dere (som meg) kjenner han helt sikkert fra Hangover 1! Han har etter suksessen med den spilt inn 7-8 filmer der han for det meste har hatt en av hovedrollene. Inkludert A-Team og Hangover 2 som begge ble kjempesuksesser på diverse kinoskjermer over hele verden.

Og jeg kan si så mye som at han leverer i denne filmen også. Han spiller rollen som Morra med stor overbevisning og han hadde meg underholdt hele veien. Morra drar til den gamle svigerbroren får å få tak i mer av NZT. Der løper han et kjapt ærend for x-svigers og når han kommer tilbake er x-svigers død. Skutt i hodet og leiligheten er ransaket fra topp til tå. Han skjønner raskt at det er noen andre som er på jakt etter stoffet, men har de funnet det? Eddie finner raskt resten av tablettene og det er nå han som sitter med nok piller til å forsyne han i en lang periode.

Eddie Morra vil tjene penger og skjønner at hans karriere som forfatter ikke akkurat er lønnsom og han begynner straks på wall street. Han tjener millioner på få dager, men føler fortsatt at potensialet hans er større. Morra vil hele tiden utvide og prøver å komme på nye ideer for å tjene mer og få mer makt. Etter litt tid finner han ut at alle som har tatt dopet er enten på sykehuset eller døde. Så hva gjør man da?

Filmen har premiere for det norske publikum i morgen 10. juni og dette er absolutt en film det er verdt å ta turen på kino for. Den er velspilt, veldig bra skrevet og den tar deg med på en skikkelig thrillertur fra start til slutt.

Bridesmaids

VG: «Tidvis hysterisk». Ja, de greier det, jentene i «Bridesmaid»: Å være like vulgære, sex-gale, plumpe, utagerende og høyst menneskelige som gutter i komedier som, som, for eksempel, «Hangover» (den første, altså!).

Det handler om voksne jenter, dette. Som har gått nokså ettertrykkelig på trynet noen ganger. Og når den ene tilsynelatende skal gifte seg (lykkelig), må det gå temmelig på trynet. Særlig når en ny bestevenninne dukker opp, av den blankpolerte, steinrike-og-alltid-vellykede sorten.

Det er scener, her, av genuin hysterisk latterkvalitet. Som når brudepikekjoler skal plukkes ut i en latterlig eksklusiv hvit brudesalong - like etter inntak av tvilsomt kjøtt i en enda mer tvilsom brasiliansk restaurant.

Det er hjerte og sjarm, underveis, i tillegg. Kristen Wiig, som både har hovedrolle og manusansvar, er et sannt funn som komdienne, med en usannsynlig god timing og den helt riktige energien.

Dog går filmen noe på tomgang etter hvert. Men ikke mer enn at den kan varmt frarådes for de fisefine. Og sterkt anbefales alle mer robuste blant oss.

Dagbladet: «Hylende morsom». I første halvdel av «Bridesmaids» lo jeg så tårene trillet. I andre halvdel tok det sentimentale overhånd. Selvsagt er «Bridesmaids» morsom fordi det er uvant å se kvinner smelle til med rå kroppshumor: Endelig har jentene fått sin egen diarékomedie – i brudekjole! Men det meste av humoren har sitt utspring i et hikstende godt manus (jeg leser filmsitatene på imdb.com dagen derpå og ler fremdeles høyt) og perfekt komisk timing fra et knippe talentfulle skuespillere.

Kristin Wiig (med farsnavn fra Sogn og Fjordane) er involvert på begge sider. Hun skrev manuset sammen med sin venninne Annie Mumolo og hun briljerer i hovedrollen.

Håpløs forlover

Annie (Wiig) er over tretti, barnløs og singel i Milwaukee. Hun åpnet bakeriet Cake Baby, som gikk konkurs under finanskrisen. Bilen hennes er en skranglete, tilårskommen Toyota, hun bor sammen med et overvektig, britisk søskenpar, jobber bak disken hos en gullsmed og er tredjeelskerinnen til en rik kjekkas (Jon Hamm), som etter sengehyggen sier, «This is so awkward. I really want you to leave, but I don't know how to say it without sounding like a dick.»

Annie får hendene fulle når Lillian, hennes beste venninne siden barndommen, skal gifte seg. Som forlover har Annie ansvaret for utdrikkingslaget, men her får hun uventet hard konkurranse fra Helen (Rose Byrne), den vakre kona til brudgommens sjef. Mye av filmens elleville komikk oppstår fordi Annie og Helen konkurrerer om å vise hvem som er brudens beste venninne. Av de andre brudepikene er Megan (Melissa McCarthy) den beste. Hun er skremmende lik Ricky Gervais, proppfull av energi og dundrende sprø.

Sentimental

I andre halvdel ønsker man å minne oss om alvoret som ligger i bunn. Vi får et unødvendig langt parti der tempoet settes ned, Annie har en dumsøt affære med politimannen Nathan (Chris O'Dowd, som kunne vært tvillingbroren til Jason Segel) og jentene gråter på hverandres skuldre. Mye av dette hører hjemme i en mer middelmådig film. Vi vet at historien også handler om verdien av vennskap og lengselen etter kjærlighet, det er derfor all rølpingen er så hylende morsom.

Filmen er produsert av Judd Apatow, mannen bak siste tiårs «bromance»-bølge og er hans største kinosuksess til nå, heldigvis. Som helhet kvalifiserer ikke «Bridesmaids» til en femmer, men første halvdel er verdt hele kinobilletten.

Filmbloggen: Bridesmaids er årets morsomste jentefilm! Historien baserer seg på Annie, som er forlover, og gjør alt feil. Hun er en typisk singel jente som har møtt alt for mange feil menn, slik at hun ikke kjenner igjen en bra mann når hun ser han. Se hvordan tyll og blonder forvandles til en rivalisering for å vinne brudens hjerte.

Denne filmen er den morsomste jentefilmen jeg noen gang har sett! Historien handler om Annie som blir utnevnt til forloveren til sin bestevenninne, Lillian, som hun har kjent siden hun var barn. På forlovelsesfesten møter Annie Lillians brudepiker, og det er spesielt én Annie legger merke til, nemlig Helen. Helen er alt hun ikke er; flink til å organisere, har originale ideer, er rik, pen og populær. De blir fort erkefiender og rivaler.

Annie tar med seg den rødmende bruden og hennes brudepiker til en billig bortgjemt restaurant, for så å ta de med på jakt etter kjoler til brudepikene og seg selv. Da de ankommer brudebutikken slår konkurransen til mellom Annie og Helen, i en kamp om å finne en kjole som alle skal ha – for Annie sin del, en billig og fin. Dessverre opplever alle jentene, bortsett fra Helen som ikke spiste kjøtt på restauranten, en forferdelig matforgiftning, noe som ender i katastrofe blant brudekjoler og silke.

Dette er en lattermild film på høyeste nivå, jeg lo så å si hele filmen igjennom, fordi den spiller på så mange tangenter samtidig. Bruden med følge består av karakterer nesten alle kan kjenne seg igjen i, og det blir dratt så forferdelig ut, at man selv ser den tåpelige sannheten i seg selv.

Jeg vil anbefale filmen for alle jenter, men også hvis dere gutter skal overraske jenta deres med en filmkveld. Denne er morsom, også for gutter! Her kan alle gutter se hvordan et bryllup fungerer i praksis i jenteverden.

At de har klart å sette sammen en slik jentegjeng i filmen er fantastisk i seg selv. Og karakterene de har valgt er en perfekt kombinasjon, og veldig troverdig. Dessuten, det viser forskjellene på jentene, og er ingen typisk Hollywood blond-pen-sexy-håret-er-perfekt – type jenter. Dette er fantastisk!

Jeg synes skuespillet er flott, og regien er perfekt! Greit nok, noe kan være stereotypisk og litt klisjé, men sammensatt er dette en opplevelse det er verdt å arrangere en jentekveld for! Så hopp inn i godbuxsa, ta fram popcornet og brusen, og le!

Captain Charismas Filmblogg: “I want to apologize. I’m not even confident on which end that came out of.”

Jeg forventet mye mer fra Bridesmaids enn det jeg fikk se. Dette er en ganske tom film uten sjarm, selv om filmen forsøker sitt beste. Historien er så dårlig, og skuespillerne imponerer heller ikke. Jeg forventet en jenteversjon av The Hangover, men dette ble mer som en typisk romantisk komedie som tar for seg en dame som har mistet det meste her i livet, og nå er hun iferd med å miste sin bestevenn også.

Hadde nå bare Bridesmaids hatt et bedre manus med flere sprell, for det er kun to scener som er morsomme, resten av filmen er typisk det jenter faller for, ikke oss gutter. Er det bare meg, men er Melissa McCarthy den kvinnelige utgaven av Ricky Gervais? Herregud, hun ligner så på Ricky Gervais i ansiktet og spesielt øynene, det ble ganske ekkelt etter hvert. Men god var hun, og Kristen Wiig får også godkjent.

Det tomme manuset ødelegger det meste for filmen som har sine morsomme øyeblikk tidlig i filmen, før det hele ebber ut og filmen er like fort glemt.

Norwegian Wood

VG:

Papirutgave: «Sex og sorg». Det er en gigantisk jobb regissør Tran Anh Hung har hatt på seg gjennom filmatiseringen av Haruki Murakamis internasjonale gjennombruddsroman fra 1987. Filmen er usedvanlig vakker, dvelende dramatisk og temmelig krevende. Den er en langsomtflytende, ufattelig rikt billedlagt meditasjon omkring det å mestre livet, følelsene, kjærligheten. Det går fint – lenge. Men det blir for lite kontraster og drama til at man unngår en litt snikende, og dermed ødeleggende, følelse at all dvelingen ender ut i en slags stilistisk mani.

Nettutgave: «Sex og sorg». Det er en gigantisk jobb regissør Tran Anh Hung har tatt på seg gjennom filmatiseringen av den litterære supernova Haruki Murakami internasjonale gjennombruddroman fra 1987, «Norwegian Wood».

Det er blitt en usedvanlig vakker, dvelende dramatisk og temmelig krevende film.

Det handler om tre tette venner, hvorav to er kjærester. Når den ene begår selvmord, søker de andre sammen - dog begge to varig preget; jenta i så stor grad at hun ikke makter livet på egenhånd.

Filmen er en langsomtflytende, ufattelig rikt billedlagt meditasjon omkring det å mestre livet, følelsene, kjærligheten.

Ikke sjelden får man en sterk opplevelse av å leve i et slags klassisk gresk drama, der alle handlinger, alle pauser, alle antydninger ikke bare står alene, men representerer et vidt spekter av mulig tolkninger.

Norwegian Wood har, som man sikkert forstår, ingenting med Norge eller noe norsk å gjøre; snarere er det i filmen den optimale nostalgiske tilbakevending til de 60-årene handlingen er lagt til, med referanse til The Beatles vakre sang.

Musikken er, forresten, nesten like viktig som den vakre fotograferingen. Dramatisk og velfungerende og beskrivende - så lenge filmen fungerer optimalt.

Og det går fint - lenge. Dette er et ærgjerrig forsøk på å trenge ned i de definitive dybdene av menneskelivet.

Men dessverre blekner akkurat den følelsen litt etter hvert. Det blir for lite kontraster og drama til at man unngår en litt snikende, og dermed ødeleggende, følelse at all dvelingen ender ut i en slags stilistisk mani.

Likevel: Det er uendelig mye å hente her, både for øye og ører og følelser!

Dagbladet: «Inn i margen». «Norwegian Wood» gir oss den lengste og mest følsomme overleppen på film siden tidlig åttital.

I lys av de siste dagers inferno er det spesielt å se ungdommer vandre rundt i et uberørt japansk høylandslandskap, der sølvgresset nikker i vinden, og lengte etter å dø.

Det vil si, vår hovedperson, litteraturstudenten Watanabe (Kenichi Matsuyama), gjør ikke det.

Men de han knytter seg til, synes å forsvinne bort fra ham og inn i Skyggenes dal: Først begår den vakre barndomskameraten Kizuki (Kengo Kora) selvmord, så synker Kizukes kjæreste og Watanabes hemmelige flamme Naoko (Rinko Kikuchi) inn i depresjonen og bort til et asyl på landet.

Elegisk

Det er Japan på sekstitallet, og Watanabe og de andre forsøker å gjøre noe ut av ungdomsårene før de er forsvunnet. Watanabe lar studentopprørstogene feie forbi uten å akte på dem, men er en del av et annet, mer innadventt opprør; emosjonelt og seksuelt.

«Norwegian Wood» er en filmatisering av Haruki Murakamis roman ved samme navn, som ble definerende for en hel generasjon unge japanere da den kom i 1987, og retter lupen mot nettopp det følsomme og søkende i boken. Det er blitt en elegisk, ettertenksom film, sikker i sin smak og årvåken overfor detaljer i gamle klær og interiører, kanskje ikke så leken som romanen, men berørende.

Ser til romantikken

Det er påfallende hvor mye «Norwegian Wood» minner om den romantiske europeiske litteraturen på sent 1700-tall og tidlig 1800-tall. Watanabe, en taus student med rik beholdning av Weltschmerz og få venner han intenst betrakter, søker seg innover og ut i naturen, og mot ulykkelige og gåtefulle kvinneskikkelser som Naoko.

Den utadventte Midori, som freidig legger an på ham, er vanskeligere for ham å takle. Murakami har uttalt at han gjennom bøkene søker å være et individ, noe som er vanskelig i det pliktorienterte Japan, og også romantikken dreide seg også om en slik subjektivering, en dyrkelse av det personlige perspektivet og tro på at sannheten kunne finnes gjennom den enkeltes subjektive, inspirerte blikk.

Plasseringen av Kenichi Matsuyama, en skuespiller med et åpent, uprøvd ansikt og den lengste, mest følsomme overleppe filmverden har sett siden Melanie Griffith, i store, sølvskimrende landskaper, minner nettopp om romantisk billedkunst.

Fri seksualitet

I tillegg kommer de nye forventningene om hva den seksuelle åpenheten kan bringe av gleder, og sorg over dens skuffelser. I filmen stamper Naoko over heiene ved asylet, mens hun rasende gjør rede for seg og for Watanabe hva kroppen hennes gjør og ikke gjør når hun har sex med ham, og sin frustrasjon over at den ikke fungerer bedre. Naoko er, her som i boken, en litt enerverende skikkelse i all sin hviskende passivitet, men skal jo da også nettopp være fjern og vanskelig å forstå.

Risiko

«Norwegian Wood» er en visuelt betagende film som lar indre og ytre landskap jobbe sammen for å formidle den særegne sinnsstemning som oppstår når du er fri til å velge livet ditt og hvem du skal elske, men som også innebærer risikoen for å måtte stå og se på at andre velger bort både deg og livet.

harry_tk_yung, IMDB: A generally commendable effort, but with rather serious omissions.

For the audience who have not read the book, this movie could be a satisfying cinematic experience if artsy romance is their cup of tea. For people who have read and liked the book, it is bound to be disappointing, and it is hard to blame them. To be fair, Vietnamese director TRAN Anh Hung who made his mark with his stylish, languid indie "The scent of green papaya" (1993), endorsed by Murakami himself, has delivered some of the moods and emotions of the novel through minimalistic direction, fluid editing, mesmerising cinematography and rich background music (from classic to pop). But so much that is so important in the novel have been left out that what you see on screen is only a small fraction.

Most disappointing is the character Midori. Despite Kiko Mizuhara's good performance, what we see on screen is only a pale shadow of the rich and endearing character. This is not the actress's fault as she has been given little material to work with. The "neighbourhood fire" scene during Watanabe's first visit to his bookstore-cum-home, so vital in cementing her character and their relationship, is completely cut. Similarly, the episode with her dying father in the hospital is so miserably trimmed that the scene amounts to nothing where it should do a lot. Another complete omission is the story of Reiko, which in the book takes up a good part of a long chapter (about one-fourth of the entire length of the book), through a flashback account by the protagonist herself. Without it, her role is much diminished and the meaning of her sexual liaison with Watanabe at the end of the movie is completely lost and even looks ridiculous. I can only find one reason for these huge omissions – yes, I know there is a commercial consideration (a 4-hour movie is not a feasible proposition) but I don't mean that – it is assumed that the majority of the audience have read the book.

Credit should be given when it's due. The roles of both Nagasawa and Hatsumi are well performed, particularly in the confrontational dinner scene. Casting of the main protagonist Watanabe is excellent as Kenichi Matsuyama brings out the charm of this superficially unenthusiastic, layback character. The role of Naoko is probably one that triggers much debate, from what I've read. In that Naoko is the most enigmatic character in this story and therefore subject to different interpretations by different people, it is not surprising. Rinko Kikuchi is acclaimed internationally for her performance in *Babel* (2006) which made her one of the only eight Asian actors ever nominated for an acting Oscar. My reaction after watching the movie is that she does manage to capture at least part of the Naoko in my mind, but if you ask a hundred people you'll probably get a hundred different answers.

So here's the dilemma. If you haven't read the book, you wouldn't be able to appreciate the movie in a way it is meant to be appreciated. But if you have, you are bound to be disappointed.

Captain Charismas Filmblogg: «Love hurts». Kjærlighet er ikke lett når en er ung og den man har falt for sliter psykisk. Norwegian Wood er basert på en populær roman som jeg ikke har noe kjennskap til. Temaet filmen tar opp er ikke noe nytt, men den skiller seg litt ut med flotte visuelle scener og gode skuespillere. Ken'ichi Matsuyama er en av mine favorittskuespillere, og han har etablert seg til å være en av de beste i hele Japan. Han er en mester i dramafilmer som handler om livet og kjærlighet. Han er stødig og litt vanskelig å lese i noen situasjoner, det oser mystikk og sårbarhet av denne karen. Han vil ha noe som ikke han kan få.

Problemet til Norwegian Wood er at filmen blir for lang og en smule langtekkelig. Det skjer ikke så mye, det er lange og dvelende scener her med et sårt tema. Det ble litt for mye sex og penisprat for min del, men det gjør også at filmen skiller seg litt ut fra andre seriøse dramafilmer som tar opp temaet kjærlighet.

Norwegian Wood er først og fremst en visuell film med gode skuespillere. Historien fungerer, men det er en film som har en veldig enkel historie og med en spilletid på over 2 timer blir det hele litt langtekkelig, men aldri kjedelig da man venter på neste visuelle godbit fra regissør Anh Hung Tran.

Submarine

VG: «Ironi og sødme». Hormoner og intellekt utfordrer hverandre konstant hos unge Oliver Tate (Craig Roberts) i denne skakke tenåringskomedien; en velkrydret miks av bråmodne betraktninger og mørk humor.

Mange filmer er laget rundt følgende temaer: Ung gutt sliter med å få den jenta han vil, skolen er et egnet sted for ekkel mobbing, og foreldre er til for å skape følelsemessig trøbbel - for seg selv og sine avkom.

«Submarine» har noe av den drømmeaktige fortellersekvens som gjorde den norske «Keeper'n til Liverpool» så sjarmerende. Men her befinner vi oss noen alderstrinn høyere opp, stilen er noen hakk skapere og skrudd, ironien er synligere.

Duoen Roberts og Page skaper særdeles gode og troverdige portretter av to ungdommer som befinner seg i et grenseland der kåthet og nerdaktig utforskertrang forsøksvis kombineres med god gammeldags familietilhørighet.

Regissør Ayoade (med norsk-nigeriansk bakgrunn) evner på en underfundig og innsiktsfull måte å fremheve det tragikomiske i pubertetens turbulente og ofte bedragerske tilstand.

Dagbladet: «Voksesmerter». Oppvekstskildringen «Submarine» balanserer det såre med det selvbevisste.

Den første tanken jeg fikk i starten av «Submarine», som ikke bør forveksles med Thomas Vinterbergs «Submarino», var at antihelten Oliver Tate (Craig Roberts) minner en god del om

Alex Turner, vokalisten i Arctic Monkeys. Etterpå leser jeg at regissør Richard Ayoade er en god venn av Alex Turner og har regissert flere videoer for de polare apekattene. Dessuten har Turner laget et knippe vakre låter som kan høres i «Submarine».

Richard Ellef Ayoade (f. 1977) har norsk mor og nigeriansk far, er oppvokst i London og er en etablert komiker og tv-skuespiller når han nå regidebuterer med en oppvekstskildring fra Wales, bygget på Joe Dunthornes roman.

Pyromane tendenser

Den andre tanken som slo meg, var at Ayoade må være en stor fan av amerikansk indiefilm, ikke minst Wes Anderson. Oliver Tate er en tenåringsintellektuell som leser Nietzsche og Salinger, en mistilpasset dyffelcoat som mobbes på skolen og som blir en av mobberne når anledningen byr seg. Vi befinner oss på midten på 80-tallet. Ingen driver med sexting, friending og youtubing. 15-årige Oliver har skrivemaskin og snakker i fasttelefon med Jordana (Yasmin Paige), et ikke altfor sympatisk månefjes med pyromane tilbøyeligheter som Oliver er forelsket i.

Mye av filmens indiehumor oppstår når Oliver på sitt klønete vis forsøker å imponere en til dels avvisende Jordana. Dessuten har han et par nitriste foreldre (Sally Hawkins og Noah Taylor) som ikke har hatt sex på sju måneder og det blir ikke bedre når en flamme fra morens ungdom flytter inn i nabohuset. Graham (Paddy Considine) er en slags new age-motivator med sans for morens aura, men han er utstyrt med hockeysveisen til en løvetemmer fra Las Vegas og utgjør dessverre et av filmens mindre vellykkede innslag.

Distansert

En tredje tanke som åpenbarte seg, er at Ayoade henter mye av sin filmspråklige inspirasjon fra fransk nybølge. Oliver forteller om sine mildt suicidale voksesmerter via voiceover, zooming, håndholdt kamera, freeze frames, tekstplakater og inndeling i kapitler. Ingen skal få lov til å forveksle dette med realisme.

Filmen stiliserende virkemidler gjør at den til tider blir i overkant distansert og ironisk, men «Submarine» er likevel en imponerende stødig debut.

tooamir, IMDB: «Brilliant». 'Submarine' is a wonderfully engaging film. Along with being very funny, It genuinely understands and insightfully explores, teen anxiety and communication/perception troubles. While watching it, I felt like I was experiencing the story first hand. As a result of an artfully made, endearing and enjoyable experience, the film gently implies a progressive and positive message.

The film also shows the tremendous versatility and courage of filmmaker Richard Ayoade. 'Submarine' has created its own category, as it's quite different from Ayoade's brilliant TV comedies, It has a very unique, personal language and sensibility, which is equally thrilling and satisfying for the viewers. The casting is perfect as well, each actor makes their character ring with an authentic and lively human truth.

A delight, Highly recommended!

dsjackson90, IMDB: «Ayoade makes one of the finest debuts in years».

There's nothing better than walking into a screen to see the debut film by a writer and director – one that you have only heard very little about – and walking away 90 minutes later feeling more moved, entertained and uplifted by a movie than you have been in years.

Perhaps cinema-goers in the mid-1990s had this experience upon seeing Wes Anderson's first film *Bottle Rocket*. And maybe even those who witnessed Spike Jonze's big screen debut, *Being John Malkovich*, only a few years later will understand it too. However, for those of you who, like me, were too young to witness the birth of these auteurs of independent cinema then you don't have to worry, because Richard Ayoade's film *Submarine* is almost as good as both of them put together.

It tells the story of Oliver Tate who is caught at the junction between childhood and adulthood as he struggles with his first feelings of love, desire, heartbreak and must choose what path he wishes to take that'll define who he is for the rest of his life.

Sure, it may sound somewhat similar to all the coming-of-age stories that have hit the cinema recently, but what makes *Submarine* so special is Richard Ayoade's ability to capture the essence of growing up; the joy, the optimism and the tenderness alongside all the angst, confusion and depression too. I defy anyone to not see themselves plastered up on that silver screen in the film's opening as Oliver fantasises about the adoration and attention he'd receive if he died.

The ups and downs of this British comedy are mainly due to Ayoade's wonderful screenplay and direction that are touching yet never slip into sentimentality - he often playfully pokes fun at it in many cases – but what also deserves credit are the poignant score by Arctic Monkey's singer Alex Turner, the cinematography that effortlessly shifts between comic framing and beautiful imagery and the note-perfect performances by the entire cast.

Craig Roberts plays Oliver Tate in a star-making performance that will surely see him become one of Britain's finest young actors in the next few years. His character is a complex, multifaceted one yet he is able to make it wholly believable. Similarly outstanding is Yasmin Page as his love interest Jordana. It's essential to the story that she is a mystery to Oliver for much of *Submarine*'s opening half, only revealing the reasons why she is so rebellious, unromantic and mischievous in the final act, and Page brilliantly portrays this with a careful mix of enigma, seductiveness and humanity.

What also excels Ayoade's film from being just another British coming of age story is the stylishness of his direction. Presented in the fashion of a French New Wave film like *Jules Et Jim* or *A Bout De Soufflé* he gives *Submarine* an aura of quirkiness and creativity that you rarely find in British cinema. The "kitchen sink" is gone and has been replaced by jump cuts, inventive sound design and a somewhat disjointedness.

This style, moreover, helps to complement the personality of our aforementioned protagonist who sees the world in a unique way to everyone else.

So what lies in the future for British cinema? Some could argue that it's the big dramas like *The King's Speech*, others could argue that it's the low budget affairs like *Monsters* and many

will say that it's spectacles like Harry Potter. However, on the evidence that Richard Ayoade presents here, *Submarine* might just be a glimpse of the great things to come.